

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
مرکز آمار ایران

راهنامه‌ی تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران

زمستان ۱۳۹۸

مرکز آمار ایران

مجری طرح: کمیته هماهنگی و دبیرخانه فهرست آمارهای رسمی ایران
(دفتر محاسبه شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان مرکز آمار ایران)

همکاران اصلی

دکتر جواد حسین‌زاده

دکتر ایوب فرامرزی

نریمان یوسفی

سید مهدی حسینی‌نژاد

طاهره امینی

دکتر مرضیه دیندار رستمی

زهره طرانیان مشهدی

سارا حسینی‌فراهانی

مرکز آمار ایران

فهرست

۵	پیشگفتار
۶	مقدمه
۹	۱- تعاریف و مفاهیم
۹	۱-۱- مقدمه
۹	۱-۲- تعاریف و مفاهیم
۹	۱-۲-۱- نظام آماری ملی
۱۰	۱-۲-۲- نظام ملی آمار ایران (INSS)
۱۰	۱-۲-۳- آمار رسمی
۱۰	۱-۲-۴- آمار تخصصی
۱۱	۱-۲-۵- فهرست آمارهای رسمی ایران
۱۱	۱-۲-۶- نظام آماری جهانی (GSS)
۱۱	۱-۲-۷- نظام آماری منطقه‌ای (RSS)
۱۲	۱-۲-۸- مرجع رسمی نظام آماری ایران
۱۲	۱-۲-۹- نشان کیفیت آمارهای رسمی
۱۳	۱-۲-۱۰- دستگاه اجرایی
۱۳	۱-۳- روش انجام کار
۱۴	۲- کلیات
۱۴	۲-۱- مقدمه
۱۴	۲-۲- تاریخچه آمار رسمی در ایران
۱۶	۲-۳- ضرورت تهیه فهرست آمارهای رسمی در کشور
۱۶	۲-۴- محمل‌های قانونی تأمین و انتشار آمارهای رسمی کشور
۱۶	۲-۴-۱- ماده ۱۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور
۱۷	۲-۴-۲- ماده ۶ برنامه سوم ملی آمار
۱۸	۳- مبانی نظری
۱۸	۳-۱- مقدمه
۱۹	۳-۲- چشم‌انداز نظام آماری کشور

۱۹	۳-۳- مأموریت نظام آماری کشور.....
۱۹	۳-۴- اهداف نظام آماری.....
۲۰	۳-۵- ارکان نظام آماری.....
۲۰	۳-۶- تشریح گردش کار در نظام آماری کشور.....
۲۱	۳-۷- اصول بنیادین آمار رسمی.....
۲۲	۳-۸- اصول نظام ملی آمار ایران.....
۲۲	۳-۹- ویژگی‌های نظام آماری سنتی.....
۲۳	۳-۱۰- ویژگی‌های نظام آماری مدرن.....
۲۴	۳-۱۱- هزینه‌های موازی‌کاری.....
۲۴	۳-۱۲- مفهوم کیفیت در آمار رسمی.....
۲۵	۳-۱۳- نوین‌سازی نظام آماری.....
۲۷	۳-۱۴- مدل عمومی فرایند کسب و کار آماری (GSBPM).....
۲۷	۳-۱۴-۱- تعیین نیازها.....
۲۸	۳-۱۵- تجربیات سایر کشورها در تهیه فهرست آمارهای رسمی.....
۲۸	۳-۱۵-۱- سوئد.....
۳۰	۳-۱۵-۲- آلمان.....
۳۲	۳-۱۵-۳- انگلستان.....
۳۴	۳-۱۵-۴- جمهوری لیتوانی.....
۳۵	۳-۱۵-۶- استرالیا.....
۳۷	۳-۱۵-۷- آمریکا.....
۳۸	۳-۱۵-۸- کانادا.....
۴۰	۳-۱۵-۹- ژاپن.....
۴۱	۳-۱۵-۱۰- نروژ.....
۴۳	۳-۱۵-۱۱- لهستان.....
۴۴	۳-۱۵-۱۲- کره جنوبی.....
۴۵	۳-۱۶- جمع‌بندی.....

۴۶	۴- فرایند تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران.....
۴۶	۴-۱- مقدمه.....
۴۷	۴-۲- ساختار تشکیلاتی.....
۴۹	۴-۲-۱- وظایف کمیته‌های آماربخشی.....
۵۰	۴-۳- فعالیت‌های اجرایی ساختار تشکیلاتی تهیه و تدوین فهرست‌های آمار رسمی ایران.....
۵۰	۴-۳-۱- ستاد راهبری.....

- ۴-۳-۲- شورای عالی آمار و کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار..... ۵۰
- ۴-۳-۳- کمیته هماهنگی و دبیرخانه ۵۱
- ۴-۳-۴- کمیته‌های تخصصی و کمیته‌های آماربخشی..... ۵۱
- ۴-۴- شیوه و مراحل تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران ۵۲
- ۴-۵- الگوی پیشنهادی ۵۴
- ۴-۵-۱- سطح ۱ فهرست آمارهای رسمی ۵۴
- ۴-۵-۲- سطح ۲ فهرست آمارهای رسمی ۵۴
- ۴-۵-۳- سطح ۳ فهرست آمارهای رسمی ۵۵
- ۴-۶- راهنمای تکمیل شناسنامه شاخص‌های آماری..... ۵۹

مرکز آمار ایران

پیشگفتار

امروزه برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مبتنی بر آمارهای صحیح، دقیق و بهنگام یکی از رموز توسعه و پیشرفت کشورها به‌شمار می‌رود. مقایسه روند توسعه‌یافتگی در کشورهای مختلف بیانگر این واقعیت است که میزان پیشرفت و توسعه با کیفیت و گستردگی نظام تولید آمار و اطلاعات، ارتباط تنگاتنگ و مستقیمی دارد. به‌عبارت دیگر کیفیت و کمیت دستاوردهای نظام آماری نه تنها یکی از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه‌یافتگی کشورها به‌شمار می‌رود، بلکه به‌طور متقابل اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای کشور نیز بدون در اختیار داشتن آمار و اطلاعات کافی، دقیق و بهنگام امکان‌پذیر نیست.

در جمهوری اسلامی ایران شورای عالی آمار و بازوی اجرایی آن -مرکز آمار ایران- وظیفه هدایت نظام آماری کشور را بر عهده دارند که در تعامل تنگاتنگ با سایر دستگاه‌های اجرایی کشور ظرفیت‌سازی و توسعه نظام آماری را هدایت می‌کنند. در همین راستا مرکز آمار ایران به‌عنوان یگانه مرجع رسمی نظام ملی آماری ایران و به‌عنوان یک نهاد حاکمیتی بی‌طرف، بنا به تکلیف "برنامه ملی سوم توسعه آمار کشور" و با هدف یکپارچه‌سازی، ساماندهی، حذف موازی‌کاری و ظرفیت‌سازی در نظام ملی آماری ایران در تعامل با کمیته‌های آماربخشی دستگاه‌های اجرایی اقدام به تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران نموده است. این فهرست حاوی عناوین و مشخصات شناسنامه‌ای آمارهای رسمی ایران است که به تصویب شورای عالی آمار می‌رسد.

با توجه به تغییرات سریع علم و فناوری در عصر حاضر، نیاز برنامه‌ریزان به آمار و اطلاعات، مدام در حال تغییر است. بنابراین این فهرست پویا بوده و با تولید اطلاعات آماری جدید یا بهنگام خواهد شده یا از دستور کار خارج شده است، ... در پایان از تلاش‌های فشرده تمامی عوامل اجرایی اعم از همکاران مرکز آمار ایران، پژوهشکده آمار و نمایندگان کمیته آمار بخشی در تهیه فهرست آمارهای رسمی تشکر نمایم..

دکتر جواد حسین زاده

رئیس مرکز آمار ایران و

رئیس تأدار بهری تهیه و تدوین فهرست آمارهای رسمی ایران

مقدمه

امروزه نقش روزافزون آمار و اطلاعات به‌عنوان پیش‌نیاز تمام تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها برکسی پوشیده نیست. این نقش در عصر اطلاعات به‌قدری بدیهی است که نظام آماری کشورها و حجم و کیفیت بانک‌های اطلاعاتی آن‌ها نه تنها یکی از مهمترین شاخص‌های توسعه‌یافتگی کشورها به‌شمار می‌رود، بلکه متقابلاً سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها نیز بدون در اختیار داشتن آمار کافی، صحیح، دقیق و به‌نگام ممکن نیست. اهمیت آمار در تمام امور برنامه‌ریزی اعم از سیاست‌گذاری، تعیین اهداف، خط‌مشی‌ها، هدایت امور اجرایی و در نهایت ارزیابی میزان موفقیت یا عدم موفقیت آنها به‌قدری است که بسیاری آمار را عامل زیربنای برنامه‌ریزی به‌شمار می‌آورند و ایجاد یک نظام کارآمد و مؤثر در تولید و عرضه آمار را از الزامات اولیه و ضروری در برنامه‌ریزی می‌دانند. در کنار مشکلات عدیده‌ای که از دوران‌های گذشته در نظام برنامه‌ریزی کشور وجود داشته و باعث عدم توفیق کامل برنامه‌ها در پیمودن راه توسعه اقتصادی شده است، می‌توان به مشکلات نظام آماری کشور و معضلاتی که از رهگذر مشکل مزبور و کمبود آمار و اطلاعات دقیق و به‌نگام متوجه سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های کشور شده نیز اشاره کرد. متأسفانه علیرغم فعالیت‌های گسترده‌ای که در زمینه اجرای طرح‌های آمارگیری و جمع‌آوری اطلاعات، با صرف وقت و هزینه‌های هنگفت توسط دستگاه‌های مختلف کشور می‌شود، می‌توان ادعا نمود که نه تنها هنوز نیازهای آماری کشور حتی در سطح بالنسبه مطلوب تولید و عرضه نشده است، بلکه دستگاه‌های سیاست‌گذار، برنامه‌ریز و اجرایی کشور نیز از اطلاعات آماری موجود نیز در حد مطلوب استفاده نمی‌کنند. سال‌های متمادی است که انبوهی از اطلاعات آماری توسط دستگاه‌های مختلف کشور تولید می‌شود که بخش عمده‌ای از آن‌ها به صورت غیر هدفمند، موردی و نامنظم و در موارد زیادی بدون اتکاء به تعاریف و مفاهیم علمی و استاندارد، از نقطه نظر طراحی موضوعی و فنی تولید می‌شود که به دلیل به‌نگام نبودن، پایین بودن کیفیت، چندگانگی آمار و ناسازگاری بین آمارها، امکان استفاده از آمارهای بهینه مزبور نیز فراهم نمی‌شود. مشکلاتی که در فوق به صورت کلی برشمرده شده است را می‌توان به صورت زیر طبقه‌بندی نمود:

- ✓ دستگاه‌های برنامه‌ریز و سیاست‌گذار و همچنین دستگاه‌های تولید آمار کشور از نیاز واقعی کشور به آمار و اطلاعات و اولویت‌بندی آنها، اطلاع دقیق و کاملی ندارند.
- ✓ اغلب تولیدکنندگان آمار در کشور هر کدام خودسرانه بر اساس تعاریف و مفاهیم گوناگون و بنا بر تشخیص خود مبادرت به انجام فعالیت‌های موازی نموده‌اند. قطعاً در انجام فعالیت‌های موازی و تکراری علاوه بر اتلاف وقت و هزینه، آمارهای تولید شده نیز به لحاظ آنکه بی‌برنامه و ناهماهنگ با نیازهای کشور تولید شده‌اند، دقت و صحت کافی را نداشته و کارایی لازم را در تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌ها نخواهند داشت.
- ✓ فرهنگ آماری در جامعه، آن‌طور که باید و شاید جانیافته به‌طوریکه بسیاری از کاربران و مصرف‌کنندگان در بسیاری از موارد، تعاریف و مفاهیم آمارهای مورد نیاز خود را نمی‌دانند و به همین دلیل تاکنون از آمارهای موجود استفاده بهینه نشده است.
- ✓ نظام تولید و استفاده از آمارهای ثبتي دستگاه‌های اجرایی دارای این اشکال است که یا به‌طور صحیح ثبت نمی‌شوند و یا اگر هم صحیح ثبت می‌شوند، روش‌های مناسبی برای پردازش و انتقال آن‌ها وجود ندارد.

✓ تا کنون آمار و اطلاعات در کانون سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها نبوده است و اولویت و اهمیت لازم به آمار و اطلاعات داده نشده است. این در حالی است که پایه و اساس هرگونه برنامه‌ریزی و توسعه‌ای آمار و اطلاعات دقیق و بهنگام از وضعیت کشور است.

ریشه مشکلات مزبور را می‌توان در فقدان برنامه‌ریزی فعالیت‌های آماری کشور دانست. تاکنون در کشور برنامه منسجم و یکپارچه‌ای برای کل فعالیت‌های آماری اعم از تشخیص نیازها، حجم فعالیت‌ها، نوع آمارگیری‌ها، بودجه، برنامه زمانی و مکانیزم‌های نظارتی آن تهیه و تدوین نشده است و چون هرکدام از دستگاه‌ها بنا به تشخیص خود و به شکل سلیقه‌ای عمل می‌کنند، لاجرم اطلاعات متمرکزی از آمارگیری‌ها، حجم کار، بودجه و اعتبارات مصرفی، تعداد و نوع شاخص‌ها و اقلام آماری تولید شده و ظرف زمانی و مکانی آن‌ها در دسترس نیست. فقدان برنامه‌ریزی فعالیت‌های آماری نیز خود ناشی از نبود یک نظام تصمیم‌گیری در این زمینه و یا به تعبیری فقدان نظام آماری مدون در کشور است [۵].

از سوی دیگر واحدهای مستقل مزبور چون عملکرد مستقل داشته و با هم ارتباط ارگانیک و نظامند ندارند، در قالب اصول و قواعد یکسان و متمرکز عمل نمی‌کنند و بنابراین، مجموعه‌ای به نام نظام آماری را تشکیل نمی‌دهند. حلقه مفقوده‌ای که در این میان عامل از هم گسستگی است، نظام تصمیم‌گیری حاکم بر مجموعه فعالیت‌های مزبور است که وجود خارجی ندارد و فقدان آن، شفافیت ارتباط بین واحدها، تقسیم کار و حدود و صغور اختیارات و وظایف آن‌ها را مخدوش ساخته است. و تنها در صورت تدوین و استقرار چنین نظامی است که می‌توان مبادرت به ساماندهی فعالیت‌های آماری کشور و تدوین برنامه جامع فعالیت‌های آماری نمود و از این رهگذر با تعیین سهم و وظایف هر یک از سازمان‌های فعال در نظام آماری، امکان استفاده بهینه از توان فنی و مدیریتی نظام آماری و دسترسی به آمارهای معتبر، بهنگام و دقیق را فراهم ساخت [۵].

بررسی منابع بین‌المللی و منطقه‌ای و تجارب موجود، نشان می‌دهد که معیار و ویژگی شناخته شده و ثابتی برای تعیین آمارهای رسمی وجود ندارد. زیرا دایره نیازهای کاربران اصلی داده‌ها سیال بوده و از داده‌ها برای شناخت و آگاهی از وضعیت موجود استفاده می‌کنند. موضوعاتی که امروزه حائز اهمیت هستند ممکن است در گذشته مطرح نبوده و عکس این موضوع نیز صادق است. این پرسش که «آمار رسمی چیست؟» و «چه موضوعاتی را در برمی‌گیرد؟» همواره با پاسخ‌های گوناگون و چه بسا ناسازگار همراه بوده است، چرا که در جنبه‌های گوناگون زمان-مکان نیازهای انسان متفاوت و در حال دگرگونی است. موضوع‌هایی که امروز برای بررسی نیازهای دانش‌اندان در آن مکان مشخص در حوزه آمار رسمی قرار می‌گیرد نیز الزاماً نمی‌تواند همان‌هایی باشد که در گذشته در این حوزه تعریف شده است. بنابراین آمار رسمی را باید موجود زنده‌ای دانست که مدام در حال دگرگونی است و به جای تعریف آن، به شناخت و دریافت کارکرد آن در پاسخگویی به نیازهای امروز و آینده انسان پرداخت.

بررسی منابع نشان می‌دهد در کشورها همواره سیاست‌گذاران از فقدان داده‌ها برای استفاده در تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی رنج می‌برند و در مقابل تولیدکنندگان داده‌ها نیز ادعا دارند از نیازهای سیاست‌گذاران اطلاعی نداشته و منابع کافی برای توسعه تولیدات خود در اختیار ندارد. برای حل این چالش چارچوب و مدل مفهومی «اپیک» توسط اسکاپ پیشنهاد شده و در دو کشور نیز به صورت آزمایشی اجرا شده که نتایج موفقیت‌آمیزی به همراه داشته است. در این مدل تمرکز اصلی در شناسایی گروه‌های هدف پوشش دادن موضوعات و تعامل تولیدکننده و کاربر اطلاعات بوده و گام‌های اجرایی آن برشمرده شده است.

از آنجا که یکی از وظایف محوری سازمان‌های تولیدکننده آمار، شناسایی و تعیین نیاز کاربران با کیفیت با در نظر گرفتن اصل «مناسبت» است، توصیه می‌شود بر اساس اصول بنیادین آمار رسمی و نیاز ذینفعان، فهرست آمارهای رسمی شامل متغیرها و شاخص‌های مورد نیاز هر بخش و موضوع، با تعامل و همکاری کمیته‌های آمار بخشی و کاربران اصلی داده‌ها تهیه شود.

مرکز آمار ایران

۱- تعاریف و مفاهیم

۱-۱- مقدمه

در هر نظام آماری وجود تعاریف و مفاهیم یکسان و شفاف با پشتوانه علمی کافی به طوری که تمام ارکان نظام آماری و کاربران آمار برداشت یکسانی از آن داشته باشند ضروری است و عدم وجود چنین ساختاری باعث سردرگمی و برداشت‌های متفاوت و بعضاً متناقض از آمار و اطلاعات می‌شود. در همین راستا در مرکز آمار ایران به عنوان مرجع رسمی نظام آماری کشور با هدف یکسان‌سازی تعاریف و مفاهیم نظام آماری کشور، ساختاری طراحی و مستقر شده است که تمام تعاریف و مفاهیم مورد نیاز نظام آماری باید در این چهارچوب نهایی شوند.

در این ساختار کارگروهی به منظور استانداردسازی تعاریف و مفاهیم نظام آماری در نظر گرفته شده است که در تعامل با واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی، تعاریف و مفاهیم حوزه‌های مختلف را پس از برگزاری جلسات کارشناسی استاندارد کرده و سپس در سامانه تعاریف و مفاهیم مرکز آمار ایران برای استفاده کاربران بارگذاری می‌شود.

۱-۲- تعاریف و مفاهیم

در ادامه تعاریف و مفاهیم مورد استفاده در این سند به اختصار آورده شده است.

۱-۲-۱- نظام آماری ملی^۱

نظام آماری ملی عبارت است از مجموعه دستگاه‌ها و نهادهای درگیر در فعالیتهای آماری (ارکان نظام، وظایف و فعالیت‌های هر یک از اجزاء نظام، روابط درونی و بیرونی آنها با یکدیگر، اصول، قوانین و مقررات حاکم بر وظایف و روابط مزبور. نظام‌های آماری به لحاظ درجه تمرکز به دو دسته متمرکز و غیر متمرکز تقسیم می‌شوند [۵].

---

1) National Statistical System (NSS)

۱-۲-۱-۱- نظام آماری متمرکز^۲

در این نظام، وظیفه تولید همه یا اکثر آمارهای رسمی کشور بر عهده سازمان ملی آمار (NSO)^۳ است [۵].

۱-۲-۱-۲- نظام آماری غیر متمرکز^۴

در این نظام، وظیفه تولید آمارهای رسمی کشور متناسب با وظایف قانونی در بین دستگاه‌های اجرایی مختلف توزیع شده است و در نتیجه سازمان ملی آمار به تنهایی وظیفه تولید تمام آمارهای رسمی کشور را بر عهده ندارد [۵].

نظام‌های آماری غیر متمرکز در کشورهای مختلف جهان بر اساس درجه عدم تمرکز، حالت‌های مختلفی دارند. نظام ملی آماری ایران نیز در این گروه قرار دارد و برای توصیف آن با توجه به وظایف و مسئولیت‌های قانونی مرکز آمار ایران و قانون مرجعیت آماری از واژه «نیمه‌متمرکز» استفاده می‌شود. در این نظام تمام دستگاه‌های اجرایی در تولید آمار رسمی کشور سهیم هستند و این موضوع، مبنای نظام نیمه متمرکز تولید آمارهای رسمی کشور را تشکیل می‌دهد.

۱-۲-۲- نظام ملی آمار ایران (INSS)^۵

نظامی متشکل از دستگاه‌های اجرایی کشور و شبکه ارتباطی و اطلاعاتی بین آن‌ها است که با مرجعیت مرکز آمار ایران و پایبندی به قوانین، مقررات و استانداردهای ملی و بین‌المللی و رعایت اصول بنیادین آمارهای رسمی به تولید، انتشار و مستندسازی آمارهای رسمی کشور می‌پردازد. راهبری این نظام بر عهده شورای عالی آمار است [۵].

۱-۲-۳- آمار رسمی^۶

آمار مورد نیاز تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی کشور است که توسط نظام آماری ملی تولید و منتشر می‌شود و عنوان آن در "فهرست آمارهای رسمی ایران" قرار گرفته است. آمارهای رسمی توسط سازمان‌های دولتی یا بخش عمومی تحت عنوان «کالای عمومی» تولید و منابع آن از بودجه دولتی تأمین می‌شود.

۱-۲-۴- آمار تخصصی

آمارهای تولید شده توسط نظام آماری است که بر اساس وظایف قانونی یا مأموریت تخصصی آن دستگاه تولید می‌شود و صرفاً مورد نیاز داخلی دستگاه یا تصمیم‌گیری‌های غیر حاکمیتی کشور است و در نتیجه عنوان آن در فهرست آمارهای رسمی قرار نمی‌گیرد.

در جمهوری اسلامی ایران وظیفه تأمین آمارهای رسمی مورد نیاز کشور بر عهده شورای عالی آمار و بازوی اجرایی آن یعنی مرکز آمار ایران گذاشته شده است و در این ساختار آمارهای رسمی کشور توسط مرکز آمار ایران و دستگاه‌های اجرایی کشور در تعامل با یکدیگر تولید می‌شود. لازم به ذکر است که همه آمارهای رسمی کشور افزون بر انتشار توسط دستگاه‌های اجرایی، باید از طریق پایگاه اطلاعات آماری ایران در اختیار عموم قرار گیرند [۷].

2) centralized statistical system

3) National Statistical Organization

4) decentralized statistical system

5) Iranian National statistical System (INSS)

۶) Official Statistics

۵-۲-۱- فهرست آمارهای رسمی ایران^۷

فهرستی است حاوی عناوین و مشخصات شناسنامه‌ای آمارهای رسمی کشور که توسط مرکز آمار ایران به‌عنوان مرجع رسمی نظام آماری ایران تهیه و بازنگری می‌شود و به تصویب شورای عالی آمار می‌رسد. تمام آمارهایی که در این فهرست قرار می‌گیرند باید "نشان کیفیت آمارهای رسمی" را دریافت کرده باشند. ضمن این‌که آمارهای محرمانه کشور در این فهرست قرار نمی‌گیرند. هدف از تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران ساماندهی، یکپارچه‌سازی، هماهنگی و رفع موازی‌کاری و جلوگیری از تولید آمارهای یکسان توسط دستگاه‌های اجرایی مختلف است. بنابراین در این فهرست متولی تولید هر یک از آمارهای رسمی توسط شورای عالی آمار تعیین می‌شود.

۶-۲-۱- نظام آماری جهانی (GSS)^۸

تبادل آمار و اطلاعات، اصول، روش‌ها، استانداردها و تعاملات بین کشورها، نیازمند ساختارهای آماری مؤثر و توانا است. بالاترین سطح این ساختار، «نظام جهانی آمار- GSS» است که سازمان‌های آماری وابسته به سازمان ملل متحد را شامل می‌شود. این سازمان‌ها وظیفه هماهنگ‌سازی، تعیین اولویت‌های آماری به‌منظور توسعه جامعه بشری و ارائه دستورالعمل‌ها و راهنماها برای هدایت و یکپارچه‌سازی نظام آماری در کشورهای جهان را بر عهده دارند [۵].

۷-۲-۱- نظام آماری منطقه‌ای (RSS)^۹

سطح دوم ساختار نظام‌های آماری، «نظام آماری منطقه‌ای- RSS» هستند که وظایف آماری جهانی را در سطح کوچک‌تر و برای کشورهای منطقه‌ای برعهده دارند، هرچند فعالیت‌های آن‌ها نیز در راستای نظام آماری جهانی (GSS) است. ساختار پایین‌تر، «نظام ملی آمار- NSS» کشورها است که وظیفه تولید آمارهای رسمی کشور را بر عهده دارند.

7) Iran's Official Statistics list

8) Global Statistical System (GSS)

9) Regional RStatistical System (RSS)

۸-۲-۱- مرجع رسمی نظام آماری ایران^{۱۰}

اصلی‌ترین مؤلفه در نظام آماری ملی ایران مرجع رسمی این نظام است. مرجع رسمی نظام آماری ایران نهاد حاکمیتی، بی‌طرف و حرفه‌ای است که به تهیه، انتشار و مستندسازی آمارهای رسمی کشور می‌پردازد. این مرجع مسئولیت یکپارچه‌سازی، ساماندهی و ظرفیت‌سازی در نظام ملی آماری ایران را بر عهده دارد و آمار مورد تأیید این مرجع به‌عنوان آمار رسمی کشور منتشر می‌شود. در کشور جمهوری اسلامی ایران مرکز آمار ایران به‌عنوان نهاد حاکمیتی بی‌طرف و حرفه‌ای به‌عنوان مرجع رسمی نظام آماری ایران تعیین شده است.

در این تعریف یکپارچه‌سازی و ساماندهی شامل موارد ذیل می‌باشد:

(الف) تهیه برنامه‌های ملی آمار کشور با همکاری دستگاه‌های اجرایی کشور؛

(ب) تهیه "فهرست آمارهای رسمی ایران" و پیشنهاد بازنگری در فهرست مذکور؛

(پ) تهیه شناسنامه هریک از آمارهای "فهرست آمارهای رسمی ایران" شامل تعاریف، روش تولید، سازمان تولیدکننده، تناوب تولید، سطح جغرافیایی تولید با همکاری دستگاه‌های اجرایی کشور؛

(ت) تهیه و پیشنهاد قوانین، مقررات و رویه‌های مرتبط با تولید و انتشار آمار رسمی کشور؛

(ث) تهیه و به‌روزرسانی تعاریف، مفاهیم، استانداردها، چارچوب‌ها و طبقه‌بندی‌های آماری مورد نیاز؛

(ج) تهیه و به‌روزرسانی روش‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی تولید، انتشار و مستندسازی آمارهای رسمی؛

(چ) ارزیابی کیفیت فرایند تولید تا انتشار و مستندسازی و همچنین اعطای "نشان کیفیت آمارهای رسمی" به هر یک از آمارهای فهرست آمارهای رسمی ایران؛

(ح) نظارت بر پیاده‌سازی تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی و سایر استانداردهای آماری در فرایند تولید آمار رسمی؛

(خ) نظارت بر رعایت قوانین، مقررات و رویه‌های نظام ملی آماری ایران؛

(د) نظارت بر تولید، انتشار و مستندسازی آمارهای رسمی در دستگاه‌های اجرایی و با هدف جلوگیری از تولید یا انتشار آمارهای رسمی به صورت موازی یا متناقض با همکاری شورای عالی آمار؛

(ذ) مدیریت محتوایی و فنی شبکه ملی آمار ایران و پایگاه اطلاعات آماری ایران؛

(ر) ساماندهی و هدایت امور علمی و پژوهشی در حوزه آمار رسمی.

۹-۲-۱- نشان کیفیت آمارهای رسمی^{۱۱}

نشانی است که توسط مرجع رسمی نظام آماری کشور به آن دسته از آمارهای داوطلب قرارگیری در "فهرست آمارهای رسمی ایران" اعطا می‌شود که پس از ارزیابی کیفی، شایسته دریافت این نشان باشند.

10) Iran's Statistical System Authority (ISS Authority)

11) Official Statistics Quality Mark

۱۰-۲-۱- دستگاه اجرایی

همه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیر دولتی، شرکت‌های دولتی و همه دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آن‌ها مستلزم ذکر یا تصریح نام است از قبیل شرکت ملی نفت ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی، بانک‌ها و بیمه‌های دولتی دستگاه اجرایی نامیده می‌شوند.

۳-۱- روش انجام کار

راهنمای حاضر گزارشی از فعالیت‌ها و اقدامات صورت گرفته از سوی تمام افراد مشارکت‌کننده (که در ساختار تعریف شده‌اند) برای تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران است که مشتمل بر ۵ فصل است. این فصل را با مروری بر تعاریف و مفاهیم پایه‌ای به اتمام رساندیم؛ در فصل دوم به تشریح کلیات و محمل‌های قانونی تهیه فهرست آمارهای رسمی پرداخته شده است. فصل سوم این راهنما با بررسی مبانی نظری هم از لحاظ تئوری و هم از لحاظ تجربی؛ علاوه بر تشریح نظام آماری، نظام آماری در ایران، ارکان، اهداف، ویژگی‌ها و محدودیت‌های نظام آماری، اصول بنیادین آمار رسمی، مفهوم کیفیت در آمار رسمی، ویژگی‌های نظام آماری سنتی و مدرن، شرحی مختصر بر مدل عمومی فرایند کسب و کار آماری و مروری بر اقدامات و تجربیات کشورهای دیگر در تهیه فهرست آمارهای رسمی دارد. در فصل چهارم به تشریح اقدامات صورت گرفته از سوی مرکز آمار ایران برای تهیه فهرست آمارهای ایران، ساختار اجرایی آن و ویژگی‌ها و استانداردهای به کار رفته در تهیه این فهرست می‌پردازد و در نهایت در فصل پنجم نتیجه‌گیری ارائه می‌شود.

مرکز آمار ایران

۲- کلیات

۲-۱- مقدمه

آمار رسمی پایه و اساس هرگونه برنامه‌ریزی و توسعه است و بی‌شک برنامه‌ریزی برای توسعه بدون در اختیار داشتن آمار رسمی صحیح، دقیق و بهنگام امکان‌پذیر نخواهد بود. اهمیت آمار رسمی به این خاطر است که علاوه بر تدوین برنامه‌ها، نظارت بر حسن اجرای برنامه‌ها نیز مستلزم دسترسی به آمار رسمی به‌روز، دقیق و بهنگام می‌باشد. آمار رسمی در واقع آمار مورد نیاز تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی کشور است که توسط دستگاه‌های اجرایی تولید و اطلاع‌رسانی می‌شود و عنوان آن در "فهرست آمارهای رسمی ایران" قرار گرفته است.

در این تعریف منظور از آمار "اطلاعات عددی" است که توسط دولت یا نهادها و شرکت‌های وابسته به دولت در چارچوب ضوابط شواری عالی آمار و زیر نظر مرجع رسمی نظام ملی آمار، تولید و منتشر می‌شود. در این تعریف، آمار رسمی دارای جایگاه حاکمیتی است که در امر مدیریت کلان کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد و سیاست‌گذاران در برنامه‌ریزی‌ها و ارزیابی عملکرد برنامه‌ها از آن‌ها کمک می‌گیرند. به همین دلیل دولت یا نهادهای دارای صلاحیت عهده‌دار تولید آن هستند [۷].

آمارهای رسمی طیف وسیعی از اطلاعات آماری مرتبط با افراد، خانوارها، بنگاه‌های اقتصادی، مکان‌ها، رفتارها و غیره را در بر می‌گیرد بنابراین تولید آن‌ها با چنین تنوعی آن هم در سطح کشور فرایندی پیچیده است که تنها "نظام آماری ملی" از عهده آن بر می‌آید. در تعریف فوق واژه فرایند از اهمیت خاصی برخوردار است زیرا تولید آمار نتیجه فعالیت‌های مختلفی است؛ شامل وضع قوانین و مقررات، تهیه و به‌کارگیری تعریف‌ها و استانداردها، تعیین نیازها و اولویت‌ها، به‌کارگیری روش‌های علمی، طراحی جنبه‌های اجرایی، استخراج و تحلیل داده‌ها و سرانجام انتشار و اطلاع‌رسانی اطلاعات آماری می‌شود.

در فرایند تولید آمار رسمی کیفیت آمار تولید شده جهت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری امری حیاتی و مهم است.

در این فصل اشاره مختصری به تاریخچه آمار رسمی در ایران و ضرورت و الزامات قانونی تهیه فهرست آماری رسمی در کشور می‌کنیم.

۲-۲- تاریخچه آمار رسمی در ایران

در همه کشورهای جهان سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن به‌عنوان ابتدایی‌ترین و بارزترین نشانه‌های آمارهای رسمی نمایان و در ایران نیز به‌طور مشخص در دوره قاجار با سرشماری‌های دوران ناصری طی سال‌های ۱۲۶۲ و ۱۲۷۰ در شهر تهران آغاز شد.

سرشماری‌های بعدی در سال‌های ۱۳۰۱ و ۱۳۱۱ در تهران، به شکل‌گیری مفاهیم و چارچوب‌های مشخص‌تر و علمی‌تری انجامید. تا این تاریخ سازمان خاصی که مسئولیت جمع‌آوری آمار جمعیتی و تمرکز بخشیدن به آن‌ها را رسماً بر عهده داشته باشد، در کشور وجود نداشت و همه تلاش‌های به عمل آمده، جنبه مقطعی و موردی داشت. در سال ۱۲۹۷ به‌منظور ثبت وقایع چهارگانه، اداره ثبت احوال کشور تأسیس شد. پس از ثبت اطلاعات مربوط به تولد، فوت، ازدواج و طلاق توسط اداره ثبت احوال، ضرورت اطلاع از جمعیت کشور و تعیین سازمانی که موظف به جمع‌آوری این اطلاعات باشد مورد توجه قرار گرفت و در سال ۱۳۰۳ با تصویب آیین‌نامه‌ای، مسئولیت جمع‌آوری و مرکزیت بخشیدن آمارهای مورد نیاز بر عهده‌ی وزارت کشور گذاشته شد. در سال ۱۳۰۷ تصویب‌نامه مذکور با انجام تغییراتی، از تصویب مجلس شورای ملی وقت گذشت و جنبه قانونی یافت. بر اساس این تصویب‌نامه مسئولیت مرکزیت آماری به وزارت کشور واگذار شد و عموم وزارتخانه‌ها مکلف بودند بر اساس دستوری که وزارت کشور تهیه می‌کند، اطلاعات آماری مربوط به خود را به طور مستمر به این وزارتخانه ارسال نمایند. در سال ۱۳۱۴ به‌منظور هماهنگی بین وزارتخانه‌ها، شورای عالی آمار تشکیل شد و در خردادماه سال ۱۳۱۸، اولین قانون سرشماری به تصویب مجلس شورای ملی وقت رسید. در اجرای این قانون، سرشماری جمعیت از دهم اسفندماه همان سال در شهر تهران و در سال‌های ۱۳۱۹، ۱۳۲۰ در ۳۲ شهر کشور به تدریج به اجرا درآمد، کاشان اولین و گنبد کاووس آخرین شهرهایی بودند که سرشماری شدند، اما به علت وقایع شهریور ۱۳۲۰ و اشغال نظامی ایران معوق ماند. در اسفندماه سال ۱۳۳۱، سازمان همکاری آمار عمومی تشکیل شد و به این ترتیب برای اولین بار سازمانی که به طور خاص وظیفه جمع‌آوری آمار را بر عهده داشت، به وجود آمد. این سازمان در اجرای قانون آمار و سرشماری مصوب سال ۱۳۳۴ به وزارت کشور وابسته شد و نام آن به اداره کل آمارهای عمومی تغییر یافت.

۱-۲-۲- تأسیس مرکز آمار ایران و تحولات سرشماری عمومی نفوس و مسکن

با تصویب قانون آمار و سرشماری در پانزدهم اسفندماه سال ۱۳۳۴ توسط مجلس شورای ملی وقت، مقرر شد که در سال ۱۳۳۵ اداره کل آمار عمومی وابسته به وزارت کشور تأسیس و در همان سال، سرشماری عمومی نفوس اجرا شود. نیاز روزافزون دستگاه‌های برنامه‌ریزی کشور به آمار و اطلاعات و ضرورت همکاری بسیار نزدیک سازمان اصلی تولیدکننده آمار با دستگاه برنامه‌ریزی، موجب شد تا بر اساس قانون سال ۱۳۴۴، اداره آمار عمومی از وزارت کشور جدا و با نام مرکز آمار ایران تأسیس شود. در قانون تأسیس مرکز آمار ایران علاوه بر مرکزیت بخشیدن به فعالیت‌های آماری، به مواردی از قبیل نظارت مرکز آمار ایران بر تهیه و استخراج داده‌های حاصل از آمارگیری‌های سایر دستگاه‌های اجرایی و ایجاد پایگاه اطلاعات ملی توجه شده بود. دومین سرشماری عمومی توسط مرکز آمار ایران در سال ۱۳۴۵ اجرا شد. پس از اصلاح قانون مرکز آمار ایران سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۶۵، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ توسط این مرکز به اجرا درآمد [۵].

در سال ۱۳۹۵ و در هشتمین سرشماری عمومی نفوس و مسکن، گام بزرگی در جهت الکترونیکی کردن فرایندهای اجرای سرشماری برداشته شد. این سرشماری به صورت کاملاً الکترونیکی در دو مرحله انجام شد. در مرحله اول، خانوارهای علاقه‌مند با مراجعه به وب‌گاه سرشماری پرسشنامه‌ی خانوار را تکمیل کردند و در مرحله دوم آمارگیران با مراجعه به تمام خانوارهای کشور با استفاده از تابلت اطلاعات مورد نیاز را جمع‌آوری کردند. در این سرشماری رکورد درصد تکمیل اینترنتی توسط خانوارهای کشور، در اولین تلاش کشورهای جهان با این روش در اختیار جمهوری اسلامی ایران با ۴۸/۴ درصد قرار گرفت.

۳-۲- ضرورت تهیه فهرست آمارهای رسمی در کشور

در فرایند گذار از نظام آماری سنتی به مدرن، فهرست آمارهای رسمی اهمیت بسیار می‌یابد؛ به‌گونه‌ای که یکی از مؤلفه‌های نظام آماری مدرن «فهرست آمارهای رسمی» است. این فهرست ابزاری برای انتظام‌بخشی در نظام آماری است و به‌عنوان میثاق‌نامه‌ای مشترک بین کنشگران یک نظام آماری (اعم از تولیدکنندگان و کاربران) ایفای نقش می‌کند. همچنین احصاء فهرست آمارها در تعیین میزان نیازهای آماری برآورد شده و مورد نیاز کشور و تعیین جایگاه کشور در تأمین نیازهای آماری در افق جهانی در مقایسه با کشورهای دیگر کمک می‌کند. حرکت در جهت رسیدن به یک نظام آماری مدرن و نیز به‌منظور تولید آمارهای مبتنی بر تعاریف و مفاهیم علمی و استاندارد؛ مقایسه‌پذیری آمارهای رسمی تولید شده؛ ارتقای کیفیت آمارهای رسمی؛ ترویج و ترفیع فرهنگ آماری؛ افزایش سرمایه‌ی اجتماعی و تقسیم کار ملی در تولید آمارهای رسمی ضرورت نیاز به تهیه فهرست آمارهای رسمی را در کشور بیش از پیش روشن نموده است.

به همین منظور ساختاری در مرکز آمار ایران ایجاد شد که طی آن دفتر محاسبه شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان به‌عنوان دبیرخانه تهیه فهرست آمارهای رسمی با همکاری سایر دفاتر موضوعی و کمیته‌های آمارهای بخشی مرتبط با آن اقدام به تهیه فهرستی از شاخص‌ها و متغیرهای فهرست آمارهای رسمی کشور نمودند.

در تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران، دفاتر موضوعی مرکز آمار ایران در تعامل با دستگاه‌های اجرایی کشور و با استناد به اسناد نیازسنجی آماری از دستگاه‌های اجرایی (فرم ۴) اقدام به شناسایی آمارهای رسمی کشور تحت عنوان فهرست آمارهای رسمی ایران نمودند. این فهرست حالت پویا دارد و در نسخه اول این فهرست صرفاً آمارهایی قرار داده شده است که در حال حاضر در چرخه تولید آمار و اطلاعات نظام آماری کشور برای آن‌ها عدد وجود دارد. و در سال‌های آتی با توجه به نیازهای آماری اعلام شده از سوی دستگاه‌های اجرایی شاخص‌هایی جدیدی که وارد چرخه تولید آمار و اطلاعات کشور می‌شوند در صورت تأیید شورای عالی آمار وارد فهرست آمارهای رسمی ایران می‌شوند.

این کار مجموعه‌ای از شاخص‌ها و متغیرهای آمارهای رسمی در نظام آماری کشور است که تاکنون اقدامی در جهت تهیه آن انجام نشده بود.

۴-۲- محمل‌های قانونی تأمین و انتشار آمارهای رسمی کشور

۱-۴-۲- ماده ۱۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور

ماده ۱۰ - به‌منظور یکپارچه‌سازی، ساماندهی رفع موازی‌کاری در نظام آماری کشور:

الف- مرکز آمار ایران مرجع رسمی تهیه، اعلام و انتشار آمارهای رسمی کشور است. این بند قبل از ماده (۲) قانون مرکز آمار ایران مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۱۰ الحاق می‌شود.

ب- مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های اجرایی نسبت به تهیه برنامه ملی آمار کشور مبتنی بر فناوری‌های نوین با رعایت استانداردها و ضوابط تولید و انتشار آمارهای رسمی، استقرار نظام آمارهای ثبتي و استقرار و تغذیه مستمر پایگاه اطلاعات آماری

کشور اقدام کند. این برنامه با پیشنهاد مرکز آمار ایران و تصویب شورای عالی آمار ایران برای دستگاه‌های اجرایی لازم‌الاجراء است [۲].

پ- دستگاه‌های اجرایی مانند بانک مرکزی مکلفند در حدود وظایف قانونی خود و در چارچوب ضوابط و استانداردهای شورای عالی آمار ایران، آمار تخصصی حوزه‌های مربوط به خود را تولید و اعلام کنند. در این صورت آمار منتشره آمار تخصصی رسمی است [۲].

۲-۴-۲- ماده ۶ برنامه سوم ملی آمار

به‌منظور مقایسه‌پذیری و جمع‌پذیری اطلاعات آماری و ایجاد یکپارچگی در تولید، توسعه و ارتقای کیفیت آمارهای رسمی: الف) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های اجرایی کشور مکلف است حداکثر یک‌سال پس از تصویب این برنامه، "فهرست آمارهای رسمی ایران" و "آیین‌نامه کیفیت آمارهای رسمی ایران" را تهیه و پس از تصویب شورای عالی آمار ابلاغ نماید و بر اساس آن فرایند تولید همه آمارهای رسمی کشور را مورد بررسی و ارزیابی کیفی قرار دهد و در صورت تأیید به هر یک از آنها "نشان کیفیت آمارهای رسمی ایران" را اعطا نماید. لازم به ذکر است که ممیزی دوره‌ای کیفیت آمارهای رسمی ایران بر اساس آیین‌نامه کیفیت آمارهای رسمی ایران صورت خواهد گرفت [۲].

مرکز آمار ایران

۳- مبانی نظری

۳-۱- مقدمه

در هر کشوری نظام آماری وظیفه تولید آمار و اطلاعات مورد نیاز برنامه‌ریزی در کشور را بر عهده دارد. در این ساختار اداره آمار کشور وظیفه برنامه‌ریزی برای تأمین آمار و اطلاعات و پر کردن خلاءهای آماری موجود را با همکاری دستگاه‌های اجرایی بر عهده دارد. با عنایت به اینکه آمار و اطلاعات ویژگی‌های کالای عمومی را داشته و تولید آمار و اطلاعات فرایندی زمان‌بر و پرهزینه بوده و پس از تولید تمام اشخاص جامعه می‌توانند بدون پرداخت قیمت آن، از آن استفاده کنند، بخش خصوصی انگیزه‌ای برای ورود به این حوزه ندارد. بنابراین تولید آمار و اطلاعات را بخش دولتی برعهده دارد.

مرکز آمار ایران با راهبری شورای عالی آمار وظیفه یکپارچه‌سازی و ایجاد انسجام در نظام آماری و تدوین برنامه‌های منظم برای تأمین آمار رسمی مورد نیاز کشور را بر عهده دارد. در این راستا، برخی از آمارهای رسمی (از جمله نرخ تورم و نرخ رشد اقتصادی) توسط خود مرکز آمار ایران و برخی دیگر توسط دستگاه‌های اجرایی کشور تولید می‌شود. لذا رسالت مرکز آمار ایران در این زمینه برنامه‌ریزی برای تأمین آمار رسمی است نه صرفاً تولید آمار رسمی. ضمن این‌که تک‌تک آمار تولید شده توسط دستگاه‌های اجرایی و دفاتر موضوعی مرکز آمار ایران باید نشان کیفیت آمار رسمی را دریافت کنند.

اولین گام در راستای تقسیم کار ملی و برنامه‌ریزی برای تأمین آمار و اطلاعات مورد نیاز کشور، شناسایی موجودیت آمارهای رسمی کشور بر اساس آمار و اطلاعات موجود نظام آماری و سپس برنامه‌ریزی برای پر کردن خلاءهای آماری موجود است. در این راستا، تهیه فهرست آمارهای رسمی در دستور کار مرکز آمار ایران قرار گرفت.

از آنجایی که مرکز آمار ایران بنا بر بند «و» ماده ۳ و ماده ۸ قانون تأسیس مرکز آمار ایران، پیاده‌سازی و بازنگری طبقه‌بندی‌های آماری را بر عهده دارد، از این‌رو با بررسی تجارب کشورهای پیشرو در زمینه تهیه فهرست آمارهای رسمی، جهت طبقه‌بندی آمارهای رسمی از یک روش استاندارد برای طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری (CSA)^{۱۲} استفاده شد [۶].

اولین نسخه «طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری CSA» در سال ۲۰۰۵ و توسط بخش آمار کمیسیون اقتصادی سازمان ملل برای اروپا (UNECE)^{۱۳} به طور رسمی منتشر و در سال ۲۰۰۹ مورد بازنگری مجدد قرار گرفت. طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری در اصل دستورالعملی برای طبقه‌بندی و استانداردسازی فعالیت‌های آماری به‌منظور استفاده سازمان‌های ملی و بین‌المللی آمار برای

12) Classification of Statistical Activities

13) United Nations Economic Commission for Europe

مقایسه‌پذیری، هماهنگی و یکپارچه‌سازی فعالیت‌ها در تمامی زمینه‌های آمار رسمی از قبیل تولید، انتشار و توسعه استانداردها و روش‌های کاری است.

این طبقه‌بندی در سه سطح اصلی تعریف شده است.

در سطح اول همه فعالیت‌های نام برده در ۵ حوزه کلی شامل حوزه‌های زیر دسته‌بندی شده‌اند:

- ✓ آمارهای جمعیتی و اجتماعی،
- ✓ اقتصادی،
- ✓ محیط زیست و فرابخشی،
- ✓ روش‌شناسی و مطالعات تحلیلی،
- ✓ موضوعات راهبردی و مدیریتی.

در سطح دوم، همان‌گونه که معمول همه طبقه‌بندی‌های آماری دیگر است حوزه‌های کلی معرفی شده در سطح نخستین به موضوعات مربوط تقسیم شده و در سطح سوم، توضیحات و نکات این حوزه‌های موضوعی، به تفصیل ارائه می‌شوند.

۲-۳- چشم‌انداز نظام آماری کشور

نظامی یکپارچه، پاسخگو، مورد اعتماد عموم مردم و متخصصان، تأمین‌کننده آمارهای رسمی با کیفیت و پیشرو در آسیا.

۳-۳- مأموریت نظام آماری کشور

تولید و انتشار آمارهای رسمی کشور مورد نیاز ذینفعان داخلی و بین‌المللی با رعایت اصول بنیادین آمارهای رسمی و به کارگیری فناوری‌ها و روش‌های مدرن به ویژه ثبتی مبنا.

۴-۳- اهداف نظام آماری

مهمترین اهداف نظام آماری عبارت‌اند از:

۱. شناخت مشکلات و تنگناهای نظام تولید آمار در کشور؛
۲. تشخیص دقیق نیازهای آماری کشور؛
۳. برنامه‌ریزی جامع جهت تهیه و تولید اطلاعات آماری مورد نیاز؛
۴. تبیین ساختار مدیریتی نظام آماری و تعیین وظایف هر یک از رده‌ها در انجام فعالیت‌های آماری؛
۵. تعیین شیوه ارتباط میان رده‌های مدیریتی نظام آماری؛
۶. نظارت و ارزیابی کامل فنی، اجرایی و مالی فعالیت‌های آماری کشور؛
۷. ایجاد و توسعه پایگاه اطلاعات آماری و بهنگام‌سازی اطلاعات آماری برای ارائه به کاربران آمار؛
۸. اطلاع‌رسانی تولیدات آماری.

مهمترین راهبردهای کلان نظام آماری کشور عبارت‌اند از:

۱. یکپارچه‌سازی نظام آماری (اصلاح قوانین و مقررات نظام آماری، اصلاح تشکیلات نظام آماری، یکپارچگی و تمرکز در توزیع اعتبارات، ساماندهی تولید آمار و رفع موازی‌کاری در تولید آمار در کشور)؛
۲. افزایش پاسخگویی در نظام آماری؛
۳. جلب اعتماد عموم و متخصصان به نظام آماری؛
۴. ارتقاء کیفیت آمارهای رسمی در نظام آماری (حرکت به سمت آمارهای ثبتی مبنا).

۵-۳- ارکان نظام آماری

ساختار مدیریتی نظام آماری از رده‌های زیر تشکیل شده است:

۱. مجلس شورای اسلامی؛
۲. هیئت وزیران؛
۳. شورای عالی آمار؛
۴. مرکز آمار ایران؛
۵. کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار؛
۶. کمیته‌های آماربخشی.

۶-۳- تشریح گردش کار در نظام آماری کشور

- ۱- کمیته‌های آماربخشی که در وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی مستقرند، مبادرت به تهیه گزارشی مشتمل بر وضع موجود، تبیین مشکلات و تشخیص نیازهای آماری و ارائه پیشنهادهایی در حیطه فعالیت‌های ذیربط خود می‌نمایند.
- ۲- زیرکمیته‌های آماربخشی سازمان‌ها و دستگاه‌های وابسته به وزارتخانه‌ها، همانند بند ۱ همزمان با مرحله ۱ مبادرت به تهیه گزارشی در حیطه فعالیت‌های ذیربط خود می‌نمایند و به کمیته آمار دستگاه متبوع خود ارسال می‌دارند.
- ۳- کمیته‌های آماربخشی پس از تلفیق نتایج گزارش‌های دریافتی از زیر کمیته‌های خود، گزارش نهایی مربوط به کل بخش خود را بر اساس دستورالعمل‌های کمیسیون تخصصی تهیه و به دبیرخانه شورای عالی آمار ارسال می‌دارند.
- ۴- دبیرخانه شورای عالی آمار گزارش‌های دریافت شده موضوع بند ۳ را جهت بررسی و تلفیق به مدیریت‌های موضوعی مرکز آمار ایران ارجاع می‌دهد.
- ۵- مدیریت‌های موضوعی مرکز آمار ایران با بررسی همه‌جانبه گزارش‌های دریافت شده، مبادرت به تهیه برنامه اولیه فعالیت‌های آماری بخش ذیربط نموده و نتایج را برای بررسی از طریق دبیرخانه شورای عالی آمار به کمیسیون تخصصی ارسال می‌دارد. چنانچه گزارش‌های دریافتی از کمیته‌های آماربخشی دارای اشکالات اساسی و غیر قابل جمع‌بندی باشد، مرکز آمار ایران با ذکر دلایل، گزارش را از طریق دبیرخانه شورای عالی آمار جهت تجدید نظر به کمیته‌های آماربخشی بازگشت خواهد داد.

- ۶- دبیرخانه شورای عالی آمار پس از تلفیق و جمع‌بندی برنامه اولیه مدیریت‌های موضوعی مرکز آمار ایران مبادرت به تهیه و تدوین برنامه پیشنهادی فعالیت‌های آماری کشور نموده و آن را به کمیسیون تخصصی می‌دهد.
- ۷- کمیسیون تخصصی پس از بررسی برنامه اولیه و اعمال تعدیل‌های لازم، برنامه فعالیت‌های آماری کشور را از طریق دبیرخانه شورا جهت تصویب به شورای عالی آمار ارسال خواهد کرد.
- ۸- مرکز آمار ایران در جریان پیگیری و نظارت خود بر فعالیت‌های آماری کشور، در هر مرحله که مواردی را مغایر با برنامه تشخیص دهد، موضوع را جهت طرح در شورای عالی آمار اعلام خواهد کرد.

۷-۳- اصول بنیادین آمار رسمی^{۱۴}

نگرانی در مورد ارائه آمارهای رسمی با کیفیت از جانب سازمان‌ها و دولت‌ها، سازمان ملل را بر آن داشت تا با تدوین منشور یا اصولی، دولت‌ها و کشورها را ملزم کند تا با دقت و مسئولیت‌پذیری بیشتر نسبت به تولید و ارائه آمار به مخاطبان عمل نمایند. لذا اداره آمار سازمان ملل در سال ۱۹۹۴ "اصول بنیادین آمارهای رسمی" را تصویب کرد تا اطمینان حاصل کند که تمام کشورهای جهان با رعایت آن‌ها قادر به تولید آمارهای رسمی خود به صورتی قابل اعتماد، علمی و بر اساس استانداردهای معین خواهند بود. در این ده اصل تأکید سازمان ملل بر رعایت موازین اخلاقی و منطقی بر پایه راستی و اعتماد است [۷].

اصل ۱- استقلال حرفه‌ای، بی‌طرفی و دسترسی برابر

آمارهای رسمی در هر کشوری باید موثق‌ترین و مورد اعتمادترین اطلاعات جامعه باشند و حق هر شهروندی است که به صورت آزاد به بانک‌های اطلاعاتی آمارهای رسمی که در کمال بی‌طرفی توسط سازمان‌های آماری ارائه و منتشر می‌شود دسترسی داشته باشد.

اصل ۲- استانداردها و اخلاق حرفه‌ای

به منظور حفظ اعتماد به آمارهای رسمی لازم است مؤسسه‌های آماری با روش‌های علمی و بر اساس ملاحظات حرفه‌ای شامل اصول اخلاق حرفه‌ای اقدام به تولید، گردآوری و انتشار آمارهای رسمی کشور کنند.

اصل ۳- پاسخگویی و شفافیت

سازمان‌های آماری باید نسبت به آمارهای ارائه شده هم مسئولیت‌پذیر باشند و هم پاسخگو. لذا آمارها باید با روش‌ها و روندهای شفاف و روشن تولید و منتشر شوند و به دور از هرگونه ابهامی باشند تا مخاطبین بتوانند به آن‌ها اعتماد کنند.

اصل ۴- پیشگیری از استفاده نادرست

مؤسسات آماری مجازند برای پیشگیری از تفسیرها و تعبیرهای اشتباه و استفاده نادرست از آمار، توضیحات لازم را ارائه نمایند.

اصل ۵- صرفه‌جویی

مؤسسات آماری می‌توانند داده‌های لازم را از انواع منابع، اعم از آمارگیری‌های مختلف و یا اطلاعات ثبتی اداری تهیه کنند. لازم است مؤسسات آماری منابع خود را با توجه به کیفیت، دقت زمانی، هزینه‌ها و زحماتی که متوجه پاسخگویان می‌شود، انتخاب نمایند.

اصل ۶- حفظ محرمانگی

اطلاعات مربوط به اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی که توسط مؤسسات آماری به منظور تهیه جداول آماری جمع‌آوری می‌شوند، باید کاملاً محرمانه محسوب شده و تنها برای مقاصد آماری مورد استفاده قرار گیرند.

اصل ۷- قانون آمار

لازم است قوانین، مقررات و موازین حاکم بر نظام آماری به اطلاع همگان رسانده شود.

اصل ۸- هماهنگی در سطح ملی

برقراری هماهنگی بین مؤسسات آماری یک کشور برای تحقق نظام آماری هماهنگ، منسجم و کارآمد، امری ضروری است.

اصل ۹- استفاده از استانداردهای بین‌المللی

بهره‌گیری مؤسسات آماری کشورهای جهان از مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و روش‌های بین‌المللی، هماهنگی، انسجام و کارایی نظام‌های آماری را در تمام سطوح رسمی افزایش می‌دهد.

اصل ۱۰- همکاری‌های بین‌المللی

همکاری‌های دو یا چند جانبه آماری، نظام آمارهای رسمی را در تمام کشور بهبود می‌بخشد.

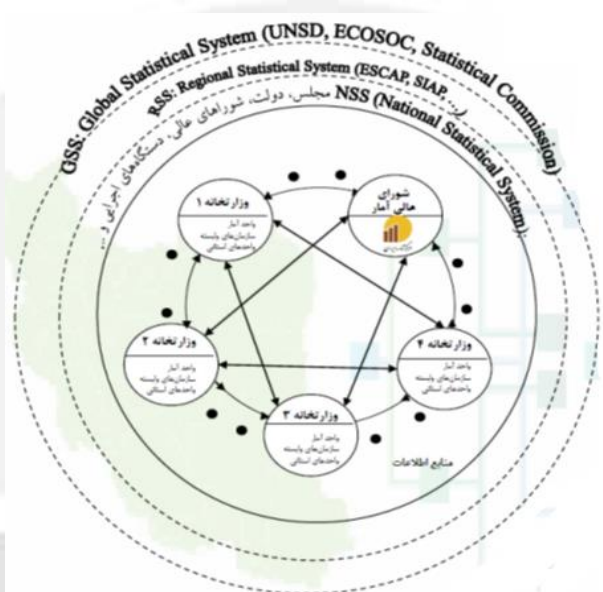
۸-۳- اصول نظام ملی آمار ایران

۱. پایبندی به نظام نیمه‌متمرکز در نظام ملی آمار ایران؛
۲. ایفای نقش مرجعیت در نظام ملی آمار ایران؛
۳. رعایت اصول بنیادین آمارهای رسمی؛
۴. رعایت اصل جریان یک‌طرفه داده‌ها.

۹-۳- ویژگی‌های نظام آماری سنتی

- وظایف ارکان و بازیگران مهم نظام و تقسیم کار ملی مبهم و متناقض است.
- ساختار، قوانین و رویه‌های نظام آماری متناسب با علم روز نیست.
- موازی کاری، عدم هماهنگی و اتلاف منابع کشور در نظام آماری بالاست.
- بار پاسخگویی زیاد است.
- از منابع داده‌های موجود استفاده بهینه نمی‌شود.
- نظام آماری توان تولید آمارهای جدید و شاخص‌های ترکیبی را با توجه به نیازهای جدید ندارد.
- کیفیت تولیدات نظام آماری مورد بررسی دقیق قرار نمی‌گیرد.

وضع موجود ساختار نظام آماری ملی ایران

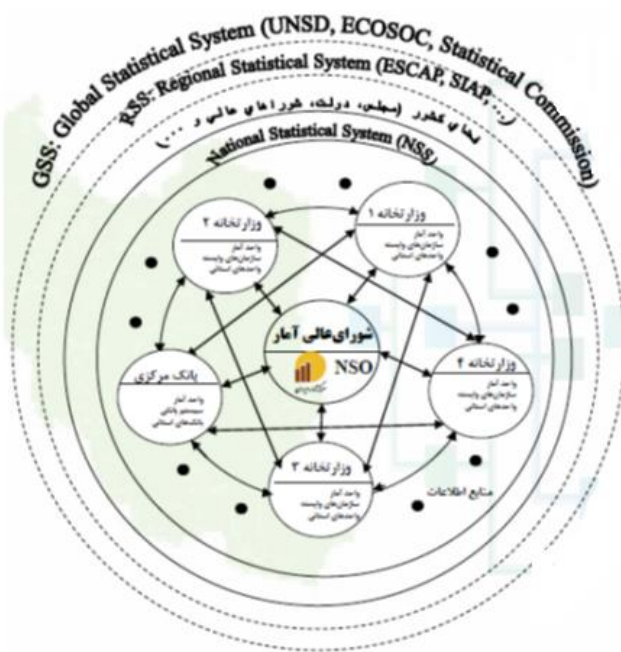

۱۰-۳- ویژگی‌های نظام آماری مدرن

- وظایف همه نقش آفرینان اصلی شفاف است و تقسیم کار ملی به خوبی انجام شده است.
- ساختار نظام آماری با توجه به عصر حاضر و نیازهای کشور طراحی و اجرا شده است.
- قوانین و رویه‌های نظام آماری متناسب با علم روز است و تولید، پردازش و اطلاع‌رسانی به صورت یکپارچه در نظام آماری صورت می‌گیرد.
- جریان یک‌طرفه داده‌ها به سمت سازمان ملی آمار را تضمین می‌کند.
- منابع، متناسب با رویکردهای جدید نظام آماری هزینه می‌شود.
- بار پاسخگویی به طرز چشمگیری کاهش یافته است.
- منابع داده‌های موجود با بالاترین بهره‌وری استفاده می‌شود.
- میان دولت الکترونیک و نظام آماری پیوند قوی برقرار است و از روش‌ها، تکنیک‌ها و زیرساخت‌های IT در حد استانداردهای روز استفاده می‌شود.
- آموزش و ظرفیت‌سازی مستمر صورت می‌گیرد و ارکان نظام آماری با یکدیگر ارتباط و تعامل دارند.
- آمارهای جدید و شاخص‌های ترکیبی را با توجه به نیازهای جدید کشور تولید می‌کند.
- فقط تولیدات باکیفیت نظام آماری اجازه انتشار و استناد دارند.

وضع مطلوب ساختار نظام آماری ملی ایران

۱۱-۳- هزینه‌های موازی کاری

- هزینه‌هایی که موازی کاری و تولید آمار و اطلاعات متناقض در نظام آماری به کشور تحمیل می‌کند به شرح ذیل است:
۱. تضعیف سرمایه اجتماعی و باور عمومی به آمارهای رسمی کشور به‌عنوان زیر ساخت اصلی نظام برنامه‌ریزی و حکمرانی شایسته؛
  ۲. کاهش اعتماد مجامع بین‌المللی به نظام آماری کشور؛
  ۳. سردرگمی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران و به‌طور کلی کاربران آمارهای رسمی؛
  ۴. اتلاف منابع انسانی و مالی محدود در اختیار حوزه آمارهای رسمی؛
  ۵. افزایش بار پاسخگویی و عدم همکاری پاسخگویان به دلیل مراجعات مکرر موازی و در نتیجه کاهش کیفیت آمارها؛
  ۶. افزایش ریسک سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در نتیجه وجود آمارهای متفاوت و گاهی متناقض؛
  ۷. گسترش تشکیلات اداری و افزایش هزینه‌های دولت؛
  ۸. عدم استفاده بهینه و کارآمد از دانش و تجربه انباشته شده و به اشتراک‌گذاری دانش فنی؛
  ۹. ایجاد زمینه عملیات روانی برای تضعیف نظام آماری و برنامه‌ریزی کشور.

۱۲-۳- مفهوم کیفیت در آمار رسمی

امروزه کیفیت به‌عنوان اصل ذاتی و جدایی‌ناپذیر هر کالا و خدمتی تبدیل شده است. این مسأله در مورد آمار رسمی که به‌عنوان زیربنای اصلی برنامه‌ریزی و توسعه کشورها به حساب می‌آید، از اهمیت بسیار بالاتری برخوردار بوده و به‌عنوان یک اصل اساسی و

شرط لازم در تولید آمار به حساب می‌آید به طوری که اطمینان از کیفیت و مدیریت کیفیت آمار و اطلاعات تولیدشده امر حیاتی برای نظام آماری و برنامه‌ریزی کشور محسوب می‌شود. البته مفهوم کیفیت در آمار با توجه به گوناگونی و گستردگی مشتریان سازمان‌های آماری از یک سو و ویژگی‌های منحصر به فرد آمار به عنوان یک کالای عمومی غیر ملموس دارای پیچیدگی‌های خاص خود می‌باشد. در سال‌های اخیر و با توجه به پیشرفت و گسترش فناوری و شکل‌گیری شیوه‌های نوین گردآوری داده‌ها و معرفی منابع جدید داده‌ای، موضوع کیفیت آمارهای رسمی نیز توسعه یافته و دارای ابعاد و مولفه‌های جامع‌تری شده است [۳].

از همین روی طی ۲۰ سال گذشته، مؤسسات مختلف مرجع و نیز کشورهای پیش‌رو آماری در سطح جهان، مطالعات و اقدامات گسترده‌ای را در جهت تضمین و افزایش کیفیت آمارهای تولیدی انجام داده‌اند. نتیجه پژوهش‌ها و اقدامات آن‌ها تهیه دستورالعمل‌ها و چارچوب‌های کاربردی مختلفی برای اطمینان از کیفیت آمارها و افزایش آن بوده است. با توجه به اهمیت روزافزون موضوع، در سال ۲۰۱۰، کمیسیون آمار سازمان ملل متحد به عنوان بالاترین مرجع بین‌المللی آمار رسمی، گروهی را موظف به تهیه و تدوین یک نظام جامع ساختاریافته برای مدیریت کیفیت آمارهای رسمی نمود و پس از ۲ سال مطالعه، چارچوب مورد نظر خود را در سال ۲۰۱۲ تحت عنوان چارچوب تضمین کیفیت ملی (NQAF)^{۱۵} ارائه داد. این چارچوب در چهل و سومین نشست کمیسیون آمار سازمان ملل، به عنوان الگو و دستورالعمل پیشنهادی در اختیار کشورهای عضو قرار گرفت تا با استفاده از آن، چارچوبی متناسب با شرایط و ویژگی‌های ملی خود، برای مدیریت کیفیت آمارهای رسمی تهیه و تدوین نمایند [۳].

مرکز آمار ایران نیز به عنوان تنها مرجع رسمی نظام ملی آماری ایران بنا به تکلیف برنامه ملی سوم توسعه آمار کشور در تعامل تنگاتنگ با دستگاه‌های اجرایی کشور، با هدف تهیه و تدوین نظام مدیریت کیفیت آمارهای کشور، چارچوب کیفیت آمارهای رسمی نظام ملی آمار ایران را نهایی کرده است. این چارچوب به صورت سلسله مراتبی در بخش‌های حوزه/اصل/نماگر/شاخص تعریف شده است. در این چارچوب مرکز آمار ایران آمارهای رسمی تولید شده دستگاه‌های اجرایی را بررسی و در صورت رعایت اصول حرفه‌ای مطابق با چارچوب تعیین شده، برای یک دوره معین به آن‌ها "نشان کیفیت آمار رسمی" اعطا می‌نماید و سازمان‌های تولیدکننده آمار نیز باید در این چارچوب آمار و اطلاعات خود را تولید و منتشر کنند تا مهر تأیید کیفیت مرکز آمار و نظام آماری را دریافت کنند.

۱۳-۳- نوین‌سازی نظام آماری

تغییرات سریع و گسترده اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و تکنولوژیکی که در جوامع امروزی در حال وقوع است، تمام نهادها و ساختارهای کشورها را درگیر خود می‌کند. از این رو بهنگام‌سازی و به‌روزرسانی بسیاری از فرایندها، ساختارها و نهادها متناسب با این تغییرات امری اجتناب‌ناپذیر است. اهمیت این موضوع برای کشورهای در حال توسعه از جمله ایران که نهادها و چارچوب‌های سازمانی به خوبی شکل نگرفته‌اند و مداخلات زیادی در فعالیت نهادها دیده می‌شود، دو چندان است. در این میان نوین‌سازی و به‌روزرسانی نظام آماری به عنوان نهادی که اطلاعات اصلی برنامه‌ریزی و توسعه در کشورها را فراهم می‌کند و تحت تأثیر مستقیم این تغییرات بوده، امری ضروری است. هدف اصلی نوین‌سازی نظام آماری حرکت در جهت توسعه نظام آماری است که خود یکی از

شاخصه‌های اصلی توسعه‌یافتگی کشورها به شمار می‌رود. طبق استانداردهای سازمان ملل نوین‌سازی نظام آماری در ۵ حوزه منابع انسانی، تولیدات آماری، گردآوری داده‌ها، انتشار داده‌ها و استانداردهای آماری صورت می‌گیرد. با تأملی اندک به تهدیدهای پیش روی نظام آماری ایران (که در ذیل به آن‌ها اشاره می‌شود) به این نتیجه می‌رسیم که اگر به دنبال توسعه کشور هستیم؛ نوین‌سازی و سپس توسعه نظام آماری اولین قدم در این راه پرفراز و نشیب است [۳].

۱-۱۳-۳- تهدیدهای پیش روی نظام آماری ایران

- ۱- افزایش بی‌اعتمادی کاربران در نتیجه موازی‌کاری و چندگانگی در ارائه آمار رسمی کشور؛
  - ۲- افزایش نرخ بی‌پاسخی و ارائه پاسخ‌های ناصحیح به مأموران آمارگیر؛
  - ۳- عدم اطمینان کافی پاسخگویان به نظام آماری؛
  - ۴- ارائه تحلیل‌های ناصحیح با انگیزه‌های سیاسی و عدم پاسخگویی مناسب نظام آماری در این خصوص؛
  - ۵- ظرفیت‌های ناکافی بخش خصوصی در انجام فعالیت‌های تصدی‌گری مرتبط با نظام آماری؛
  - ۶- پایین بودن اولویت و اهمیت نسبی امر حاکمیتی آمار در مقایسه با سایر امور حاکمیتی کشور؛
  - ۷- عدم تناسب قوانین حاکم بر نظام آماری کشور با الزامات توسعه نظام آماری؛
  - ۸- تداوم و توسعه آمارگیری‌های سنتی؛
  - ۹- همگام نبودن با پیشرفت‌های روز دنیا.
- با عنایت به مشکلات و تهدیدهای پیش روی نظام آماری حرکت به سمت نوین‌سازی و توسعه نظام آماری امری اجتناب‌ناپذیر است. در فرایند نوین‌سازی نظام آماری انجام اصلاحاتی به شرح ذیل در نظام آماری اتفاقی ضروری است:
- ۱- اصلاح یا تصویب قوانین و تعیین و تضمین شفافیت اختیارات و مسئولیت‌ها و روابط بین آن‌ها در نظام آماری؛
  - ۲- اصلاح تشکیلات اداری نظام آماری؛
  - ۳- مدیریت یکپارچه منابع و اعتبارات در نظام آماری؛
  - ۴- ظرفیت‌سازی جامع در نظام آماری ایران مشتمل بر نیروی انسانی کارآمد؛
  - ۵- استقرار استانداردهای بین‌المللی در نظام آماری.
- در نظام آماری مدرن گام نخست تفکیک و تفهیم وظایف و مسئولیت ارکان نظام آماری و تقسیم کار ملی با هدف تولید و تأمین آمارهای مورد نیاز برنامه‌ریزی و توسعه کشور است. در این راستا تهیه "فهرست آمارهای رسمی ایران" با هدف تقسیم کار ملی جهت تولید آمار و اطلاعات مورد نیاز کشور در دستور کار مرجع رسمی نظام آماری (مرکز آمار ایران) قرار گرفت. در فرایند تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران ضمن بهره‌گیری از تجربیات سایر کشورها، استانداردهای بین‌المللی این حوزه از جمله مدل عمومی فرایند کسب و کار آماری (GSBPM) ^{۱۶} رعایت شده است.

۱۴-۳- مدل عمومی فرایند کسب و کار آماری (GSBPM)

با توجه به اینکه فرایند کسب و کار آماری در سازمان‌های مختلف به شیوه‌های گوناگون طراحی و اجرا می‌شود، لذا تبادل دانش و بهره‌برداری از تجربیات موفق سایر کشورها و همچنین همکاری‌های بین‌المللی به سادگی صورت نمی‌گیرد. برای حل این مشکل کمیسیون اقتصادی سازمان ملل برای اتحادیه اروپا (UNECE) "مدل عمومی فرایند کسب و کار آماری" را معرفی کرد. این مدل، مدلی انعطاف‌پذیر است که به وسیله آن می‌توان مجموعه فرایندهای مورد نیاز برای تهیه آمارهای رسمی را تعیین و تشریح کرد. هدف اصلی این مدل این است که با فراهم آوردن چارچوبی برای سازمان‌های آماری، از طریق یکسان‌سازی اصطلاحات آماری امکان توسعه فرایندها و نظام فراداده‌های آماری را فراهم نماید. همچنین از این مدل می‌توان برای ارزیابی کیفیت فرایندهای مربوط به آمارگیری‌ها، سرشماری‌ها، داده‌های ثبتی و سایر منابع ترکیبی و یا غیر آماری نیز استفاده کرد [۳].

ساختار GSBPM سه سطحی است:

سطح صفر: فرایند کسب و کار آماری.

سطح یک: هشت مرحله فرایند کسب و کار آماری (شامل مراحل هشت‌گانه تعیین نیازها، طراحی، ساخت، گردآوری، پردازش، تحلیل، انتشار و اطلاع‌رسانی و ارزیابی).

سطح دو: زیر فرایندهای درون هر مرحله.

فرایند تهیه فهرست آمارهای رسمی منطبق بر مرحله یک فرایند کسب و کار آماری یعنی تعیین نیاز است. در این فرایند مرجع رسمی نظام آماری ایران (مرکز آمار ایران) طی فرایند نیازسنجی آماری کشور (در قالب فرم ۴) در تعامل با سایر دستگاه‌های اجرایی و برنامه‌ریزان کشور نیازهای آماری کشور را شناسایی نمود.

در سال اول تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران از بین نیازهای آماری که دستگاه‌های اجرایی به مرکز آمار ایران ارسال می‌کنند و تحت عنوان نیازهای آماری کشور شناخته می‌شود شاخص‌هایی در حال حاضر تولید و ارائه می‌شود که در قسمت آمار رسمی کشور قرار می‌گیرند. از طرف دیگر آمارهایی که مورد نیاز تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی کشور هست به‌عنوان آمار رسمی تعیین می‌شود و بر اساس آن، متولی هر کدام از داده‌ها مشخص و در نهایت برنامه تولید و طرح توجیهی کسب و کار آن طراحی و مقدمات اجرای آن فراهم می‌شود. لازم به ذکر است که فهرست آمارهای رسمی ایران حالت پویا دارد و متناسب با تغییرات ایجاد شده در جامعه و تغییر نیاز برنامه‌ریزان و دستگاه‌های اجرایی کشور به آمار و اطلاعات جدید این فهرست نیز به‌هنگام خواهد شد [۳].

۱-۱۴-۳- تعیین نیازها

این مرحله زمانی که نیاز به آمارهای جدید یا نیاز به بازنگری در آمارهای قبلی وجود داشته باشد انجام می‌شود و طی آن تقاضای آماری برآورد نشده داخلی و خارجی و توانایی سازمان‌های آماری برای تولید آمارهای مورد نظر مشخص می‌شود. این مرحله شش زیرفرایند دارد:

۱. شناسایی نیازها: بررسی اولیه اینکه چه آمارهایی مورد نیاز است.
۲. مشاوره و تأیید نهایی نیازها.
۳. تعیین خروجی‌ها.
۴. شناسایی مفاهیم.

۵. بررسی در دسترس بودن داده‌ها: نحوه دسترسی به داده‌ها و محدودیت استفاده از داده‌ها.
۶. تهیه طرح توجیهی کسب و کار.

۱۵-۳- تجربیات سایر کشورها در تهیه فهرست آمارهای رسمی

امروزه اهمیت آمار رسمی بر کسی پوشیده نیست چرا که دسترسی به آمارهای دقیق سبب برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های بهتر و مفیدتر در تصمیم‌گیری‌های آتی و تخصیص بهینه منابع کشور خواهد شد. از آن‌جا که شناخت فهرستی از این آمار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، بر آن شدیم تا فهرستی از این آمار را در کشورهای پیشرفته استخراج کنیم.

برای شروع مطالعه و بررسی، تجارب کشورها و استانداردهای بین‌المللی در تهیه فهرست آمارهای رسمی، در دستور کار قرار گرفت تیم کارشناسی، به بررسی سوابق فهرست آمارهای رسمی در کشورهای سوئد، آلمان، انگلستان، لیتوانی، ترکیه، استرالیا، آمریکا، کانادا و ژاپن، نروژ، لهستان و کره جنوبی بود، پرداخت. این کار در برگزیده گزارش‌های ساختاریافته از تجارب کشورهای مورد بررسی در تهیه فهرست آمارهای رسمی است.

در بین کشورهای مورد بررسی، کشورهای آلمان، لیتوانی، ترکیه، استرالیا، کانادا، ژاپن و نروژ اداره آمار مسئول اصلی تولید و انتشار آمارهای رسمی بوده و در کشورهایی مثل انگلستان، لهستان، کره جنوبی، سوئد و آمریکا سایر نهادهای دولتی مسئول اصلی تولید و انتشار آمار هستند.

طبق تعریف، آمار رسمی توسط مؤسسات دولتی تولید می‌شوند و می‌توانند در زمینه مذاکره‌ها و تصمیم‌گیری‌ها توسط دولت و انجمن‌های گسترده‌تر مورد استفاده قرار بگیرند.

۱-۱۵-۳- سوئد^{۱۷}

با تغییراتی که با شروع دهه‌ی ۱۹۹۰ در چگونگی تهیه آمار رسمی در کشور سوئد اجرا شد ۲۵ شرکت مسئول گردآوری آمار رسمی در بخش‌های تعریف شده صنعت شدند. مسئولیت گردآوری اطلاعات در این زمینه‌ها از اداره آمار سوئد به ۲۴ متولی دولتی سپرده شد و این اداره به فعالیت خود در مورد آمار چند بخشی ادامه داد. بر اساس تصمیم پارلمان، دولت مسئول تولید آمارهای رسمی به‌منظور اطلاع عمومی و فعالیت‌های تحقیقاتی است. در سال ۱۹۹۸ یک ارزیابی از تغییرات به عمل آمده در تهیه آمار رسمی انجام شد که نشان داد آمارهای رسمی کارآمد هستند. با این حال هماهنگی و نمای کلی نظام آماری بدتر شده بود. لذا برای بررسی این موضوع یک شورای بررسی در سال ۲۰۰۲ تشکیل شد و به‌منظور بهبود این شرایط به تنظیم قوانینی پرداخت.

تا سال ۲۰۱۷ در کشور سوئد ۲۸ سازمان دولتی متولی آمار رسمی بودند. متولیان آماری با مشورت با کاربران آمار و در نظر گرفتن نیازهای اتحادیه اروپا در مورد اینکه کدام متغیرها و آیتم‌ها گردآوری شوند، چه فاکتورهایی اندازه‌گیری شوند و محدوده مطالعه و اینکه فواصل بین آمارگیری‌ها چگونه باشند، تصمیم‌گیری می‌کنند. آمارها در ۲۲ حوزه، ۱۰۸ ناحیه آماری و ۳۵۹ محصول آماری تقسیم‌بندی شدند. همچنین ۱۳۷ محصول و فراورده آماری که بر اساس مقررات اتحادیه اروپا تنظیم شده بودند و عمدتاً در حوزه‌های کشاورزی و آموزش بودند وجود داشت.

17) <https://www.scb.se>

نظام آمار رسمی این کشور شامل داده، ابر داده، نظام‌های تولید، ثبت مشاهدات نهایی، انتشارات، جداول و مجموعه داده‌های جداگانه است. این نظام همچنین قوانین، دستورالعمل‌ها، مقررات، توصیه‌های عمومی، راهنماها، ابزارها و سازمان‌های آماری را شامل می‌شود و اداره آمار سوئد در نقش یک سازمان هماهنگ‌کننده است. عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی در سوئد در جدول ۱-۳ خلاصه شده است.

جدول ۱-۳- فهرست آمارهای رسمی در کشور سوئد

اصول آمار رسمی	متولی تعیین فهرست آمارهای رسمی	مسئول اصلی تولید و انتشار آمار	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	متولیان آمار رسمی
			بازار کار	اداره محیط کاری سوئد، دفتر واسطه ملی، اداره آمار سوئد
			جمعیت	اداره آمار سوئد
			مسکن، ساخت و ساز و ساختمان	اداره آمار سوئد
			دموکراسی	اداره آمار سوئد
			انرژی	اژانس انرژی سوئد
			بازار مالی	اداره نظارت مالی سوئد
			تجارت کالاها و خدمات	اداره آمار سوئد
			امور مالی خانوار	اداره آمار سوئد
			بهداشت و مراقبت‌های پزشکی	هیئت ملی بهداشت و رفاه
			کشاورزی، جنگلداری و شیلات	اداره کشاورزی سوئد، اژانس سوئد برای مدیریت دریایی و آب، اژانس جنگل سوئد، دانشگاه علوم کشاورزی سوئد
			فرهنگ و اوقات فراغت	کتابخانه ملی سوئد، اژانس سوئد برای تجزیه و تحلیل سیاست فرهنگی
اتحادیه اروپا Eurostat	پارلمان و آژانس‌های دولتی	مؤسسات دولتی	شرایط زندگی	اداره آمار سوئد
			محیط زیست	اژانس حفاظت محیط زیست سوئد، اداره آمار سوئد، اژانس سوئد برای مدیریت دریایی و آب، اژانس شیمیایی سوئد
			حساب‌های ملی	اداره آمار سوئد
			فعالیت‌های تجاری	اداره آمار سوئد، اژانس سوئد برای رشد اقتصادی و منطقه‌ای، اژانس سوئد برای تجزیه و تحلیل سیاست‌های رشد
			امور مالی دولتی	اداره آمار سوئد، اداره بدهی ملی سوئد، اداره مدیریت مالی ملی سوئد
			قیمت‌ها و مصرف	اداره آمار سوئد، مؤسسه ملی تحقیقات اقتصادی
			نظام قضایی	شورای ملی سوئد برای پیشگیری از جرم، اداره دادگاه‌های ملی
			بیمه اجتماعی	اژانس بیمه اجتماعی سوئد، اژانس بازنشستگی سوئد
			خدمات اجتماعی	هیئت ملی بهداشت و رفاه
			حمل‌ونقل و ارتباطات	تجزیه و تحلیل حمل‌ونقل
			آموزش و تحقیق	اداره آمار سوئد، اداره آموزش عالی سوئد، اژانس ملی آموزش و پرورش، هیئت سوئد برای حمایت از تحصیل

نتیجه‌ای که از بررسی وب‌گاه سازمان آمار این کشور حاصل شد این است که در کشور آلمان آمارهای فدرال توسط اداره آمار فدرال و ادارات آمار دولتی تولید می‌شوند. در بعضی موارد استثنا هم ممکن است آمارهایی توسط بانک مرکزی آلمان، وزارتخانه‌ها و آژانس‌های فدرال تولید شوند.

در این کشور نوع طرح آماری که قرار است اجرا شود توسط پارلمان تعیین می‌شود و ادارات آماری نقشی در این زمینه ندارند. همچنین طرح‌های مختلف آماری طرح‌های جداگانه‌ای نبوده، بلکه همه آن‌ها جزئی از یک نظام کلی هستند. آمار رسمی در آلمان توسط ادارات خاصی مانند ادارات آمار فدرال تولید می‌شود. در هماهنگی با ادارات آمار کشورها، اداره آمار فدرال، علاوه بر اینکه آمار را از نظر روش‌شناسی و تکنولوژی آماده می‌کند، بلکه آن‌ها را گردآوری نموده و سپس با هم هماهنگ کرده و همچنین با ارائه و تجزیه و تحلیل این داده‌ها نتایج را منتشر می‌کند.

معیارهای کیفیت آمار رسمی که توسط نظام آماری اروپا مشخص شده است، در نظام آمار رسمی آلمان نیز اعمال می‌شود. معیارهای کیفیت آمار رسمی در آلمان عبارت‌اند از: اهمیت آمار، دقت، به روز بودن، دسترسی و وضوح، مقایسه زمانی و مکانی، انسجام، رعایت اصول کیفیت.

در کشور آلمان تولید آمار در ۷ مرحله اصلی زیر صورت می‌گیرد:

مرحله ۱) شناسایی تقاضای داده‌ها؛

مرحله ۲) آماده‌سازی؛

مرحله ۳) گردآوری اطلاعات؛

مرحله ۴) پردازش؛

مرحله ۵) آنالیز داده‌ها؛

مرحله ۶) انتشار؛

مرحله ۷) بهینه‌سازی آمار.

مرکز آمار ایران

عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی در کشور آلمان در جدول ۳-۲ خلاصه شده است.

جدول ۳-۲- فهرست آمارهای رسمی در آلمان

متولیان آمار رسمی	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	مسئول اصلی تولید و انتشار آمار	متولی تعیین فهرست آمارهای رسمی	اصول آمار رسمی
پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-فالتز، دفتر آمار فدرال، پورتال برلین، وزارت آموزش و تحقیقات فدرال، وزارت کار و امور اجتماعی فدرال، وزارت امور خارجه، وزارت کشور فدرال، اداره پاداش فدرال، وزارت مالی فدرال، دفتر بیمه فدرال	جمعیت و جامعه			
پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-پالتا، وزارت آموزش و تحقیقات فدرال، دفتر آمار فدرال، آمار منطقه‌ای، وزارت کشور فدرال، کتابخانه ملی آلمان، بایگانی فدرال، کمیسیون دولت فدرال برای فرهنگ و رسانه، وزارت امور خارجه	آموزش، فرهنگ و ورزش			
پورتال باز برلین، پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-فالتز	انرژی			
پورتال باز برلین، پورتال دولتی اطلاعات راینلاند-پالتا، دفتر آمار فدرال، پورتال شفافیت هامبورگ، مؤسسه فدرال ایمنی و بهداشت شغلی، وزارت کار و امور اجتماعی فدرال، وزارت کشور فدرال، اداره فدرال حفاظت مصرف‌کننده و ایمنی مواد غذایی، وزارت دفاع، دفتر بیمه فدرال	سلامت			
پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-فالتز، وزارت همکاری و توسعه اقتصادی فدرال	موضوعات بین‌الملل			
پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-فالتز، اداره دادگستری فدرال، وزارت کشور فدرال، اداره آمار فدرال، پورتال شفافیت هامبورگ، پورتال باز، ثبت اختراع آلمان و دفتر تجارت علامت تجاری	عدالت، نظام حقوقی و ایمنی عمومی			
پورتال دولتی اطلاعات راینلاند-فالتز، مؤسسه فدرال کشاورزی و غذا	کشاورزی، شیلات، جنگلداری و غذا			
پورتال باز دولتی راینلاند-فالتز، آمار منطقه‌ای، اداره آمار فدرال، پورتال باز برلین، کمیسیون فدرال حفاظت از اطلاعات و آزادی اطلاعات، پورتال شفافیت هامبورگ، وزارت کشور فدرال، وزارت کار و امور اجتماعی فدرال، وزارت مالی فدرال، وزارت امور خارجه، مؤسسه فدرال تحقیقات و آزمایش مواد، وزارت اقتصاد و انرژی فدرال، اداره کل گمرکات، اداره پاداش فدرال، کمیسیون دولت فدرال برای فرهنگ و رسانه دادگستری فدرال، دفتر مرکزی مالیات، اداره پاداش فدرال، کمیسیون دولت فدرال برای فرهنگ و رسانه	دولت و بخش عمومی	ادارات آمار فدرال	اتحادیه اروپا پارلمان Eurostat	
پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-پالتا، مؤسسه فدرال تحقیقات ساختمان، تحقیقات شهری و فضا در اداره فدرال ساختمان و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، وزارت مالی فدرال	ناحیه‌ها و شهرها			
پورتال شفافیت هامبورگ، پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-پالتا، دفتر آمار فدرال، آمار منطقه‌ای، وزارت کشور فدرال، پورتال باز برلین، اداره اقتصاد و کنترل صادراتی فدرال	محیط زیست			
پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-پالتا، اداره آمار فدرال، پورتال شفافیت هامبورگ، وزارت کشور فدرال، آمار منطقه‌ای	ترافیک			
پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-پالتا، دفتر آمار فدرال، مؤسسه فدرال کشاورزی و غذا، اداره دادگستری فدرال، پورتال باز برلین، وزارت آموزش و تحقیقات فدرال، اداره ثبت اختراع آلمان و دفتر علامت تجاری، وزارت کار و امور اجتماعی فدرال، پورتال شفافیت هامبورگ، وزارت داخلی فدرال، وزارت مالی فدرال، مؤسسه فدرال تحقیقات ساختمان، تحقیقات شهری و فضای در اداره فدرال ساختمان و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، مؤسسه فدرال تحقیقات و آزمایش مواد، وزارت امور خارجه، مؤسسه فریدریش لوفلر، وزارت اقتصاد و انرژی فدرال، دفتر جبران خسارت فدرال	تجارت و سرمایه‌گذاری			
وزارت آموزش و تحقیقات فدرال، دفتر آمار فدرال، آمار منطقه‌ای، پورتال باز دولتی اطلاعات راینلاند-پالتا، وزارت کشور فدرال، پورتال شفافیت هامبورگ، کتابخانه ملی آلمان، بایگانی فدرال، کمیسیون دولت فدرال برای فرهنگ و رسانه‌ها	علوم و تکنولوژی			

۳-۱۵-۳- انگلستان^{۱۹}

در کشور انگلستان آمارگیری‌ها به‌منظور کم کردن بار پاسخگویی، جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز برای تحقق اهداف، دستیابی به نیازهای کاربر و خدمت به عموم جامعه طراحی می‌شوند. به‌علاوه این کشور تلاش می‌کند تا نیاز به آمارگیری در گردآوری داده‌ها را به حداقل برساند. این امر شامل داده‌های اداری به دست آمده توسط نهادهای خصوصی و عمومی در موقعیت‌های عادی می‌شود و داده‌ها به‌منظور دستیابی به اهداف خاص گردآوری نمی‌شوند.

کشور انگلستان با در نظر گرفتن ویژگی پویا بودن آمارهای رسمی، با این معنی که دامنه آن می‌تواند در طول زمان متناسب با شرایط در حال تغییر باشد. تعریفی جامع‌تر را در مورد آمار رسمی ارائه داد. در زیر به مصادیق این تعریف اشاره شده است.

۱-۳-۱۵-۳- انواع آمار رسمی در کشور انگلستان

- آمار ملی، که توسط دفتر اداره آمار بر اساس قانون اجرای آمار ارزیابی شده است.
- آمار تجربی، که اخیراً توسعه یافته یا آمار نوآورانه است. این‌ها به چاپ می‌رسد تا کاربران و ذینفعان بتوانند در ارزیابی کیفیت آن‌ها در مرحله اولیه شرکت کنند.
- آمارهایی که به طور کامل با قانون اجرایی آمار ارزیابی نشده‌اند. یک ثبت از این آمار توسط اداره قوانین آمار حفظ می‌شود. عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی در کشور انگلستان در جدول ۳-۳ خلاصه شده است.

مرکز آمار ایران

جدول ۳-۳- فهرست آمارهای رسمی در انگلستان

اصول آمار رسمی	متولی تعیین فهرست آمارهای رسمی	مسئول اصلی تولید و انتشار آمار	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	متولیان آمار رسمی (توسط وزارتخانه‌ها)
			صنعت و تجارت	وزارت بازرگانی، استراتژی انرژی و صنعت (BEIS)، بخش دیجیتال، فرهنگ، رسانه و ورزش (DCMS)، وزارت محیط زیست، غذا و امور روستایی، وزارت تجارت بین‌الملل، اداره حمل و نقل، وزارت کار و بازنشستگی، اداره اقتصاد نیروی انسانی (OME)، وزارت بهداشت و مراقبت اجتماعی، اداره امور خارجه و مشترک‌المنافع، وزارت خزانه‌داری، دفترخانه، وزارت مسکن، جوامع و دولت محلی، وزارت دادگستری
			اطلاعات شرکت‌ها	وزارت دفاع
			جنایت، عدالت، قانون	دادسرای عمومی، وزارت آموزش، اداره امور خارجه و مشترک‌المنافع، دفترخانه، وزارت دادگستری
			دفاع و نیروهای مسلح	وزارت تجارت بین‌الملل، دفترخانه، وزارت دفاع
			آموزش و مهارت	وزارت آموزش و پرورش، وزارت کار و بازنشستگی، وزارت دادگستری
			ورود و اقامت در انگلستان	وزارت کار و بازنشستگی، دفترخانه
			محیط زیست	وزارت بازرگانی، استراتژی انرژی و صنعت، وزارت محیط زیست، غذا و امور روستایی (DEFRA)، اداره حمل‌ونقل، وزارت خزانه‌داری، دفترخانه، وزارت مسکن، جوامع و دولت محلی
			خروج و اقامت در کشورهای خارجی	اداره امور خارجه و مشترک‌المنافع، دفترخانه
اصول تنظیم شده توسط اداره مقررات آماری	دفتر ملی آمار، ادارات و سازمان‌های دولتی انگلستان، یا یکی از سه اداره دولتی در ایرلند شمالی، اسکاتلند و ولز	اداره ملی آمار	دولت	هیئت دولت، وزارت دیجیتال، فرهنگ، رسانه و ورزش، وزارت آموزش، وزارت محیط زیست، غذا و امور روستایی، وزارت کار و بازنشستگی، وزارت بهداشت و مراقبت اجتماعی، وزارت خزانه‌داری، دفترخانه، وزارت دفاع، وزارت مسکن، جوامع و دولت محلی، وزارت دادگستری، اداره ایرلند شمالی
			بهداشت و مراقبت اجتماعی	وزارت دیجیتال، فرهنگ، رسانه و ورزش، وزارت آموزش، وزارت کار و بازنشستگی، وزارت بهداشت و مراقبت اجتماعی (DH)، وزارت خزانه‌داری، دفترخانه، وزارت دفاع، آژانس استانداردهای غذایی (FSA)، بهداشت و ایمنی اجرایی (HSE)
			مسکن و اجتماع	وزارت بازرگانی، استراتژی انرژی و صنعت، بخش دیجیتال، فرهنگ، رسانه و ورزش، وزارت کار و بازنشستگی، وزارت خزانه‌داری، دفترخانه، وزارت دفاع، وزارت مسکن، جوامع و دولت محلی
			بین‌الملل	وزارت توسعه بین‌المللی (DfID)، اداره امور خارجه و مشترک‌المنافع، وزارت دفاع
			پول	وزارت کار و بازنشستگی، وزارت خزانه‌داری
			مراقبت از کودکان	وزارت آموزش، وزارت کار و بازنشستگی، وزارت بهداشت و مراقبت‌های اجتماعی، وزارت دادگستری
			دولت محلی و منطقه‌ای	بخش دیجیتال، فرهنگ، رسانه و ورزش، وزارت آموزش، وزارت حمل‌ونقل، وزارت کار و بازنشستگی، دفترخانه، وزارت دفاع، وزارت مسکن، جوامع و دولت محلی، اداره ایرلند شمالی
			جامعه و فرهنگ	وزارت بازرگانی، استراتژی انرژی و صنعت، بخش دیجیتال، فرهنگ، رسانه و ورزش (DCMS)، وزارت آموزش، وزارت کار و بازنشستگی، وزارت خزانه‌داری، دفترخانه، وزارت دفاع، وزارت دادگستری
			حمل‌ونقل	وزارت حمل‌ونقل (DfT)
			رفاه	وزارت آموزش، وزارت کار و بازنشستگی (DWP)، وزارت بهداشت و مراقبت‌های اجتماعی، وزارت مسکن، جوامع و دولت محلی
			کار	هیئت دولت، وزارت بازرگانی، استراتژی انرژی و صنعت، بخش دیجیتال، فرهنگ، رسانه و ورزش، وزارت آموزش، وزارت کار و بازنشستگی (DWP)، وزارت بهداشت و مراقبت‌های اجتماعی، دفترخانه، وزارت دفاع، وزارت مسکن، جوامع و دولت محلی

۴-۱۵-۳- جمهوری لیتوانی^{۲۰}

فعالیت‌های آمار لیتوانی توسط قانون آمار رسمی تنظیم می‌شود که مفهوم آمار رسمی و اصول کلی سازمان را تثبیت می‌کند، این قانون حقوق و مسئولیت‌های پاسخ‌دهندگان را تعیین کرده و وظایف، حقوق و مسئولیت‌های سازمان‌های مدیریت آمار رسمی و مسئولیت آن‌ها حوزه قانون را تعریف می‌کند. در زیر به فهرست آمارهای رسمی تولید شده در کشور لیتوانی اشاره شده است که متولی آن اداره آمار لیتوانی می‌باشد.

عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی در کشور لیتوانی در جدول ۳-۴ خلاصه شده است.

جدول ۳-۴- فهرست آمارهای رسمی در جمهوری لیتوانی

اصول آمار رسمی	متولی تعیین فهرست آمارهای رسمی	مسئول اصلی تولید و انتشار آمار	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	متولیان آمار رسمی (تفکیکی وجود ندارد)
			آمار عمومی	
			انرژی و محیط زیست	اژانس حفاظت محیط زیست، وزارت امور مالی، خدمات شیلات،
			آمارهای اجتماعی و جمعیت	مؤسسه بهداشت، کمیته توسعه اطلاعات جامعه، بخش فناوری
			داده‌های زمین‌شناسی	اطلاعات و ارتباطات، گروه تربیت بدنی و ورزش، مؤسسه اقتصاد
			حمل و نقل و ارتباطات	کشاورزی لیتوانی، بانک لیتوانی، تبادل کار لیتوانی، زمین‌شناسی
			تکنولوژی و علوم	لیتوانی، کتابخانه ملی لیتوانی، دپارتمان مهاجرت، اداره گمرک،
			تجارت خارجی	دادگاه ملی، مرکز فن‌آوری اطلاعات در آموزش و پرورش، اداره
			اقتصاد و امور مالی	آمار لیتوانی، خدمات گمرک مرزی، بازرسی دولتی کارگری، خدمات نظارتی دولتی
			آمارهای تجارت	
			کشاورزی و جنگلداری	

۳-۱۵-۳- ترکیه^{۲۱}

اطلاعات آماری در ترکیه در بخش‌های مختلفی گردآوری می‌شود و هر سازمان متولی یک بخش است. اولین برنامه نظام آمار رسمی برای سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۱۱ تنظیم شد و برنامه بعدی دوره ۲۰۱۲-۲۰۱۶ میلادی را پوشش داد. این برنامه برای جلوگیری از هرگونه تکرار در تولید و انتشار آمار رسمی، کاهش بار پاسخگویی، ذخیره نیروی انسانی و منابع و حصول اطمینان بیشتر در مورد آمار رسمی تنظیم شد. به علاوه، آمار رسمی آمارهای استاندارد شده‌ای هستند، مؤسسه‌های مسئول و مرتبط با آن تعریف شده‌اند، روش تکمیل داده‌ها و تقویم چاپ این آمار نیز از قبل تعیین شده است. هر شاخص از آمار رسمی فقط توسط یک منبع تولید خواهد شد. برای آماده‌سازی برنامه آمار رسمی ۲۰۱۲-۲۰۱۶، ۴۰ گروه کاری تشکیل شد، ۹۱ جلسه کاری و ۴۳۸ نماینده از ۱۵۵ شرکت مرتبط در جلسات حضور داشتند. گرچه اطلاعات مربوط به آمار رسمی توسط اداره آمار ترکیه و سازمان‌های تعیین شده انجام می‌گیرد، اما اداره آمار ترکیه تنها نهاد مسئول برای هماهنگی در مورد تولید و چاپ آمار رسمی گردآوری شده است. این مؤسسات موظف به ارائه نتایج گردآوری شده به موقع به اداره آمار ترکیه هستند. اساس گردآوری آمار رسمی در ترکیه تعریف شده توسط UNSD و EuroStat است. در حال حاضر هم برنامه آمار رسمی برای سال ۲۰۱۷-۲۰۲۱ در حال اجرا است.

20) <https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles7>

21) <http://www.officialstatistics.gov.tr/?q=en>

مؤسسات و ارگان‌های مسئول برای تولید آمار رسمی عبارت‌اند از:

- نخست‌وزیر و وزارتخانه‌ها و سازمان‌های وابسته؛
  - دولت‌های محلی و سازمان‌های مربوطه و مرتبط، و همچنین اتحادیه‌ها و شرکت‌های مربوط؛
  - سایر نهادها و سازمان‌ها و سازمان‌های حرفه‌ای که وضعیت عمومی دارند، مؤسسه‌ای که دارای اشخاص حقوقی است و تحت نام‌هایی نظیر مؤسسه، سرمایه‌گذاری، استقرار، اتحادیه، صندوق تعهد، صندوق و غیره از جمله بانک مرکزی جمهوری ترکیه، بورس اوراق بهادار استانبول و دانشگاه‌ها؛
  - سازمان‌ها مربوط به حرفه‌هایی که دارای یک مؤسسه عمومی هستند.
- عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی در کشور ترکیه در جدول ۳-۵ خلاصه شده است.

جدول ۳-۵- فهرست آمارهای رسمی در ترکیه

متولیان آمار رسمی	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	مسئول اصلی تولید و انتشار آمار	متولی تعیین فهرست آمارهای رسمی	اصول آمار رسمی
اداره آمار ترکیه، وزارت غذا، کشاورزی و دامداری	زیر ساخت‌های آمار			
اداره آمار، انستیتوی مطالعات جمعیتی H.U.، وزارت کار و امور اجتماعی، وزارت ملی آموزش و پرورش، شورای آموزش عالی، اداره آمار، ریاست امور مذهبی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت بهداشت، وزارت توسعه، وزارت خانواده و سیاست‌های اجتماعی، وزارت دادگستری، ریاست جمهوری، نخست وزیر، حقوق بشر، وزارت فرهنگ و ارشاد و گردشگری، وزارت کشور	آمار جمعیتی- اجتماعی			
اداره آمار ترکیه، وزارت خزانه‌داری ترکیه، وزارت اقتصاد، بانک مرکزی جمهوری ترکیه، وزارت توسعه، آژانس توسعه و همکاری ترکیه، آژانس تعهدات عمومی، وزارت امور مالی، آژانس نظارت و مقررات بانکی، سپرده‌گذاری بیمه سرمایه، هیئت مدیره بازار سرمایه، بانک‌های ترکیه، انجمن بیمه و شرکت‌های بازنشستگی ترکیه	آمار اقتصاد کلان	اداره آمار ترکیه	ریاست جمهوری و مطابق با نظرات شورا، تعیین متولیان آماری توسط شورای آماری	اصول تعریف شده توسط UNSD و EuroStat
اداره آمار ترکیه، وزارت علوم صنعت و فناوری، بانک مرکزی ترکیه، وزارت توسعه، تالار اتحادیه و تبادل کالا در ترکیه، وزارت انرژی و منابع طبیعی، قدرت تنظیم بازار انرژی، وزارت حمل‌ونقل، امور دریایی و ارتباطات، وزارت داخله، مقامات فناوری اطلاعات و ارتباطات	آمار کسب و کار			
اداره آمار ترکیه، وزارت غذا، کشاورزی و دامداری، وزارت جنگلداری و امور آب	آمار کشاورزی			
وزارت جنگلداری و امور آب، وزارت محیط زیست و شهرسازی، اداره آمار ترکیه	آمار محیط زیست			

۶-۱۵-۳- استرالیا

نظام فدرال دولت استرالیا از دولت استرالیا و ۸ دولت و قلمرو حکومتی تشکیل شده است. اداره آمار استرالیا، ارائه خدمات آماری به هر دو سطح دولت استرالیا را بر عهده دارد.

شورای مشاوره آماری (ASAC)^{۲۲} توسط اداره آمار استرالیا در سال ۱۹۷۵ تشکیل شد و در هر سال ۲ بار جلسه برگزار می‌کند و وظیفه‌ی آن ارائه مشاوره به وزیر و آماردانان استرالیایی در زمینه‌های زیر است:

- ❖ بهبود، گسترش و هماهنگی خدمات آماری ارائه شده برای اهداف عمومی در استرالیا؛
- ❖ اولویت‌های سالانه و بلندمدت و برنامه‌های کاری که باید در ارتباط با جنبه‌های اصلی ارائه این خدمات آماری پذیرفته شود و
- ❖ هر گونه مسائل دیگر که مربوط به آن دسته از خدمات آماری است.

اداره آمار استرالیا (ABS) ۳۳ مرجع آماری مرکزی برای دولت استرالیا و ارائه دهنده خدمات آماری به ایالت‌ها و مناطق است. بنابراین، اداره آمار استرالیا نقش حیاتی در به حداکثر رساندن ارزش‌های اطلاعاتی با رعایت موارد زیر دارد:

- ارائه آمار رسمی با کیفیت بالا، به موقع و مرتبط، که اطلاع‌رسانی اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و تصمیم‌های سیاست‌های محیط زیست و ارزیابی برنامه‌ها را بر عهده دارد.
  - حفظ سطح بالای اعتماد اجتماعی برای حفاظت از حریم خصوصی و محرمانه بودن اطلاعات شخصی و تجاری مورد نیاز تحت قانون.
  - حداکثر استفاده مؤثر از داده‌ها از طریق: (۱) تشویق استفاده آگاهانه توسط دولت، کسب و کار، محققان و جامعه؛ (۲) استفاده از فرصت‌های یکپارچه‌سازی داده‌های جدید و (۳) افزایش دسترسی به اطلاعات.
  - حصول اطمینان از هزینه‌های عملیاتی، از جمله جستجوی راه‌هایی برای استفاده بهتر از داده‌های اداری موجود و جمع‌آوری اطلاعات مؤثرتر، تسهیل روش‌های تجاری و کاهش اعمال نظارتی بر ارائه‌دهندگان اطلاعات.
  - هماهنگی و مشاوره برای سازمان‌های رسمی، شامل توسعه و تضمین انطباق با استانداردهای آماری.
- عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی در کشور استرالیا در جدول ۳-۶ خلاصه شده است.

جدول ۳-۶: فهرست آمارهای رسمی در کشور استرالیا

اصول آمار رسمی	متولی تعیین فهرست آمارهای رسمی	مسئول اصلی تولید و انتشار آمار	فهرست آمارهای رسمی (سرفصل‌ها)	متولیان آمار رسمی
			هزینه‌های سلامت و رفاه	انستیتوی سلامت و رفاه استرالیا
			اطلاعات سرشماری‌ها	اداره آمار استرالیا
			آمار مربوط به کسب و کار	دپارتمان صنعت، علم و فناوری
			آمار نیروی کار	اداره آمار استرالیا
			جمعیت و رشد آن، توزیع جمعیت، تولد و مرگ، مهاجرت، ازدواج و طلاق	اداره آمار استرالیا
			آمار مربوط به حمایت از کودکان	گروه خدمات انسانی
			آمار مربوط به جرم و عدالت کیفری	مؤسسه جرم‌شناسی استرالیا
			آمار مربوط به سلامت	وزارت بهداشت
			آمار مهاجرت و آمارهای ورود و خروج خارج از کشور	وزارت امور داخله
			آمار گردشگران	اداره گردشگری استرالیا
			آمار حمل‌ونقل مسافر، راه‌آهن و جاده‌ها	دپارتمان زیرساخت، توسعه شهری
			آمار در زمینه سلامت و ایمنی کار و جبران خسارت کارگران	اداره ایمنی کار
			آمار مربوط به سیاست خارجی، تجارت و توسعه استرالیا	وزارت امور خارجه و تجارت
			سایت‌های اینترنتی استرالیا و بین‌المللی	کتابخانه ملی استرالیا

در ایالات متحده‌ی آمریکا سرشماری هر ده سال یک‌بار توسط اداره سرشماری این کشور انجام می‌شود. همچنین بیش از ۱۰۰ آمارگیری از خانوارها و مشاغل در بازه‌های زمانی ۵-۱ سال انجام می‌گیرد و نیز آژانس‌های دولت فدرال مسئول گردآوری، تجزیه و تحلیل و انتشار اطلاعات و داده‌های آماری هستند.

بر اساس اصول و روش‌های یک آژانس آماری فدرال (ویرایش ششم) می‌توان ۴ اصل زیر را برای یک آژانس آماری برشمرد:

اصل اول: مرتبط با مسائل سیاسی؛

اصل دوم: اعتبار در میان کاربران داده؛

اصل سوم: اعتبار در میان تأمین‌کنندگان داده؛

اصل چهارم: استقلال از تأثیر سیاسی و هرگونه تأثیر خارجی غیر مرتبط.

همچنین ۱۳ دستورالعمل برای عملکرد مفید و مؤثر یک آژانس آماری در نظر گرفته شده است:

(۱) مأموریت به خوبی مشخص شده و به خوبی پذیرفته شده؛

(۲) اقتدار لازم برای محافظت از استقلال؛

(۳) استفاده از منابع متعدد داده برای آمار که نیازهای کاربر را برآورده می‌کند؛

(۴) انتشار وسیع اطلاعات قابل دسترس و آسان برای استفاده؛

(۵) همکاری با کاربران داده؛

(۶) احترام به حریم خصوصی و استقلال ارائه‌دهندگان داده‌ها؛

(۷) حفظ محرمانه بودن اطلاعات ارائه‌دهندگان داده‌ها؛

(۸) تعهد به کیفیت و استانداردهای حرفه‌ای؛

(۹) یک برنامه پژوهشی فعال؛

(۱۰) ارتقاء حرفه‌ای کارکنان؛

(۱۱) یک برنامه ارزیابی داخلی و خارجی قوی و

(۱۲) هماهنگی و همکاری با دیگر سازمان‌های آماری.

نظام آماری آمریکا یک نظام غیر متمرکز است. بدین معنی که مسئولیت‌ها به صورت افقی به آژانس‌های در سطح فدرال سپرده می‌شود. در حوزه‌هایی مانند کشاورزی، نیروی کار و آموزش، اشتراک عمودی برای تولید داده در سطح ایالت و دولت‌های محلی وجود دارد. اما در مجموع فهرست آمارهای رسمی تولید شده در این کشور به صورت جدول ۳-۷ است که متولیان این آمارها آژانس‌های دولت فدرال اند که مسئول گردآوری، تجزیه و تحلیل و انتشار اطلاعات و داده‌های آماری نیز هستند.

جدول ۳-۷: فهرست آمارهای رسمی در کشور آمریکا

متولیان آمار رسمی	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	مستول اصلی تولید و انتشار آمار	متولی تعیین فهرست	اصول آمار رسمی
وزارت دادگستری ایالات متحده اداره آمار عدالت	جرم و عدالت			
اداره سرشماری ایالات متحده	جمعیت			
کمیسیون اشتغال فرصت‌های برابر ایالات متحده (EEOC) - آمار	تبعیض			
اداره مبارزه با مواد مخدر، مؤسسه ملی سوء استفاده از مواد مخدر، اداره سوء مصرف مواد و خدمات بهداشت روان،	مصرف دارو			
اداره تحلیل اقتصادی، دفتر آمار کار، شاخص‌های اقتصادی (اداره آمار ایالات متحده)، آمار مالیاتی	اقتصاد، مالیات و دارایی			
مرکز ملی آمار آموزش و پرورش	آموزش			
کمیسیون انتخابات فدرال	انتخابات و رای‌گیری			
وزارت کار ایالات متحده، دفتر زنان، اداره ایمنی و بهداشت شغلی	اشتغال			
اژانس حفاظت از محیط زیست، سازمان ملی اقیانوسی و جوی، اداره زمین‌شناسی، سازمان ملی هوانوردی و فضایی، اداره اطلاعات انرژی ایالات متحده	انرژی و محیط زیست	اژانس‌های دولت فدرال	دولت	اصول تعریف شده توسط دولت فدرال
اداره اطفال کودکان و خانواده‌ها، انجمن بین‌الملل فدرال در مورد آمار کودک و خانواده	خانواده و کودکان			
خدمات تحقیقاتی اقتصادی، فائوست، خدمات کشاورزی خارجی USDA-اطلاعات بازار و تجارت، خدمات آمار کشاورزی ملی	غذا و کشاورزی			
اژانس تحقیقات و کیفیت بهداشت و درمان، مراکز کنترل بیماری، وزارت بهداشت و خدمات انسانی، مرکز ملی آمار بهداشت، اداره ایمنی و بهداشت شغلی	سلامت			
اداره جمعیت، پناهندگان و مهاجرت	مهاجرت			
اداره تأمین اجتماعی	فقر			
اداره آمار حمل و نقل	حمل‌ونقل و زیرساخت‌ها			

۸-۱۵-۳- کانادا

در کانادا، گردآوری آمار از مسئولیت‌های فدرال است. علاوه بر سرشماری‌هایی که هر ۵ سال یک‌بار صورت می‌گیرد، بیش از ۳۵۰ آمارگیری فعال در کانادا انجام می‌شود. آمارهای مربوط به سرشماری‌ها، آمارهای سلامت و اقتصاد و توزیع درآمد، آمارهای جرم و عدالت، توسط اداره آمار کانادا منتشر می‌شود.

اداره آمار کانادا که بودجه آن توسط مجلس تنظیم شده است، وظیفه پاسخگویی به نیازهای آماری تمام سطوح دولت و بخش خصوصی برای تحقیق، فرمول‌بندی سیاست، تصمیم‌گیری و اطلاعات عمومی را دارد. برخی از برنامه‌های آماری اصلی آن عبارت‌اند از: سرشماری جمعیت، آمارهای حیاتی برای تولد و مرگ، اشتغال و بیکاری در آمارگیری نیروی کار، هزینه زندگی از شاخص قیمت مصرف‌کننده، آمار اقتصادی از جمله تولید ناخالص داخلی، تجارت بین‌المللی و حساب‌های اقتصادی.

در جدول ۳-۸ فهرست آمارهای رسمی تولید شده در این کشور آمده است:

جدول ۳-۸: فهرست آمارهای رسمی در کانادا

اصول آمار رسمی	متولی تعیین فهرست	مسئول اصلی تولید و انتشار آمار	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	متولیان آمار رسمی
				آمارگیری کودکان بومی توسط اداره آمار کانادا، آمارگیری جمعیت بومیان، خدمات اصلاحی بزرگسالان، آمارگیری اندازه‌های جایگزین برای جوانان، سرشماری جمعیت، آمارگیری عمومی اجتماعی-قربانی کردن، آمارگیری خشونت، آمارگیری یکپارچه دادرسی کیفری، آمارگیری نیروی کار، بررسی ملی خانوار، بررسی امکانات اقامتی برای قربانیان سوء استفاده، بررسی خدمات قربانیان
				آمارگیری آب کشاورزی، بررسی سالانه مالیات کشاورزی، بررسی عملکرد منطقه سبب زمینی دو ساله، سرشماری کشاورزی، سرشماری جمعیت، آمارگیری ماهانه میلر
				بررسی تعلیم و تربیت بزرگسالان، بررسی سالانه صنایع خدمات: مؤسسات میراث، معاملات بین‌المللی کانادا در خدمات، تجارت خدمات فرهنگی، بررسی صنعت خدمات: توزیع فیلم و ویدئو، بررسی صنایع خدماتی: هنرهای نمایشی، نظرسنجی گذار جوانان
				سرشماری کشاورزی توسط اداره آمار کانادا، سری گزارش‌های میدانی محصولات و مالکیت
				بررسی طولی ملی کودکان و نوجوانان، نظرسنجی گذار جوانان
				خدمات اصلاحی بزرگسالان، آمارگیری اندازه‌های جایگزین برای جوانان، سرشماری جمعیت، بررسی عمومی اجتماعی-قربانی کردن، بررسی خشونت، بررسی یکپارچه دادرسی کیفری، نظرسنجی حقوقی، بررسی برنامه‌های اجرایی نگهداری، بررسی امکانات اقامتی برای قربانیان سوء استفاده، بررسی خدمات قربانیان، نگهداری جوانان و خدمات اجتماعی
				نظارت بر آب کشاورزی، بررسی دوسالانه گیاهان آب آشامیدنی، بررسی دوسالانه هزینه‌های حفاظت از محیط زیست، آمار دولتی کانادا، تجارت بین‌المللی کالا کانادا، نظام حسابداری محیط زیست و منابع کانادا، سرشماری کشاورزی، حساب‌های مالی جریان، آمار مالی دولتی، بررسی خانواده و محیط زیست، بررسی آب صنعتی، شاخص بازرگانی کالا بین‌المللی، آمار زمین از منابع طبیعی کانادا، حساب‌های ترانزنامه ملی، تولید ناخالص داخلی ملی درآمد و حساب‌های مربوط به هزینه، شاخص‌های گردشگری ملی
				آمارگیری آموزش و پرورش بزرگسالان، آمارگیری کالج سالانه و مؤسسات مرتبط آموزش و پرورش، سرشماری جمعیت، نظام اطلاعاتی کالج اطلاعات دانشجویی، آمارگیری ابتدایی متوسطه، اطلاعات مالی دانشگاه‌ها و کالج‌ها، آمارگیری نیروی کار، آمارگیری تحصیلات تکمیلی ملی، آمارگیری خانواری ملی، بررسی طولی ملی کودکان و نوجوانان، آمارگیری گذر جوانان
اصول ده‌گانه آمار رسمی United Nations Statistical Commission	دولت فدرال	دولت فدرال و اداره آمار کانادا	محیط زیست	نظارت بر آب کشاورزی، شاخص‌های کیفیت هوا، بررسی دوسالانه گیاهان آب آشامیدنی، بررسی دوسالانه هزینه‌های حفاظت از محیط زیست، نظام حسابداری محیط زیست و منابع کانادا، سرشماری کشاورزی، بررسی خانواده و محیط زیست، بررسی آب صنعتی، آمار زمین از منابع طبیعی کانادا، بررسی محصولات و خدمات زیست محیطی، بررسی فرایندهای صنعتی
				سرشماری جمعیت، بررسی عمومی اجتماعی، نظرسنجی عمومی اجتماعی - خانواده، نظرسنجی عمومی اجتماعی - هویت اجتماعی، بررسی ملی خانوار، بررسی طولی ملی کودکان و نوجوانان، بررسی هزینه‌های خانگی
				آمار دولتی کانادا، سرشماری جمعیت
				آمارگیری سلامت کانادا، ثبت سرطان کانادا، بررسی اقدامات بهداشتی کانادایی، بررسی معلولیت کانادایی، سرشماری کشاورزی، سرشماری جمعیت، بررسی عمومی اجتماعی - مراقبت‌گیرنده و مراقبت‌شونده، آمارگیری عمومی اجتماعی - خانواده، آمارگیری عمومی اجتماعی - هویت اجتماعی، بررسی سلامت
				سرشماری جمعیت، بررسی ملی داخلی، بررسی هزینه‌های خانگی
				سرشماری کشاورزی، سرشماری جمعیت، پایگاه داده مهاجرت طولی، بررسی طولی مهاجران به کانادا، بررسی ملی خانوار
				برآوردهای درآمد سالانه خانواده‌ها و افراد سرشماری، سرشماری جمعیت، سرشماری صندوق‌های بازنشستگی مورد تأیید، داده‌های مالی و اهدای خیریه، بررسی هزینه‌های غذا، نظارت بر تعمیر و نوسازی مالک خانه، آمارگیری نیروی کار، بانک اطلاعاتی طولی، مطالعه طولی و بین‌المللی بزرگسالان، بررسی ملی خانوار، بررسی امنیت مالی، بررسی هزینه‌های خانگی، بررسی کار و درآمد دینامیک، آمارگیری محل کار
				نظارت بر استفاده از اینترنت کانادا، برآورد های تحقیق و توسعه آموزش عالی، بررسی نوآوری، بررسی استراتژی و ارتباطات
				تجارت بین‌المللی کالا کانادا (پایه حسابداری)، تجارت بین‌المللی کالا کانادا (پایه گمرکی)، سرشماری کشاورزی، فرهنگ خدمات تجارت، فرهنگ تجارت - محصولات، بررسی میوه‌ها و سبزیجات، شاخص بازرگانی بین‌المللی کالا
				سرشماری کشاورزی، سرشماری جمعیت، آمار بیمه اشتغال، بررسی عمومی اجتماعی-استفاده از زمان، آمار واحدهای شغلی، نظرسنجی نیروی کار، بررسی ملی خانوار، بررسی اشتغال، حقوق و دستمزد و ساعت، بررسی کار و درآمد دینامیک، بررسی محل کار و کارمند، نظرسنجی محل کار، نظرسنجی جوانان در گذار
				بررسی کودکان بومی، سرشماری جمعیت، بررسی ملی داخلی، سرشماری کشاورزی، بررسی ماهانه تولید
				بررسی جمعیت بومیان، برآوردهای جمعیتی سالانه: کانادا، استان‌ها و مناطق، سرشماری جمعیت، برآورد تعداد خانواده‌های سرشماری، کانادا، استان‌ها و سرزمین‌ها، نظرسنجی نیروی کار، بانک اطلاعاتی طولی، بررسی ملی داخلی

قیمت‌ها و شاخص‌های قیمت	شاخص‌های پستی خارجی کانادا، شاخص مصرف‌کننده، برآورد درآمد کار، شاخص قیمت محصولات کشاورزی، تولید ناخالص داخلی ملی درآمد، تولید ناخالص داخلی ناحیه‌ای و ناحیه بر حسب درآمد و هزینه‌های حساب
خرده‌فروشی و عمده‌فروشی	زنجیره‌های خرده‌فروشی و فروشگاه‌های عمومی
علم و تکنولوژی	سرشماری کشاورزی، بررسی نوآوری، بررسی استراتژی نوآوری و کسب و کار
جامعه	بررسی اقدامات بهداشتی کانادایی، سرشماری کشاورزی، سرشماری جمعیت، نظرسنجی عمومی اجتماعی-استفاده از زمان، بررسی ملی داخلی
حمل و نقل	سرشماری کشاورزی
سفر و گردشگری	سرشماری کشاورزی، بررسی میوه‌ها و سبزیجات، شاخص‌های گردشگری ملی

۹-۱۵-۳- ژاپن

مطالعاتی که در مورد وضعیت آمار کشور ژاپن صورت گرفته است، نشان می‌دهد که آن‌ها معتقدند «آمارهای رسمی نقش ویژه‌ای در برنامه‌ریزی و اجرای سیاست‌های ملی دارند. انتظار می‌رود که این آمار به طور گسترده‌ای برای فرایندهای تصمیم‌گیری و فعالیت‌های تحقیقاتی در بخش خصوصی مورد استفاده قرار بگیرند و اغلب لازم است که در برنامه‌های کنوانسیون‌های بین‌المللی یا سازمان‌های بین‌المللی تهیه شود. آن‌ها همچنین نقش مهمی در مقایسه بین‌المللی دارند.»

سازمان آمار ژاپن از نوع "متمرکز" است؛ هر یک از اعضای اداری، یک نظرسنجی را در حوزه کار خود انجام می‌دهند. کمیسیون برنامه‌ریزی و ارزیابی سیاست وزارت امور داخلی و ارتباطات (استانداردهای آماری)، هماهنگی بین رشته‌ای از آمار ارائه شده توسط هر یک از اعضای اداری را انجام می‌دهد. این کمیسیون مسئول برنامه‌ریزی و آماده‌سازی برنامه‌های اساسی مربوط به توسعه آمار رسمی بر اساس قانون آمار و همچنین مدیریت استانداردهای فنی برای اطمینان از یکنواختی و یکپارچگی است. کمیسیون آمار در وزارت امور داخلی و ارتباطات به‌عنوان یک سازمان بی‌طرف و عادل به‌عنوان شخصی ثالث، که در توسعه آمار رسمی فعالیت می‌کند، ایجاد شده است. در جدول ۳-۹ به فهرست آمارهای رسمی تولید شده در کشور ژاپن اشاره شده است:

جدول ۳-۹- فهرست آمارهای رسمی در ژاپن

اصول آمار رسمی	متولی تعیین فهرست	مسئول اصلی تولید و انتشار آمار	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	متولیان آمار رسمی
			شاخص‌های شرایط تجاری، حساب‌های ملی	اداره هیئت دولت
			آمار ترافیک جاده	آژانس پلیس ملی
			آمار اجتماعی و جمعیتی، سرشماری جمعیتی	وزارت امور داخلی و ارتباطات
			آمار تجارت، دیگر آمارهای وابسته به تجارت، آمار ورود هواپیما و کشتی‌ها	وزارت امور مالی
قانون آمار -		سازمان آمار ژاپن	آمار و اطلاعات مربوط به دانش علوم اطلاعاتی کالج‌ها و دانشگاه‌ها	وزارت آموزش، فرهنگ، ورزش، علم و فناوری،
			آمار حیاتی، آمارگیری سالانه جمعیت و تأمین اجتماعی	وزارت بهداشت، کار و رفاه
			سرشماری کشاورزی و جنگلداری، شیلات،	وزارت کشاورزی، جنگلداری و شیلات ژاپن
			شروع ساختمان، آمار کارهای ساختمانی	وزارت اقتصاد، تجارت و صنعت، وزارت مالی، زیرساخت و حمل‌ونقل.

اداره آمار نروژ مسئول اصلی تولید و انتشار آمار رسمی در جامعه نروژ است. آمار رسمی بر مبنای مستقل تدوین شده و هدف آن منافع عمومی است. ۸۵-۹۰ درصد آمار رسمی توسط اداره آمار نروژ تهیه می‌شود. آمار رسمی یک مزیت عمومی است و مطابق با الزامات دستورالعمل‌های کیفیت اروپا برای آمار (کد اجرایی) تنظیم می‌شود که شامل شفافیت در رابطه با روش‌های تولید و پیروی از استانداردهای آماری ملی و بین‌المللی می‌باشد. بر اساس اصل شش اصول بنیادین آمار رسمی «حفظ محرمانگی»، باید ناشناس بودن افراد و شرکت‌ها در آمار رسمی حفظ شود. اداره آمار نروژ علاوه بر آمار رسمی، تجزیه و تحلیل این آمار را نیز تهیه می‌کند. همچنین سایر مؤسسات آمار رسمی در مورد برخی موضوعات ارائه می‌دهند و از نیازمندی‌های کیفیت همانند آمار نروژ پیروی می‌کنند. در جدول ۳-۱۰ به فهرست آمارهای رسمی تولید شده در کشور ژاپن اشاره شده است:

مرکز آمار ایران

جدول ۳-۱۰- فهرست آمارهای رسمی در نروژ

متولی تعیین فهرست آمارهای رسمی	مسؤل اصلی تولید و انتشار آمار	عناوین اصلی فهرست آمارهای رسمی	متولیان آمار رسمی
اتحادیه اروپا Eurostat	اداره آمار نروژ	مهاجرت و مهاجرین	بخش آمار درآمد و شرایط زندگی، بخش آمار آموزش و فرهنگ، بخش آمار جمعیت
		آموزش	بخش آمار آموزش و فرهنگ، بخش آمار جمعیت
		بخش عمومی	بخش آمار آموزش و فرهنگ، بخش آمار جمعیت، بخش منابع طبیعی و آمار زیست محیطی، بخش آمار بهداشت و مراقبت اجتماعی، بخش آمار کسب و کار دینامیک
		شرایط اجتماعی، رفاه و جرم	بخش آمار درآمد و شرایط زندگی، بخش آمار بهداشت و مراقبت اجتماعی، بخش درآمد و آمار رفاه اجتماعی
		جمعیت	بخش آمار جمعیت، بخش درآمد و آمار رفاه اجتماعی
		طبیعت و محیط زیست	بخش آمار منابع طبیعی و زیست محیطی، بخش حساب‌های ملی، بخش آمار انرژی، محیط زیست و حمل و نقل
		انتخابات	بخش آمار جمعیت،
		اقتصاد خارجی	بخش شرکت‌های مالی، بخش آمار تجارت خارجی،
		کشاورزی، جنگلداری، شکار و ماهیگیری	بخش آمار مسکن، املاک و اطلاعات کشاورزی، بخش آمار صنعت اولیه،
		بازارهای مالی و بانکداری	بخش آمار بازار مالی
		بازار نیروی کار و دستاوردها	بخش آمار بازار کار و دستمزد، بخش آمار بازرگانی سازمانی
		تکنولوژی و اختراعات	بخش آمار دینامیک کسب و کار، آمار حمل و نقل، گردشگری و فناوری اطلاعات و ارتباطات
		فرهنگ و تفریح	بخش آمار آموزش و فرهنگ، بخش آمار درآمد و شرایط زندگی
		انرژی و کارخانه‌ها	بخش آمار انرژی، محیط زیست و حمل و نقل، بخش آمار سیکل کسب و کار
		حساب‌های ملی و سیکل‌های تجاری	بخش حساب‌های ملی، بخش آمار سیکل کسب و کار
		قیمت‌ها و شاخص‌های قیمت	بخش آمار قیمت، بخش ساخت و ساز و خدمات
		حمل و نقل و گردشگری	بخش آمار بازرگانی سازمانی، بخش آمار انرژی، محیط زیست و حمل و نقل
		ساخت و ساز، مسکن و دارایی‌ها	بخش آمار قیمت
		مؤسسات، شرکت‌ها و حساب‌ها	بخش آمار دینامیک کسب و کار
		بهداشت	بخش آمار بازار کار و دستمزد
فعالیت‌ها و خدمات خرده‌فروشی و عمده‌فروشی	بخش آمار بازرگانی سازمانی		

نظام آمار رسمی در لهستان بر پایه‌ی قانون آمارهای رسمی از سال ۱۹۹۵ آغاز به کار کرد. مقررات آن در مورد آمار رسمی، به طور کامل با استانداردهای بین‌المللی، از جمله اروپا، مطابقت دارد.

نظام آمار رسمی در لهستان بر اساس فعالیت‌های دو دسته از ارگان‌ها استوار است.

- اداره آمار مرکزی و ادارات آماری تابع در سطح منطقه‌ای؛
- سایر ادارات مرکزی اداره‌ی دولتی و بانک ملی لهستان آمارگیری‌های آمار رسمی را بر پایه‌ی مقررات وضع شده توسط مجمع وزیران انجام می‌دهند.

وظایف اصلی نظام آمار رسمی در برنامه‌ی آمارگیری سالانه‌ی آمار رسمی مشخص شده است.

ساختار

پس از تأیید نیازهای گروه‌های اصلی کاربران و بر پایه‌ی مشورت‌های وسیع، یک برنامه پیش‌نویس توسط رئیس اداره آمار مرکزی تهیه می‌شود. این پیش‌نویس برای بررسی به مجمع آماری ارائه خواهد شد که مدرکی برای تصویب شورای وزیران ارائه خواهد کرد. این مدرک شامل اطلاعاتی در مورد موضوع و نوع آمارگیری، موضوع و حوزه مطالعه، منابع داده‌ها، نوع اطلاعات خروجی آماری، فرم‌ها و تاریخ انتشار و هزینه‌ها است.

آمارگیری‌های آمار رسمی هر ساله از منابع بودجه دولت به مبلغ مشخص شده (توسط پارلمان) در قانون بودجه تأمین اعتبار خواهد شد. در سال ۲۰۰۶، برنامه آمارگیری‌ها شامل ۲۱۱ موضوع بود که از بین آن‌ها ۱۵۵ مورد توسط رئیس اداره آمار مرکزی با همکاری سایر نهادها اجرا شد.

شورای آماری در موضوعات آماری به عنوان یک هیئت مشورتی و نظرخواهی در زمینه امور آماری برای نخست‌وزیر عمل می‌کند. وظایف این شورا عبارت‌اند از:

- هر ساله بر اساس پیشنهادی که توسط رئیس اداره آمار مرکزی تهیه می‌شود، برنامه پیش‌نویس آمارگیری‌ها برای سال آینده تنظیم و تا ۳۰ ژوئن آن را به شورای وزیران ارائه می‌کند.
- توصیه‌های آمارگیری‌های جدید و دوره‌ای را که شامل فعالیت‌های متدولوژیک و تهیه شده مربوط به آن‌ها است، انجام می‌دهد.
- ارزیابی برنامه‌های آمارگیری برای آمار رسمی، صدور نظرات در مورد پیش‌نویس هزینه‌های بودجه برای آمارگیری‌ها و فرمول‌بندی نظرات در سایر مسائل مربوط به توسعه‌ی آمار رسمی.

این شورا شامل افرادی است که توسط نخست‌وزیر منصوب شده‌اند و به نمایندگی از: مدیریت دولتی، مشارکت خود دولت در کمیته مشترک مرکزی و محلی، بانک ملی لهستان، سازمان‌های اجتماعی، سازمان‌های اتحادیه‌های کارگری و کارشناسان علوم اجتماعی و اقتصادی. رئیس اداره آمار مرکزی در فعالیت‌های شورای آماری شرکت می‌کند. رئیس اداره آمار مرکزی تحت نظارت نخست‌وزیر است.

وظایف نظام آمار رسمی که در قانون با جزئیات مطرح شده است، توسط افراد زیر اجرا می‌شود:

- رئیس اداره آمار مرکزی
- مدیران ادارات آمار منطقه‌ای که به‌عنوان ادارات رسمی اداره می‌شوند، وابسته به رئیس هستند.

- واحد خدمات آمار رسمی، که توسط رئیس اداره آمار مرکزی بر اساس ماده ۲۷ قانون آمار رسمی ایجاد شده عبارت‌اند از: مرکز رایانه آماری مرکزی، مرکز آموزش کارکنان آماری در جاکرانکا و مؤسسه انتشارات آماری (چاپخانه).

۱۲-۱۵-۳- کره جنوبی

اصول اساسی آمار رسمی در کره جنوبی: ارزش‌هایی که در فرآیند تولید و انتشار آمار رسمی به اشتراک گذاشته می‌شود؛

(۱) اطمینان از بی‌طرفی

(۲) افزایش قابلیت اطمینان

(۳) بهبود بهره‌وری

(۴) قابل مقایسه بودن

(۵) محرمانه بودن

(۶) تقویت زیرساخت

(۷) اشتراک با کاربران

(۸) بهبود خدمات

طبق قانون آمار، آمار رسمی دارای‌های عمومی است که اطلاعات ضروری را در ارزیابی تغییرات اجتماعی-اقتصادی و حمایت از سیاست‌های علمی ارائه می‌کند. تولیدکنندگان آماری، به‌عنوان آژانس‌هایی که آمار رسمی را تولید می‌کنند، باید از اعتماد عموم مردم کسب اطمینان کرده و خدمات رضایت‌بخش به کاربران داده‌های خود ارائه دهند. در این زمینه، برای اطمینان از استقلال و تقویت پاسخگویی در میان تولیدکنندگان رسمی اطلاعات و کارکنان آنها، اصول اساسی آمار رسمی ارائه شده است.

- آمار رسمی دارای‌های عمومی است که ارزش آنها به نفع مردم است و بی‌طرفی آنها باید تضمین شود.
  - آمار رسمی باید از طریق روش‌های علمی و علمی برای اطمینان از صحت و اعتبار تولید شود.
  - هزینه بارپاسخ، پاسخ و نظرسنجی باید در طرح تولید آمار رسمی در نظر گرفته شود تا اطمینان حاصل شود که نظرسنجی‌ها به نحو کارآمد انجام می‌شود.
  - در آمار رسمی باید از مفهوم، طبقه‌بندی و روش‌شناسی هماهنگ، برای اطمینان از مقایسه با سایر آمارها استفاده شود.
  - اطلاعات محرمانه در مورد افراد، شرکت‌ها یا گروه‌ها باید فقط برای اهداف آماری استفاده شوند و باید به شدت محافظت شوند.
  - آمار رسمی باید با عرضه کافی نیروی انسانی، بودجه و سخت‌افزار و نرم‌افزار محاسباتی تولید شود.
  - باید تلاش کنیم تا کاربران داده‌ها را درگیر کنیم تا تولید آمار رسمی را بالا ببریم و ارزش عمومی آنها را به حداکثر برسانیم.
  - آمار رسمی باید برای همه کاربران به‌طور مناسب در دسترس باشد.
- کشور کره جنوبی از سال ۱۹۹۷ با ساخت پایگاه داده آماری طبقه‌بندی شده فعالیت‌های خود را در حوزه آمار رسمی شروع کرده و در سال ۲۰۱۸ آمار رسمی مربوط به ۱۰۸۹ موضوع (۹۲ آمار خصوصی و ۹۹۷ آمار عمومی) تحت ماده ۱۸ (با ماده ۲۰) قانون آمار این کشور مورد تأیید قرار گرفت. از میان این آمارها ۴۸۱ شاخص از طریق نظرسنجی جمع‌آوری می‌شود در حالی که ۴۷۳ شاخص، آمار اداری است.

۱۶-۳- جمع‌بندی

در مجموع و با بررسی گزارشات ساختاریافته تجارب کشورهای مورد بررسی در تهیه فهرست‌های آمار رسمی، می‌توان به این جمع‌بندی رسید که با ارائه اصول تولید آمارهای رسمی، مسؤل تعیین و تولید و انتشار فهرست آمارهای رسمی در کشورهای سوئد، آلمان، انگلستان، لهستان، لیتوانی، ترکیه، استرالیا، کانادا، ژاپن لهستان، نروژ و کره جنوبی و ... با همدیگر متفاوت است و کشورها رویه یکسانی برای تهیه فهرست آمارهای رسمی ندارند. برای مثال، در برخی کشورها، پارلمان، در برخی هیئت دولت و در برخی دستگاه‌های اجرایی مسؤل تعیین این فهرست هستند.

همچنین مسؤلیت تولید آمار و انتشار آن نیز معمولاً به صورت غیر متمرکز است. در واقع تلاش شد تا محور اصلی تبیین متولی آمار رسمی در موضوعات مختلف برای کشورهای نام‌برده ارائه شود. به طور مثال، در سوئد پارلمان این کشور مسؤل تولید آمارهای رسمی بخش‌های مختلف را تعیین می‌کند. در لهستان نظام تأمین آمارهای رسمی مثل کشور جمهوری اسلامی ایران است به عبارت دیگر، نقش پارلمان تأمین بودجه در این زمینه است و اداره آمار مرکزی با همکاری ادارات آمار منطقه‌ای و سایر دستگاه‌های دولتی بر اساس قوانین وضع شده در هیئت وزیران این مسؤلیت را انجام می‌دهند. در استرالیا اداره آمار مرکزی مرجع آمار رسمی و ارائه‌دهنده خدمات آماری به ایالت‌ها و مناطق است. الگوی تهیه فهرست آمارهای رسمی در کشورهای مختلف یک الگوی از کل به جز بوده است (آبشاری)؛ بدین صورت که با معرفی یک عنوان اصلی به دنبال شاخص‌های آماری مرتبط با آن می‌پردازند.

در ایران مرکز آمار به‌عنوان جایگاهی در تشکیلات کلان دولت جمهوری اسلامی ایران، در قالب مؤسسه دولتی و وابسته به سازمان برنامه و بودجه کشور تعریف شده است. علاوه بر آن، مرکز آمار ایران دارای جایگاه قانونی دیگری نیز با عنوان دبیرخانه شورای عالی آمار و بالاترین مرجع سیاست‌گذاری در زمینه آمارهای رسمی در کشور به‌منظور ایجاد هماهنگی و هدایت نظام آماری کشور می‌باشد. با معرفی مرکز آمار ایران به‌عنوان مرجع رسمی تهیه، اعلام و انتشار آمارهای رسمی کشور در سال ۱۳۹۰، ساختار تشکیلاتی این مرکز با هدف انجام مأموریت‌های نوین بازننگری و مورد تصویب قرار گرفت.

در چارچوب تدوین برنامه ملی آمار کشور و در راستای برنامه ششم توسعه، توسعه نظام مدیریت کیفیت آمارهای رسمی با هدف تهیه و انتشار آمارهای با کیفیت، توسعه فناوری‌های نوین به‌منظور توسعه شبکه ملی آمار و پایگاه اطلاعات آماری کشور به‌عنوان پنجره واحد ارائه آمارهای رسمی کشور همگام با الزامات و سیاست‌های دولت الکترونیک، نهادینه کردن اصول بنیادین ده‌گانه آمار رسمی و اصلاح جریان یک‌طرفه ریزداده‌ها به مرکز آمار ایران و همچنین ترویج و اشاعه کاربرد و تفسیر صحیح آمارهای رسمی در بین سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و محققین از جمله جهت‌گیری‌ها و راهبردهای کلان این مرکز محسوب می‌شوند. در ادامه، فرایند تولید آمارهای رسمی را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

۱. نیازسنجی؛
۲. برنامه‌ریزی؛
۳. طراحی؛
۴. گردآوری داده‌ها؛
۵. پردازش؛
۶. انتشار آمارهای رسمی؛
۷. ارزیابی.

تخصیص منابع و اعتبارات با توجه به تفاوت‌ها، انجام فعالیت‌های عمرانی با توجه به نیازها، ارزیابی عملکردها و برنامه‌ها با توجه به هدف‌ها و مقایسه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی با توجه به استانداردها را می‌توان از کاربردهای آمارهای رسمی برشمرد.

۴- فرایند تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران

۴-۱- مقدمه

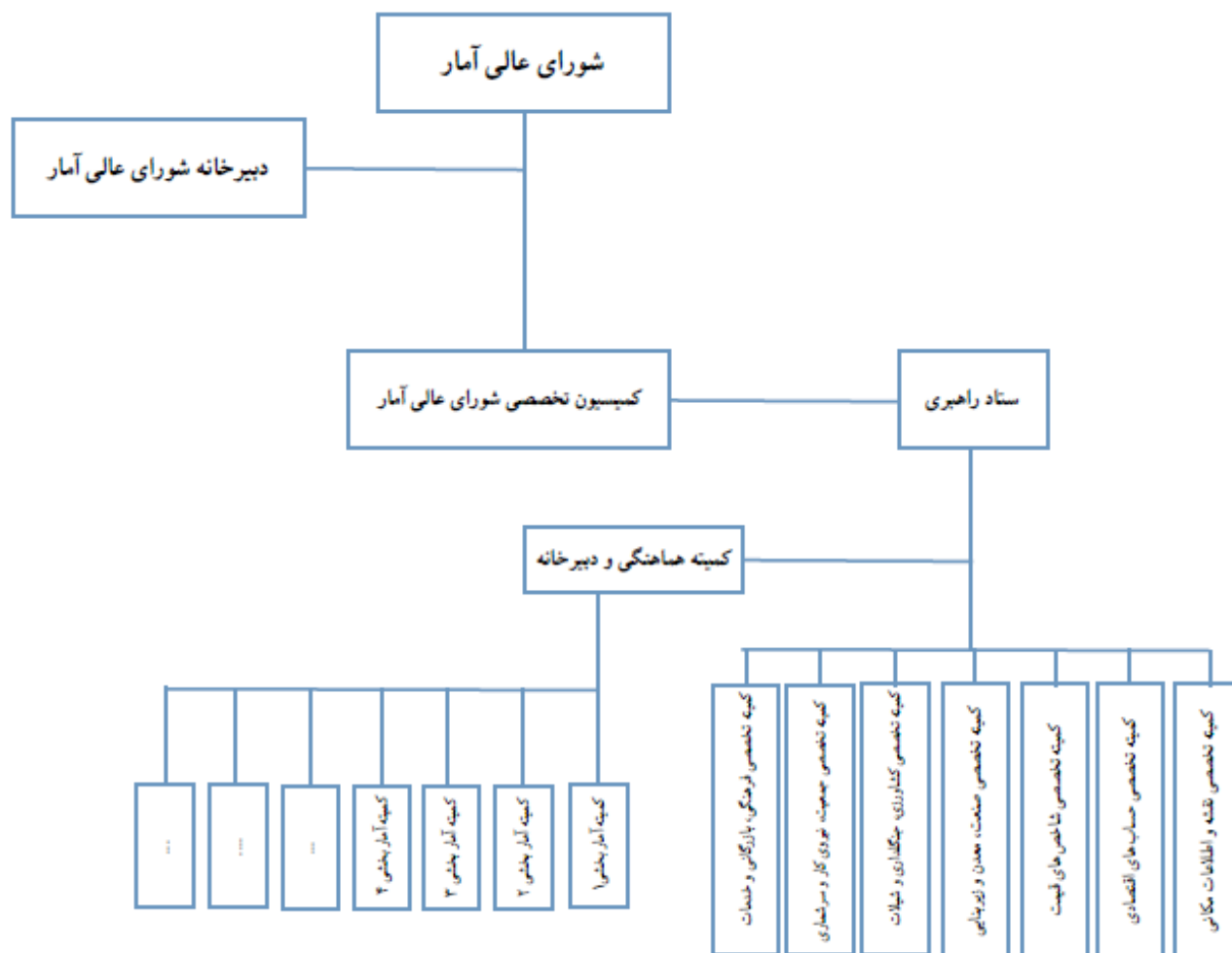
اهمیت تدوین فهرست آمارهای رسمی برای نظام آماری کشور، به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای آماری کشور، رعایت هر چه بیشتر اصول بنیادین آمار رسمی، شناسایی اقلام آماری تولید شده، تعداد و انواع شاخص‌ها، ارائه تعاریف و مفاهیم واحد برای شاخص‌ها و متغیرهای آماری؛ شناسایی خلأهای نظام آماری کشور، توسعه نظام مدیریت کیفیت آمارهای رسمی، گسترش آمارهای ثبتی مبنا سبب شد تا کارشناسان مرکز آمار ایران، فرایند تهیه و تدوین فهرست آمارهای رسمی ایران را در دستور کار قرار دهند.

برای تحقق این هدف و پیشرفت سریع‌تر در کار، ابتدا دستورالعمل «ساختار، سازمان اجرایی و گردش کار» تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران تدوین شد؛ که بر اساس آن، فهرست اولیه آمارهای رسمی ایران شامل شاخص‌ها و ناگره‌هایی است که در حال حاضر در کشور تولید می‌شوند. در راستای تدوین این فهرست مرکز آمار ایران با تصویب یک ساختار مطابق الگوی شکل ۴-۱ نسبت به تهیه فهرست آمارهای رسمی اقدام نمود.

مرکز آمار ایران

۲-۴- ساختار تشکیلاتی

اجزای ساختار تشکیلاتی تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران به شرح زیر است:

شکل ۴-۱ ساختار تشکیلاتی تهیه و تدوین فهرست آمارهای رسمی ایران

شورای عالی آمار: این شورا متشکل از رئیس سازمان برنامه و بودجه به عنوان رئیس شورا، رئیس مرکز آمار ایران به عنوان دبیر شورا است و اعضای آن را معاونین وزرای مرتبط تشکیل می دهند.

ستاد راهبری: در ساختار تشکیلاتی تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران رئیس مرکز آمار ایران به عنوان رئیس ستاد راهبری، مدیر کل دفتر محاسبه شاخص برنامه ها و سیاست های کلان به عنوان دبیر ستاد و اعضای آن را معاونین مرکز آمار ایران، رئیس و معاون پژوهشگاه آمار، رؤسای کمیته های تخصصی، مدیر کل دفتر برنامه ریزی، پایش عملکرد و دبیرخانه شورای عالی آمار و مدیر کل دفتر استانداردها و نظارت بر طرح های آماری مرکز آمار ایران تشکیل می دهد.

کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار: متشکل است هر کدام از معاونین مرکز آمار ایران به‌عنوان رئیس، مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی، پایش عملکرد و دبیرخانه شورای عالی آمار به‌عنوان دبیر این کمیسیون و مدیران آمار و اطلاعات وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی منتخب به‌عنوان اعضای این کمیسیون.

کمیته هماهنگی و دبیرخانه: مدیر کل دفتر محاسبه شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان رئیس کمیته، معاون دفتر محاسبه شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان دبیر کمیته؛ و اعضای آن را دبیران کمیته‌های تخصصی و معاونین دفتر پایش عملکرد و دبیرخانه شورای عالی آمار و دفتر استانداردها و نظارت بر طرح‌های آماری و کارشناسان منتخب دفتر محاسبه شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان تشکیل می‌دهند.

کمیته‌های تخصصی: مدیران کل دفاتر موضوعی مرتبط مرکز آمار ایران به‌عنوان رئیس (برای هر کمیته تخصصی مدیر دفتر مربوطه)، دبیران کمیته‌های تخصصی را معاونین دفاتر موضوعی مرتبط و اعضای آن را رؤسای گروه‌های تخصصی مربوطه و نماینده دفتر محاسبه شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان تشکیل می‌دهند. در مجموع هفت کمیته تخصصی برای تهیه و تدوین فهرست آمارهای رسمی تشکیل شد که عبارت‌اند از:

- ❖ کمیته تخصصی کشاورزی، جنگلداری و شیلات؛
- ❖ کمیته تخصصی جمعیت، نیروی کار و سرشماری؛
- ❖ کمیته تخصصی نقشه و اطلاعات مکانی؛
- ❖ کمیته تخصصی صنعت، معدن و زیربنایی؛
- ❖ کمیته تخصصی فرهنگی، بازرگانی و خدمات؛
- ❖ کمیته تخصصی حساب‌های اقتصادی و
- ❖ کمیته تخصصی شاخص‌های قیمت‌ها.

کمیته‌های آماربخشی در واقع همان کمیته‌های ۲۸گانه آماربخشی دستگاه‌های اجرایی هستند که در زیر به اسامی و وظایفشان اشاره می‌شود.

این کمیته‌ها به‌منظور ساماندهی فعالیت‌های آماری و انعکاس مشکلات وضعیت موجود و نیازهای آماری در وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی شکل می‌گیرند. اسامی کمیته‌های آماربخشی و محل استقرار آن‌ها به شرح زیر است:

- ۱- کمیته آمارهای جمعیت (مستقر در مرکز آمار ایران)؛
- ۲- کمیته آمارهای نیروی کار (مستقر در وزارت کار و امور اجتماعی)؛
- ۳- کمیته آمارهای نفت و گاز (مستقر در وزارت نفت)؛
- ۴- کمیته آمارهای آب و برق (مستقر در وزارت نیرو)؛
- ۵- کمیته آمارهای محیط زیست (مستقر در سازمان حفاظت محیط زیست)؛
- ۶- کمیته آمارهای مسکن و شهرسازی (مستقر در وزارت مسکن و شهرسازی)؛

- ۷- کمیته آمارهای عمران شهری و روستایی و انتظامی (مستقر در وزارت کشور)؛
- ۸- کمیته آمارهای کشاورزی (مستقر در وزارت جهاد کشاورزی)؛
- ۹- کمیته آمارهای صنعت و معدن (مستقر در وزارت صنایع و معادن)؛
- ۱۰- کمیته آمارهای بازرگانی (مستقر در وزارت بازرگانی)؛
- ۱۱- کمیته آمارهای حمل و نقل (مستقر در وزارت راه و ترابری)؛
- ۱۲- کمیته آمارهای ارتباطات (مستقر در وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)؛
- ۱۳- کمیته آمارهای آموزش و پرورش (مستقر در وزارت آموزش و پرورش)؛
- ۱۴- کمیته آمارهای آموزش عالی و پژوهش (مستقر در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری)؛
- ۱۵- کمیته آمارهای فرهنگ و هنر (مستقر در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)؛
- ۱۶- کمیته آمارهای بهداشت و درمان (مستقر در وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی)؛
- ۱۷- کمیته آمارهای دفاعی (مستقر در وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح)؛
- ۱۸- کمیته آمارهای مالی (مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی)؛
- ۱۹- کمیته آمارهای تعاون (مستقر در وزارت تعاون)؛
- ۲۰- کمیته آمارهای بودجه و نظام اداری (مستقر در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور)؛
- ۲۱- کمیته آمارهای پولی و بانکی (مستقر در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)؛
- ۲۲- کمیته آمارهای تربیت بدنی (مستقر در سازمان تربیت بدنی)؛
- ۲۳- کمیته آمارهای صدا و سیما (مستقر در سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران)؛
- ۲۴- کمیته آمارهای قضایی (مستقر در قوه قضائیه)؛
- ۲۵- کمیته آمارهای امور خارجه (مستقر در وزارت امور خارجه)؛
- ۲۶- کمیته آمارهای انرژی اتمی (مستقر در سازمان انرژی اتمی)؛
- ۲۷- کمیته آمارهای بنیاد شهید انقلاب اسلامی (مستقر در بنیاد شهید انقلاب اسلامی)؛
- ۲۸- کمیته آمارهای امداد امام خمینی(ره) (مستقر در کمیته امداد امام خمینی(ره)).

۱-۲-۴- وظایف کمیته‌های آماربخشی

- ❖ تشکیل گروه‌های کاری تخصصی؛
- ❖ شناسایی تنگناها و مشکلات آماری موجود بخش؛
- ❖ شناسایی امکانات آماری بخش؛
- ❖ شناسایی آمارهای مورد نیاز برنامه و توسعه بخش؛
- ❖ مطالعه و پیشنهاد تعاریف و مفاهیم کاربردی در فعالیت‌های آماربخشی؛
- ❖ نظارت بر به کارگیری تعاریف و مفاهیم آماری استاندارد شده توسط مرکز آمار ایران؛
- ❖ شناسایی اقلام آماری موجود و مورد نیاز؛

- ❖ تدوین گزارش تحلیلی وضع موجود فعالیت‌های آماری بخش؛
- ❖ پیشنهاد و ارائه برنامه‌های کوتاه مدت و بلندمدت فعالیت‌های آماری بخش؛
- ❖ نظارت در پیاده‌سازی و راه‌اندازی نظام تولید آمارهای ثبتی با انجام هماهنگی‌های لازم و همکاری با مرکز آمار ایران؛
- ❖ ارائه تمهیدات لازم برای مکانیزه کردن آمار و اطلاعات موجود و ایجاد پایگاه اطلاعات آماری بخش؛
- ❖ ایجاد هماهنگی‌های لازم برای اتصال پایگاه اطلاعات آماری بخش به شبکه اطلاع‌رسانی آماری کشور؛
- ❖ تمهیدات لازم برای تسهیل اطلاع‌رسانی و ارائه آمارهای تولید شده بخش به کاربران آمار؛
- ❖ پردازش، تجزیه و تحلیل اطلاعات آماری؛
- ❖ پیشنهاد طرح‌های آماری مورد نیاز؛
- ❖ تهیه برنامه اجرای طرح‌های آماری مورد نیاز همراه با تمام مدارک و مستندات مطابق با الگوی آیین‌نامه؛
- ❖ اجرایی طرح‌های آماری مصوب شورای عالی آمار؛
- ❖ پیشنهاد مسئول اجرای طرح‌های آماری بر اساس اولویت‌های پیش‌بینی شده؛
- ❖ تهیه و ارائه برنامه فعالیت‌های آماری بخش به دبیرخانه شورای عالی آمار جهت بررسی‌های فنی، اجرایی و مالی؛
- ❖ پیگیری لازم برای اجرای مصوبات شورای عالی آمار در زمینه فعالیت‌های بخش؛
- ❖ بررسی و تأیید مقدماتی نتایج حاصل از انجام فعالیت‌های آماری بخش و ارسال آن به دبیرخانه شورای عالی آمار.

۳-۴- فعالیت‌های اجرایی ساختار تشکیلاتی تهیه و تدوین فهرست‌های آمار رسمی ایران

۱-۳-۴- ستاد راهبری

ستاد راهبری وظیفه سیاست‌گذاری، تعیین خط و مشی‌ها و نظارت بر تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران را بر عهده دارد؛ در همین راستا پس از تعیین و تشریح ساختار اجرایی فهرست آمارهای رسمی ایران در ستاد راهبری جلسات متعددی بنا به درخواست کمیته هماهنگی و دبیرخانه برای ارائه گزارشات و اقدامات صورت‌گرفته و تعیین جهت حرکت کمیته‌های تخصصی تشکیل شد. همچنین، ستاد راهبری طی جلسات متعددی نسبت به سیاست‌گذاری‌های کلی و تقسیم وظایف تصمیم‌گیری کرده و چیدمان سازمان اجرایی، روش کلی کار و تقسیم وظایف را در بین کمیته‌های تخصصی مشخص کرد.

۲-۳-۴- شورای عالی آمار و کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار

فهرست اولیه آمارهای رسمی ایران پس از این که توسط ستاد اجرایی تأیید شد به دبیرخانه شورای عالی آمار ارسال می‌شود. دبیرخانه شورای عالی آمار نظراء کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار را اخذ و پس از بررسی و اصلاح، فهرست نهایی آمارهای رسمی ایران را برای تصویب به شورای عالی آمار ارسال می‌کند و پس از تصویب در شورای عالی آمار برای تصویب به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ می‌شود.

۳-۳-۴- کمیته هماهنگی و دبیرخانه

این کمیته با انجام فعالیت‌هایی وظیفه خود را در قالب دبیرخانه تهیه فهرست آمارهای رسمی هماهنگ با سایر اعضای ساختار به انجام رسانیده است، که از جمله مهمترین فعالیت‌های این کمیته می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

این کمیته با هدف ایجاد هماهنگی و هم‌افزایی فعالیت کمیته‌های تخصصی و جمع‌بندی نهایی فهرست آمارهای رسمی ایران در قالب دبیرخانه فهرست آمارهای رسمی ایران تشکیل شد که مهمترین وظایف آن به شرح ذیل است

۱- تهیه پیش‌نویس "سازمان اجرایی و گردش کار تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران" و طرح در اولین جلسه رسمی ستاد راهبری برای تصویب؛

۲- به اشتراک‌گذاری فرم ۴ نیازسنجی آماری دستگاه‌های اجرایی که شامل اطلاعات و آمارهای تولید شده در دستگاه‌های اجرایی است و همچنین پیوست برنامه توسعه آمار کشور با کمیته‌های تخصصی؛

۳- نهایی کردن ساختار سازمان اجرایی و گردش کار تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران و ابلاغ به اعضای ستاد اجرایی، کمیته‌های تخصصی و سایر اعضای کمیته هماهنگی و دبیرخانه؛

۴ صدور احکام اعضای ستاد راهبری با امضای رئیس ستاد راهبری؛

۵- معرفی نمایندگان دفتر محاسبه شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان به کمیته‌های تخصصی برای ایجاد هماهنگی و رویه کار یکسان بین کمیته‌های تخصصی و شرکت در جلسات آن

۶- برگزاری جلسه کمیته هماهنگی و دبیرخانه به‌منظور:

۱-۶- تشریح ساختار، سازمان اجرایی و گردش کار تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران؛

۲-۶- "بررسی تجارب کشورها و استانداردهای بین‌المللی در تهیه فهرست آمارهای رسمی با همکاری پژوهشکده آمار.

۳-۶- ارائه گزارش کمیته‌های تخصصی از شرح فعالیت‌های صورت گرفته.

۷- به اشتراک گذاشتن دانش و تجربه‌های کمیته‌های تخصصی با هم.

۴-۳-۴- کمیته‌های تخصصی و کمیته‌های آماربخشی

هدف از تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران ایجاد تقسیم کار ملی به‌منظور تولید آمار و اطلاعات مورد نیاز کشور و پر کردن خلاءهای آمار موجود است. در همین راستا در فهرست اولیه آمارهای رسمی کمیته‌های تخصصی با تکیه بر فرم ۴ نیازسنجی دستگاه‌های اجرایی و با هدف رفع موازی‌کاری و جلوگیری از هدر رفت منابع کشور، و با توجه به وظایف قانونی دستگاه‌های اجرایی اقدام به تفکیک و تخصیص شاخص‌ها و نماگرهای آماری به دستگاه‌های اجرایی نمود به طوری که برای هر شاخص یا نماگر فقط یک متولی وجود داشته باشد.

مشارکت کمیته‌های آماربخشی در فهرست آمارهای رسمی ایران از طریق فرم ۴ نیازسنجی آماری صورت گرفت.

در فرم ۴ نیازسنجی آماری، کمیته‌های آماربخشی دستگاه‌های اجرایی با استناد به اسناد بالادستی خود و نیازهای آماری دستگاه و آمارهای تولیدشده فعلی خود را به مرکز آمار ایران ارسال نمودند. کمیته‌های تخصصی با تکیه بر آمارهای تولیدشده دستگاه‌های اجرایی اقدام به تهیه فهرست اولیه آمارهای رسمی ایران نمودند.

در کمیته‌های تخصصی کارشناسان متخصص هر حوزه وجود دارد بنابراین این کمیته‌ها از طریق برگزاری جلسات و اظهار نظر کارشناسی خبرگان این حوزه و با تأکید بر فرم ۴ نیازسنجی آماری شاخص‌های آماری و نماگرهای تولیدشده هر حوزه را شناسایی و با عنایت به اینکه این شاخص/نماگر طبق قانون در حوزه فعالیت‌های کدامیک از دستگاه‌های اجرایی قرار می‌گیرد و در فرم ۴ از سوی کدام دستگاه اجرای ارائه شده است، هر شاخص / نماگر را به یک دستگاه اجرایی منتصب نمودند.

۴-۴- شیوه و مراحل تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران

کمیته هماهنگی و دبیرخانه تهیه فهرست آمارهای رسمی به همراه پژوهشکده آمار در قدم نخست با بررسی وب‌گاه سازمان‌های آماری کشورهای منتخب مذکور به مطالعه سوابق موضوع در این کشورها پرداختند. که در ادامه این فعالیت‌ها، چارچوبی پیشنهادی برای تدوین فهرست آمارهای رسمی ارائه شد. برای تعیین عناوین آمارهای رسمی علاوه بر محتوای سالنامه آماری کشور، شاخص و نماگرهای مستخرج از طرح‌های آماری مرکز آمار ایران، اسناد اهداف توسعه پایدار، برنامه‌های توسعه (پنجم و ششم) کشور، سالنامه آمار؛ وب‌گاه و فرم چهار دستگاه‌های اجرایی مورد استفاده قرار گرفتند. در این چارچوب، اصول تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران، موضوع و عنوان آمار رسمی آمده و مبنای تکمیل ستون اصلی؛ موضوع فصول سالنامه آماری کشور و پیشنهادات تکمیلی در جلسات است.

پس از تشکیل ستاد راهبری و دبیرخانه فهرست آمارهای رسمی ایران، کمیته هماهنگی و دبیرخانه در گام نخست به همراه پژوهشکده آمار اقدام به مطالعه موضوع و کنکاش در مستندات و وب‌گاه‌های کشورهای مختلف و سازمان‌های آماری بین‌المللی پرداخت که نتیجه آن چارچوب اولیه‌ای بود که از این مطالعات استخراج شد. مطالعات بیانگر این بود که سایر کشورها و سازمان‌های آماری در تهیه فهرست آمارهای رسمی خود از الگوی درختی و عام به خاص استفاده کرده‌اند.

پس از ارائه تجربیات سایر کشورها در تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران در ستاد راهبری مقرر شد که در تهیه این فهرست از الگوی پیشنهادی طبقه‌بندی فعالیت‌های آمار (CSA) سازمان ملل استفاده شود و بر اساس این الگو تمام فعالیت‌های آماری کشور از جمله آمارهای رسمی به صورت کل به جزء طبقه‌بندی شوند.

در ادامه کمیته هماهنگی و دبیرخانه به همراه پژوهشکده آمار با بررسی و کنکاش در مستندات آماری کشور از جمله فرم ۴ نیازسنجی آماری، سالنامه آماری کشوری، طرح‌های آماری مرکز آمار ایران، برنامه‌های توسعه کشور، سالنامه آماری و وب‌گاه‌های دستگاه‌های اجرایی پرداخت و شاخص‌ها/نماگرهای تولیدی را استخراج نمود.

این شاخص‌ها/نماگرها به همراه چارچوب اولیه فهرست آمارهای رسمی ایران که مستقل از حوزه‌ها، موضوع اصلی، موضوع فرعی، متغیر، شاخص، روش تولید، حداقل دوره زمانی، حداقل سطح انتشار، دستگاه متولی و شناسنامه شاخص بود به‌منظور جانمایی شاخص‌ها/نماگرها در جایگاه اصلی خود به کمیته‌های تخصصی ارائه شد. کمیته‌های تخصصی نیز پس از برگزاری جلسات متعدد با بررسی مستندات فرم ۴، وب‌گاه‌ها و نشریات دستگاه‌های اجرایی و جانمایی شاخص‌ها/نماگرها در جایگاه اصلی خود و تعیین متولی تولید هر یک از شاخص‌ها/نماگرها فهرست اولیه آمارهای رسمی خود را تکمیل و به کمیته هماهنگی و دبیرخانه ارسال نمودند.

کمیته هماهنگی و دبیرخانه پس از دریافت فهرست اولیه تمام کارگروه‌های تخصصی و جمع‌بندی آن، فهرست اولیه آمارهای رسمی ایران را به ستاد راهبری برای تصویب و ارجاع به کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار ارسال کردند. برای آماده‌سازی فهرست آمارهای رسمی، در مجموع کمیته‌های تخصصی در دفاتر موضوعی مرتبط، با ۴۹ نفر و ۱۰۱۰ ساعت فعالیت اقدامات خود را در جهت تهیه و تدوین فهرست آمارهای رسمی به انجام رساندند. هر کدام از کمیته‌های تخصصی دفاتر موضوعی ساعات کاری کارشناسی‌های متفاوتی را داشته‌اند که در واقع به اهمیت این فعالیت برای مرکز آمار ایران اشاره دارد.

جدول ۴-۱- جزییات فعالیت کمیته‌های تخصصی به منظور تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران			
اسامی کمیته‌های تخصصی	تعداد نفرات	تعداد جلسات	مجموع ساعات فعالیت همه افراد در کمیته
کشاورزی، جنگلداری و شیلات	۷	۱۰	۲۲۵
جمعیت، نیروی کار و سرشماری	۸	-	۲۳۴
نقشه و اطلاعات مکانی	۵	۸	۸۰
صنعت، معدن و زیربنایی	۹	۳	۱۳۰
فرهنگی، بازرگانی و خدمات	۸	-	۱۷۰
حساب‌های اقتصادی	۸	۱۰	۱۱۵
شاخص قیمت‌ها	۶	۱۱	۱۵۰

در جلسات تشکیل شده قبل از تأیید نهایی فهرست در کارگروه‌های تخصصی و کمیته هماهنگی و دبیرخانه تصمیم گرفته شد تا فهرست آمارهای رسمی ایران حاوی ملاحظات زیر در نظر گرفته شوند:

- ۱- رابطه عام به خاص (رابطه‌ی درختی) بین سطوح مختلف فهرست (موضوعات کلی، موضوعات فرعی و اسم شاخص‌ها) برقرار باشد.
- ۲- چارچوب فهرست آمارهای رسمی ایران بر پایه الگوی پیشنهادی طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری (CSA) سازمان ملل استوار شود.
- ۳- نقش متولیان آماری، دوره‌های زمانی و چگونگی سطح انتشار این شاخص‌ها مشخص شود و همچنین اطلاعات تفصیلی هر کدام از شاخص‌ها با ارائه شناسنامه آماری در اختیار کاربران قرار گیرد که در واقع بر اساس همین شناسنامه‌ها الگوها تعریف شده که در ستاد راهبری به کمیته‌های تخصصی و ستاد اجرایی ارائه شده است.
- ۴- برای هر شاخص/نماگر یک متولی تعیین شود.
- ۵- جامعیت و مانعیت اطلاعات بر حسب طبقه‌بندی‌های موضوعات کلی و موضوعات فرعی شاخص‌ها ارایه شود.
- ۶- مشارکت کمیته‌های آماربخشی دستگاه‌های اجرایی در فهرست آمارهای رسمی ایران از طریق فرم ۴ نیازسنجی آماری صورت خواهد گرفت. بنابراین در تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران برای اولین بار با استناد به نیازسنجی آماری دستگاه‌های اجرایی آمارهای مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی که اولاً برای تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی مورد نیاز هستند؛ و ثانیاً در حال

حاضر برای آنها عدد وجود داشته و در چرخه تولید فعلی نظام آماری وجود دارند در فهرست آمارهای رسمی ایران قرار گرفتند. شایان ذکر است که فهرست آمارهای رسمی حالت پویا داشته و در صورت تولید شاخص/ نماگرهای جدید و یا با پیشنهاد کمیته‌های آماربخشی دستگاه‌های اجرایی این فهرست بهنگام خواهد شد.

۵-۴- الگوی پیشنهادی

همانطور که پیش از این نیز اشاره شده بود با توجه به پویا بودن فهرست آمارهای رسمی، این فهرست صرفاً شامل آمارهای موجود است که در چرخه تولید نظام آماری ایران وجود دارند. همچنین به‌منظور ایجاد هماهنگی بیشتر در نظام آماری و رفع موازی‌کاری، هر شاخص/ نماگر به نحوی انتخاب شد که از لحاظ قانونی تنها یک دستگاه/سازمان متولی برای تولید و انتشار داشته باشد. همچنین با توجه به این موضوع برای آنکه شاخص‌های ارائه شده در فهرست آمارهای رسمی بتوانند تصویری روشن و گویا از ساختارهای آماری، اقتصادی، جمعیتی و ... آمارهای رسمی ارائه کرده و قابلیت مقایسه در سطوح ملی و بین‌المللی داشته باشند، ضرورت دارد از تعاریف و مفاهیم و طبقه‌بندی‌های استاندارد پیروی شود. به همین منظور سازمان‌های بین‌المللی برای ایجاد قابلیت مقایسه اطلاعات آماری در سطح بین‌المللی، طبقه‌بندی‌های مشخصی را تهیه و استفاده از آن‌ها را به کشورهای عضو توصیه نموده‌اند. برای پوشش این موضوع دست‌اندرکاران تهیه فهرست آمارهای رسمی بر آن شدند تا با استفاده از «طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری CSA» تا قابلیت مقایسه فهرست آمارهای رسمی را با نسخه‌های بین‌المللی مشابه خود فراهم کنند. «طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری CSA» مشتمل بر ۵ حوزه به نام‌های «آمارهای جمعیتی و اجتماعی»، «آمارهای اقتصادی» و «آمارهای محیط زیست و فرابخشی»، «روش‌شناسی، جمع‌آوری، پردازش، انتشار و تجزیه و تحلیل داده‌ها» و «موضوعات استراتژیک و مدیریتی آمارهای رسمی» بوده و در این فهرست تنها از سه حوزه «آمارهای جمعیتی و اجتماعی»، «آمارهای اقتصادی» و «آمارهای محیط زیست و فرابخشی» بهره گرفته شده است.

۱-۵-۴- سطح ۱ فهرست آمارهای رسمی

تقسیم کار ملی در حوزه آمار رسمی بوده که بالاترین سطح تصمیم‌گیرنده هم در این سطح شورای عالی آمار است؛ در واقع شورای عالی آمار نقش کنشگران را در این سطح مصوب خواهد کرد. این سطح شامل موضوعات کلی، موضوعات فرعی، دستگاه‌های متولی ذیل هر کدام از موضوعات فرعی یا اصلی است.

۲-۵-۴- سطح ۲ فهرست آمارهای رسمی

در بخش‌های قبل این گزارش، اشاره‌ای به چگونگی مطالعات انجام شده برای تهیه و تدوین این فهرست توسط کارشناسان مربوط به هر بخش شد؛ که شامل بررسی و مطالعه‌ی تجربیات و اقدامات نظام‌های آماری کشورهای مختلف برای رسیدن به یک الگوی واحد درباره فهرست آمارهای رسمی می‌باشد. اقدامات انجام شده برای تهیه سطح ۲ فهرست آمارهای رسمی ایران نیز تقریباً بر پایه همین مطالعات صورت گرفته است. بدین صورت که با استفاده از اطلاعات و ویژگی‌های فهرست آمارهای رسمی سازمان‌های آماری کشورهای مورد بررسی توسط کارشناسان و با کار گروهی در کارگروه‌های تخصصی پیشنهاداتی به‌منظور پوشش کامل آمار رسمی کشور، ارائه شد. در سطح ۲، برای هر شاخصی که در آمار رسمی ارائه می‌شود موارد حوزه،

موضوع اصلی، موضوع فرعی، متغیر/شاخص، روش تولید، حداقل دوره‌ی زمانی، حداقل دوره‌ی انتشار، دستگاه متولی، شناسنامه و توضیحات به صورت جدول زیر آورده شده و در ادامه نیز تعاریف آن‌ها بیان می‌شود.

سطح ۲ در واقع همان فهرست آمارهای رسمی است که در شکل ۴-۲ آماده است. این سطح شامل تمام ستون‌های (حوزه، موضوع اصلی، موضوع فرعی، متغیر/شاخص، روش تولید، حداقل دوره‌ی زمانی، حداقل دوره‌ی انتشار، دستگاه متولی، شناسنامه و توضیحات) است و توسط کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار در مورد آن تصمیم‌گیری شد. بدیهی است از آنجا که فهرست آمارهای رسمی پویا می‌باشد کمیسیون‌های تخصصی در دوره‌های زمانی متناوب و با توجه به تولید شاخص‌ها و متغیرهای جدید در حوزه‌ی آمار رسمی در مورد آن تصمیم‌گیری می‌نمایند.

ردیف	حوزه‌های اصلی (CSA)	کدهای موضوع اصلی (CSA)	موضوع اصلی (CSA)	کدهای موضوع فرعی (CSA)	موضوع فرعی (CSA)	متغیر/ شاخص	روش تولید	حداقل دوره زمانی انتشار	حداقل سطح انتشار	دستگاه متولی	شناسنامه توضیحات

شکل ۲-۴- ستون‌هایی که در سطح ۲ فهرست آمارهای رسمی تکمیل می‌شود

۱-۲-۴- تعاریف سطح ۲

حوزه‌ها: فهرست آمارهای رسمی ایران در سه حوزه «آمارهای جمعیتی و اجتماعی»، «آمارهای اقتصادی» و «آمارهای محیط زیست و فرابخشی» تهیه شده است.

موضوع اصلی و فرعی: ارتباط موضوع اصلی و موضوع فرعی به صورت از کل به جز برقرار بوده و دسته‌بندی آنها بر اساس «طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری CSA» است.

متغیر/شاخص: یک معیار آماری است که تغییرات در یک صفت/ویژگی را نشان می‌دهد.

روش تولید: روش تولید شاخص‌های آماری است که عبارت‌اند از: آمارگیری، ترکیبی، ثبتي، سرشماری، مدل‌مبنا، نمونه‌گیری، سایر.

حداقل دوره زمانی انتشار: حداقل دوره زمانی برای تولید شاخص‌ها است که به صورت ۱۰، ۵، ۴، ۳ و ۲ سال یک‌بار، سالانه، ۶ ماهه، فصلی، ماهانه و موردی است.

حداقل سطح انتشار: سطح انتشار شاخص‌ها به صورت کل کشور، استان، شهرستان، شهر، شهر تهران، دهستان و آبادی است.

دستگاه متولی: دستگاه اجرایی که متولی تولید متغیر/ شاخص است.

۳-۵-۴- سطح ۳ فهرست آمارهای رسمی

سطح ۳ فهرست آمارهای رسمی حاوی شناسنامه شاخص‌ها است. تهیه و تکمیل شناسنامه شاخص‌های آمارهای رسمی ایران بر اساس برنامه زمان‌بندی برنامه ملی توسعه آمار کشور صورت خواهد گرفت. از این‌رو در این مرحله صرفاً به تکمیل نمونه‌هایی از شاخص‌ها اکتفا شده است.

این شناسنامه شاخص حاوی جزئیاتی از جمله «عنوان شاخص آماری، فرمول محاسبه شاخص، نام و روش تولید متغیرها (اقلام آماری) مورد استفاده در محاسبه شاخص، سطح جغرافیایی ارائه شاخص، دوره زمانی ارائه شاخص، تفکیک‌های شاخص و فهرست

مؤلفه‌های هر تفکیک، دستگاه(های) اجرایی متولی، واحد تابعه و توضیحات مورد نیاز» است. بدیهی است که تهیه شناسنامه شاخص‌ها توسط کمیته‌های تخصصی و کمیته‌های آماربخشی در طول سال‌های برنامه توسعه آماری کشور نهایی و به اجرا خواهد رسید.

لازم به توضیح است که سطح ۱ به تأیید شورای عالی آمار، سطح ۲ به تأیید کمیسیون تخصصی و شورای عالی آمار خواهد رسید و برنامه زمان‌بندی سطح ۱ و ۲ به ترتیب بر حسب برنامه زمان‌بندی مندرج در سند «ساختار، سازمان اجرایی و گردش کار فهرست آمارهای رسمی ایران»، و بند ج ماده ۶ برنامه ملی توسعه آمار کشور ۱۴۰۰-۱۳۹۶ می‌باشد.

همانگونه که در قسمت کلیات بیان شد «طبقه‌بندی بر فعالیت‌های آماری CSA» دستورالعملی به‌منظور یک‌دست بودن شاخص‌های آماری و داشتن قابلیت مقایسه‌ای شاخص‌ها در سطوح بین‌المللی و هماهنگی و یکپارچه‌سازی فعالیت‌های آماری در تمامی زمینه‌های آمار رسمی از قبیل تولید، انتشار و توسعه استانداردها و روش‌های کاری می‌باشد. مرکز آمار ایران نیز به‌منظور تهیه هر چه بهتر فهرست آمارهای رسمی با استفاده از این دستورالعمل دسته‌بندی‌هایی که مد نظر آن بود را در تهیه شاخص‌های خود به کار برد. در زیر به نوع طبقه‌بندی و حوزه‌های این دستورالعمل اشاره می‌شود.

این طبقه‌بندی در سه سطح اصلی تعریف شده است. در سطح اول همه فعالیت‌های نام برده در ۵ حوزه کلی شامل حوزه‌های «آمارهای جمعیتی و اجتماعی، اقتصادی، محیط زیست و فرابخشی، روش‌شناسی و مطالعات تحلیلی و موضوعات راهبردی و مدیریتی» دسته‌بندی شده‌اند. در سطح دوم، همان‌گونه که معمول همه طبقه‌بندی‌های آماری دیگر است حوزه‌های کلی معرفی شده در سطح نخستین به موضوعات مربوط تقسیم شده و در سطح سوم، توضیحات و نکات این حوزه‌های موضوعی، به تفصیل ارائه می‌شوند.

حوزه ۱- آمارهای جمعیتی و اجتماعی

۱-۱- جمعیت و مهاجرت

۱-۲- کار

۱-۳- آموزش

۱-۴- سلامت

۱-۵- درآمد و هزینه

۱-۶- حمایت اجتماعی

۱-۷- مسکن و محل‌های سکونت

۱-۸- عدالت و جرم و جنایت

۱-۹- فرهنگ

۱-۱۰- فعالیت‌های سیاسی و سایر فعالیت‌های اجتماعی

۱-۱۱- گذران وقت

حوزه ۲- آمارهای اقتصادی

۲-۱- آمارهای اقتصاد کلان

- ۲-۲- حساب‌های اقتصادی
- ۲-۳- آمارهای کسب و کار
- ۲-۴- آمارهای بخش عمومی
- ۲-۴-۱- کشاورزی، جنگل‌داری، شیلات
- ۲-۴-۲- انرژی
- ۲-۴-۳- استخراج معدن، تولید صنعتی، ساخت و ساز
- ۲-۴-۴- حمل و نقل
- ۲-۴-۵- گردشگری
- ۲-۴-۶- آمارهای مالی، بیمه و بانکداری
- ۲-۵- آمارهای مالی دولت، بخش عمومی و مالیاتی
- ۲-۶- تجارت و تراز پرداخت‌های بین‌المللی
- ۲-۷- قیمت‌ها
- ۲-۸- هزینه نیروی کار
- ۲-۹- علم، فن‌آوری و نوآوری
- حوزه ۳- آمارهای محیط زیست و فرابخشی**
- ۳-۱- محیط زیست
- ۳-۲- آمارهای نواحی کوچک و منطقه‌ای
- ۳-۳- شاخص‌ها و آمارهای فرابخشی
- ۳-۳-۱- شرایط زندگی، فقر و مسائل اجتماعی مرتبط
- ۳-۳-۲- جنسیت و گروه‌های خاص جمعیتی
- ۳-۳-۳- جامعه اطلاعاتی
- ۳-۳-۴- جهانی شدن
- ۳-۳-۵- شاخص‌های مرتبط با اهداف توسعه هزاره
- ۳-۳-۶- توسعه پایدار
- ۳-۳-۷- کارآفرینی
- ۳-۴- سالنامه‌ها و مجموعه‌های مختصر مشابه
- حوزه ۴- روش‌شناسی، جمع‌آوری، پردازش، انتشار و تجزیه و تحلیل داده‌ها**
- ۴-۱- فراداده
- ۴-۲- طبقه‌بندی‌ها
- ۴-۳- منابع داده‌ها

- ۴-۳-۱- سرشماری‌های نفوس و مسکن، ثبت‌های جمعیت، مسکن و ساختمان
- ۴-۳-۲- سرشماری‌ها و ثبت‌های کسب و کار و کشاورزی
- ۴-۳-۳- آمارگیری‌های خانوار
- ۴-۳-۴- آمارگیری‌های کسب و کار و کشاورزی
- ۴-۳-۵- سایر منابع اداری
- ۴-۴- ادیت داده‌ها و پیوند داده‌ها
- ۴-۵- انتشار، انبار کردن داده
- ۴-۶- محرمانگی آمار و حفاظت از افشا
- ۴-۷- تحلیل داده‌ها

حوزه ۵- موضوعات استراتژیک و مدیریتی آمارهای رسمی

- ۵-۱- چارچوب‌ها و اصول نهادی؛ نقش و سازمان‌دهی آمارهای رسمی
  - ۵-۲- برنامه‌های آماری؛ هماهنگی در نظام‌های آماری
  - ۵-۳- چارچوب‌های کیفیت و سنجش عملکرد دفاتر و نظام‌های آماری
  - ۵-۴- مدیریت و توسعه منابع انسانی
  - ۵-۵- مدیریت و توسعه منابع فن‌آوری (از جمله استانداردهای تبادل داده‌های الکترونیکی و به اشتراک‌گذاری داده‌ها)
  - ۵-۶- هماهنگی کار آماری بین‌المللی
  - ۵-۷- همکاری‌های فنی و ظرفیت‌سازی
- در ادامه راهنمای تکمیل شناسنامه‌ی شاخص‌های آماری و خود شناسنامه به پیوست آورده شده است.

مرکز آمار ایران

۴-۶- راهنمای تکمیل شناسنامه شاخص‌های آماری

شناسنامه شاخص‌های آماری به‌منظور ایجاد رویه یکسان در گردآوری شاخص‌ها/ نماگرهای آماری فهرست آمارهای رسمی ایران طراحی شده است. برای تکمیل شناسنامه شاخص توجه به نکات زیر ضروری بود:

صفحه ... از صفحه ...: چنانچه تکمیل اطلاعات مرتبط با هر شاخص آماری نیاز به بیش از یک صفحه داشته باشد شماره صفحه جاری و تعداد کل صفحات در این قسمت درج شود.

عنوان شاخص آماری: در این قسمت عنوان شاخص آماری درج شود مانند عبارت: "نرخ بیکاری".

شماره ردیف: در این قسمت شماره ردیف شاخص آماری مندرج در فهرست شاخص‌های ارسال شده از دستگاه‌های اجرایی مورد نظر و مرکز آمار ایران درج می‌شود.

فرمول محاسبه شاخص: در این قسمت فقط فرمول محاسبه مربوط به شاخص ارائه می‌شود و نیازی به ارائه فرمول برای سطوح مختلف تفکیک‌ها نمی‌باشد. به‌عنوان مثال فرمول زیر برای شاخص نرخ بیکاری ارائه می‌شود.

جمعیت بیکار

× ۱۰۰

جمعیت فعال (شاغل و بیکار)

نام و روش تولید متغیرهای (اقدام آماری) مورد استفاده در محاسبه شاخص: در این قسمت نام هر یک از متغیرهای مورد استفاده در محاسبه شاخص و روش تولید آن‌ها مشخص می‌شود و چنانچه روش مربوطه غیر از ۳ روش ذکر شده باشد (مانند: برآوردهای کارشناسی و ...)، روش تولید در قسمت سایر ذکر شود.

تعاریف و واژه‌های مورد استفاده در فرمول محاسبه شاخص: در این قسمت واژه‌های کلیدی هر یک از متغیرهای مورد استفاده در فرمول محاسبه شاخص و تعاریف آن‌ها درج شود. مثلاً واژه‌های "شاغل" و "بیکار" و تعاریف آن‌ها که در متغیرهای فرمول محاسبه شاخص "نرخ بیکاری" آمده است ارائه شود.

واحد اندازه‌گیری: برای شاخص‌هایی که ارائه ارقام مربوط به آن‌ها نیازمند ارائه واحد می‌باشد، واحد اندازه‌گیری در این قسمت درج می‌شود (مانند: واحد "مترمربع به ازای هر دانش‌آموز" برای شاخص "سرانه فضای آموزشی"). چنانچه شاخص بدون واحد باشد در این قسمت خط تیره "-" درج شود.

وضعیت شاخص: وضعیت تولید شاخص‌ها را مشخص می‌سازد که آیا شاخص مورد نظر در حال حاضر تولید می‌شود یا خیر.

سطح جغرافیایی ارائه شاخص: در این قسمت حداقل یکی از گزینه‌های مربوط به سطح جغرافیایی ارائه شاخص انتخاب شود. انتخاب بیش از یک مورد در این قسمت بلامانع است.

دوره زمانی ارائه شاخص: در این قسمت حداقل یکی از گزینه‌های مربوط به دوره زمانی مورد نیاز برای ارائه شاخص به کاربران انتخاب شود و چنانچه به غیر از موارد ذکر شده دوره زمانی دیگری مورد نظر باشد (مانند: هفتگی، روزانه و ...) در قسمت سایر ذکر خواهد شد. انتخاب بیش از یک مورد در این قسمت بلامانع است.

تفکیک‌های شاخص و فهرست مؤلفه‌های هر تفکیک: در این قسمت عنوان هر یک از تفکیک‌های مورد نظر برای شاخص ذکر و مؤلفه‌های مربوط به هر یک فهرست شود. (مثال برای شاخص سهم اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی: تفکیک اول: "جنس" - فهرست مؤلفه‌های تفکیک اول: "دختر، پسر" - تفکیک دوم: "بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی" - فهرست مؤلفه‌های تفکیک دوم: "کشاورزی، صنعت، خدمات")

دستگاه(های) اجرایی متولی: نام دستگاه اجرایی متولی تولید اطلاعات آماری مربوط به شاخص در این قسمت درج شود (مثال: مرکز آمار ایران، وزارت آموزش و پرورش، ...). چنانچه متغیرهای آماری مربوط به شاخص به بیش از یک دستگاه مربوط می‌شود، نام تمامی دستگاه‌های اجرایی متولی در این قسمت درج شود. (مانند: وزارت نیرو - بانک مرکزی ج.ا. برای شاخص "شدت انرژی")

واحد تابعه: نام واحد تابعه دستگاه(های) اجرایی متولی تولید اطلاعات آماری مربوط به شاخص که ارتباط مستقیم‌تری با متغیرهای آماری مربوطه دارد در این قسمت درج شود. (مثال: نام دفاتر موضوعی در مرکز آمار ایران یا شرکت توانیر در وزارت نیرو). چنانچه اقلام آماری مربوط به شاخص به بیش از یک دستگاه مربوط می‌شود، نام واحدهای تابعه هر دستگاه به همان ترتیبی که در قسمت "دستگاه(های) اجرایی متولی" آورده شده ذکر شود.

توضیحات: در صورتی که علاوه بر موارد ذکر شده، نیاز به ارائه نکات ضروری و مواردی در خصوص شاخص آماری مورد نظر وجود دارد در این قسمت ارائه شود.

مرکز آمار ایران

فرم شناسنامه شاخص‌های آماری

کد سند : .....۲.....

صفحه ..... از صفحه .....

عنوان شاخص آماری:	شماره ردیف : .....
فرمول محاسبه شاخص:	
نام و روش تولید متغیر(های) مورد استفاده در فرمول محاسبه شاخص:	
نام متغیر: ..... روش تولید: ☐ ثبتي ☐ سرشماری ☐ نمونه‌گیری ☐ سایر(ذکر شود):	
نام متغیر: ..... روش تولید: ☐ ثبتي ☐ سرشماری ☐ نمونه‌گیری ☐ سایر(ذکر شود):	
تعاریف واژه‌های مورد استفاده در متغیرها و فرمول محاسبه شاخص:	
واحد اندازه‌گیری:	
وضعیت شاخص :	☐ تولید می‌شود ☐ تولید نمی‌شود
سطح جغرافیایی ارائه شاخص: ☐ کل کشور ☐ استان ☐ شهرستان ☐ بخش ☐ شهر ☐ دهستان ☐ آبادی	
دوره زمانی ارائه شاخص: ☐ سالانه ☐ فصلی ☐ ماهانه ☐ سایر(ذکر شود):	
تفکیک‌های شاخص و فهرست مؤلفه‌های هر تفکیک:	
نام تفکیک اول: ..... فهرست مؤلفه‌های تفکیک اول:	
نام تفکیک دوم: ..... فهرست مؤلفه‌های تفکیک دوم:	
دستگاه(های) اجرایی متولی: ..... واحد تابعه:	
توضیحات:	
در این قسمت توضیحات ضروری که لازم است ذکر شود، آورده می‌شود از جمله اینکه:	
این شاخص روند تغییرات کدام سند بالا دستی ملی یا دستگاهی را در قانون برنامه ششم رصد می‌کند .	
تعاریف و مفاهیم به کار رفته در شناسنامه توسط مرکز آمار ایران استاندارد شده است یا نه	
ذکر نام دستگاه متولی، برای شاخص‌های مورد نیازی که در حال حاضر تولید نمی‌شود و متولیش دستگاه دیگری است و یا ...	

۵- نتیجه‌گیری

اهمیت آمار در تمام سطوح برنامه‌ریزی اعم از سیاست‌گذاری، تعیین اهداف و خط‌مشی‌ها، هدایت امور و در نهایت ارزیابی میزان موفقیت یا عدم موفقیت آنها به‌قدری است که بسیاری آمار را پایه و اساس برنامه‌ریزی و توسعه دانسته و ایجاد یک نظام کارآمد در تولید و عرضه آمار را لازمه هر گونه برنامه‌ریزی و توسعه می‌دانند.

در همین راستا و با هدف تدوین یک ساختار نظامند در تولید و عرضه آمار در کشور به طوری که نقش هر یک از متولیان تولید آمار به روشنی مشخص بوده و آمار و اطلاعات تولید شده نیز از کیفیت لازم برخوردار باشند؛ در متن سند برنامه توسعه آمار کشور (۱۴۰۰-۱۳۹۶) مرکز آمار ایران به‌عنوان تنها مرجع رسمی نظام آماری کشور و بازوی اجرایی شورای عالی آمار مکلف به تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران شده است و تصویب آن در شورای عالی آمار تا پایان سال ۱۳۹۸ می‌باشد. در این فهرست باید ضمن تأمین و پوشش تمام آمار و اطلاعات حاکمیتی مورد نیاز برنامه‌ریزان، نقش هر یک از تولیدکنندگان در تولید آمار و اطلاعات مشخص شده و برای اولین و آخرین بار موازی‌کاری در تولید آمار و اطلاعات در کشور حذف شود. شایان ذکر است تمام شاخص/نماگرهای فهرست آمارهای رسمی ایران باید نشان کیفیت نظام آماری کشور را دریافت کرده باشند.

در همین راستا در مرکز آمار ایران ساختاری جهت تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران شکل گرفت. در این ساختار با استفاده از فرم ۴ نیازسنجی آماری دستگاه‌های اجرایی و با توجه به شرح وظایف هر یک از دستگاه‌های اجرایی کشور سعی شد تا ضمن پوشش کامل آمارهای تولید شده و مورد نیاز تصمیم‌گیری حاکمیتی کشور، متولی هر شاخص/نماگر مشخص شود به طوری که هر شاخص/نماگر را فقط یک دستگاه اجرایی تولید نماید و شاخص/نماگر موازی و تکراری در نظام آماری کشور تولید نشود. این فهرست پس از تصویب در ستاد راهبری مستقر در مرکز آمار ایران به کمیسیون تخصصی و سپس برای تصویب به شورای عالی آمار ارسال خواهد شد.

در تهیه فهرست آمارهای رسمی ایران از استانداردهای بین‌المللی این حوزه و همچنین تجربیات سایر کشورها استفاده شده است به طوری که چارچوب این فهرست بر پایه الگوی پیشنهادی سازمان ملل تحت عنوان "طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری" شکل گرفت. این الگو چارچوب مشخصی را برای تمام فعالیت‌های نظام آماری از جمله آمارهای رسمی به کشورها پیشنهاد می‌دهد که به صورت درختی و سلسله‌مراتبی است.

در راستای عملیاتی کردن تهیه فهرست آمارهای رسمی، با ارائه چارچوب اولیه و بررسی‌های لازم توسط اعضای ستاد راهبری مصوب شد که فهرست آمارهای رسمی در سه سطح تهیه شود.

- ✓ سطح ۱ فهرست آمارهای رسمی؛ این سطح شامل حوزه‌ها، موضوع کلی، موضوع فرعی و شاخص‌های مرتبط با آن خواهد بود که ستون‌های موضوع کلی، موضوع فرعی، دستگاه‌های متولی ذیل هر کدام از حوزه‌ها، موضوع فرعی را مشخص می‌کند. در این سطح شورای عالی آمار نقش کنشگران را در این سطح مصوب خواهد کرد.
- ✓ سطح ۲ در واقع همان فهرست آمارهای رسمی است. این سطح شامل تمام ستون‌های (حوزه‌ها، موضوع اصلی، موضوع فرعی، متغیر/شاخص، روش تولید، حداقل دوره زمانی انتشار، حداقل سطح انتشار، دستگاه متولی، شناسنامه و توضیحات) است و توسط کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار در مورد آن تصمیم‌گیری خواهد شد. لازم به ذکر است تمامی شاخص‌های مطرح در سطح ۲ بر اساس جدیدترین طبقه‌بندی فعالیت‌های آماری (CSA)، طبقه‌بندی شده‌اند.
- ✓ سطح ۳ فهرست آمارهای رسمی شامل شناسنامه شاخص‌ها است شناسنامه‌های مذکور شامل جزئیاتی از جمله «عنوان شاخص آماری، فرمول محاسبه شاخص، نام و روش تولید متغیرها (اقلام آماری) مورد استفاده در محاسبه شاخص، سطح جغرافیایی ارائه شاخص، دوره زمانی ارائه شاخص، تفکیک‌های شاخص و فهرست مؤلفه‌های هر تفکیک، دستگاه(های) اجرایی متولی، واحد تابعه و توضیحات مورد نیاز است. بدیهی است که وظیفه تهیه شناسنامه شاخص‌ها توسط کمیته‌های آماربخشی و کمیته‌های تخصصی در طول سال‌های برنامه سوم نهایی و به اجرا خواهد رسید.

مرکز آمار ایران

- [1]. سالنامه آماری کشور.
- [2]. سند اهداف توسعه پایدار، سازمان ملل.
- [3]. برفی پور، آزاده و قادری، سمانه (۱۳۹۵)، مدل عمومی فرایند کسب و کار آماری، مجله بررسی‌های آمار رسمی ایران، بهار و تابستان، صص ۵۳-۸۱.
- [4]. قادری؛ سمانه. ایزدی؛ غلامرضا (۱۳۹۷). «ساختار، اصول، مدل‌ها و استانداردهای تولید و اطلاع‌رسانی آمارهای رسمی». مرکز آمار ایران.
- [5]. مجموعه گزارش‌های تخصصی کارگروه آمار و اطلاعات برای ارائه در همایش ملی هفتاد سال برنامه‌ریزی توسعه در ایران.
- [6]. سمانه قادری. (۱۳۸۴). گزیده مطالب آماری، سال، «مؤلفه‌های استانداردهای آماری». سال ۱۶ زمستان ۸۴، شماره ۴؛ پیاپی ۶۷؛
- [7]. نواب پور، حمیدرضا. صفاکیش، محدثه و ایزدی، غلامرضا. (۱۳۹۷). «آمار رسمی». چاپ اول. پژوهشکده آمار.
- [8]. ABS (Australian Bureau of Statistics) Submission to the Productivity Commission Inquiry on Data Availability and Use.
- [9]. Lalor, T. (2012). National Implementations of the GSBPM- A Summary based on METIS Case Studies. Available at: <http://www1.unece.org/stat/platform/display/GSBPM/Profiles+of+GS+BPM>.
- [10]. Hamilton, A. (2010). Applying the GSBPM within an NSI: Experiences and Examples from Australia. UNECE. Conference of European Statisticians. Work session on Statistical Metadata (METIS). Geneva. Switzerland. 10-12 March.
- [11]. Fundamental Principles of Official Statistics, Resolution adopted by the Economic and Social Council on 24 July 2013.
- [12]. Governance of Australia's Official Statistics System, Brian Pink, International Symposium on Development of Official Statistics, Tokyo – 27 November 2007.
- [13]. IMF (2013), The Special Data Dissemination Standard Plus- Guide for Adherents and Users.
- [14]. Official statistics in Germany, Twinning Project with Bosnia and Herzegovina Wiesbaden, 12-13, March 2013.
- [15]. Official statistics of Sweden, Annual Report 2017.
- [16]. OFFICIAL STATISTICS PROGRAMME, 2012-2016 (Rev.1), Turkish Statistical Institute.
- [17]. Principles and Practices for a Federal Statistical Agency: Sixth Edition, Committee on National Statistics Constance F. Citro, Editor, THE NATIONAL ACADEMIES PRESS. United States.
- [18]. Quality Standards in German Official Statistics, Published by the Statistical Offices of the Federation and the Länder, Prepared by the Working Group of the Federation and the Länder on "Quality Guidelines for Products of Official Statistics", Published in March 2003, English Version published in March 2005.
- [19]. Statistics Canada (2010). Current and Future Applications of the Generic Statistical Business Process Model at Statistic Canada. Q2010 Conference. Helsinki. Finland.
- [20]. Strategic plan 2012-2016, for questions about contents of the publication Strategy Development Department Strategy and Quality Group, Turkish Statistical Institute.

- [21]. The System of Official Statistics in Sweden Inger Eklund Statistics Sweden, Regions and Environment Department.
- [22]. UNECE (2013). Generic Statistical Business Process Model. Version 5. Available at: <http://www1.unece.org/stat/platform/display/GSBPM/GSBPM+v5.0>
- [23]. UNECE website. UNECE Areas of Work: Modernization of official statistics. available at: <https://www.unece.org/stats/mos.html>
- [24]. UNSD (2011), Inventory of Global statistical standards, Statistical Commission Forty-second session, Item 4 (j) of the provisional agenda. Available at: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/42nd-session/documents/>
- [25]. UNECE (2015), Common Statistical Production Architecture (CSPA). Version 1,5, December.
- [26]. UNSD (2012), National Quality Assurance Framework Glossary. Available at: <https://unstats.un.org/unsd/dnss/docs-nqaf/NQAF%20GLOSSARY.pdf>
- [27]. UNSD (2014), Fundamental Principle of Official Statistics, UM Statistical Commission, 45 meeting. Available at: <http://unstats.un.org/unsd/dnss/gp/FPNew-E.pdf>
- [28]. Vaccari, Carlo. GSBPM, GSIM and GAMS0 as a framework for describing statistical production process and supporting information. Available at: https://circabc.europa.eu/webdav/CircaBC/ESTAT/ESTP/Library/2016%20ESTP%20PROGRAMME/49.%20Common%20Statistical%20Production%20Architecture%2C%2028%20-%2030%20November%202016%20-%20Organiser_%20ICON-%20INSTITUT%20Public%20Sector%20GmbH/Day%201_Item%204_CSPA%20GSBPM%20GSIM%20and%20GAMS0.pdf
- [29]. United Nations Fundamental Principles of Official Statistics, Implementation guidelines.
- [30]. United States Federal Statistical System: Coordination, Cooperation, and Collaboration, Katherine K. Wallman, Chief Statistician, U. S. Office of Management and Budget.
- [31]. https://gilrec.co.ir/_DouranPortal/Documents/Statistics-Fudamental_20190508_112116.pdf
- [32]. <https://ec.europa.eu/eurostat>
- [33]. https://www.govdata.de/web/guest/suchen/-/searchresult/s/relevance_desc
- [34]. <https://www.statisticsauthority.gov.uk/about-the-authority/uk-statistical-system/producers-of-official-statistics/>
- [35]. <https://www.statisticsauthority.gov.uk/about-the-authority/what-we-do>.
- [36]. <http://bip.stat.gov.pl/en/activity-of-official-statistics>
- [37]. <https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles7>
- [38]. <https://www.stat.gov.lt/misija-ir-strateginiai-tikslai>
- [39]. https://www.stat.gov.lt/documents/29256/5143437/Oficialiosios_statistikos_2018_darbu_programa.pdf.
- [40]. <http://www.officialstatistics.gov.tr/?q=en>
- [41]. <http://www.turkstat.gov.tr/UstMenu/yonetmelikler/StatisticsLawOfTurkey.pdf>
- [42]. <https://www.australia.gov.au>
- [43]. <https://www.usa.gov>

(اسامی همکاران در تهیه و تدوین فهرست آمارهای رسمی)

ستاد راهبری

اعضاء	سمت
آقای دکتر جواد حسین زاده	رئیس
آقای دکتر امیدعلی پارسا	رئیس سابق
آقای دکتر ایوب فرامرزی	عضو
آقای نعمت‌اله میرفلاح نصیری	عضو
آقای دکتر کاوه کیانی	عضو
آقای داریوش محمدی	عضو
آقای جمال مقدم	عضو
آقای دکتر محمدصادق علی‌پور	عضو
آقای نریمان یوسفی	دبیر
آقای سعید عباسی	عضو
آقای دکتر اشکان شباک	عضو
آقای محمود غلامی مرادلو	عضو
خانم سپیده صالحی	عضو
خانم منصوره یزدانخواه	عضو
آقای بهنام نصحی دهنوی	عضو
آقای علیرضا رضایی	عضو
آقای علی‌اکبر محزون	عضو
آقای ابوطالب عزیزی	عضو
آقای سید حسین پیمان	عضو

مرکز آمار ایران

کمیته هماهنگی و دبیرخانه

اعضا	سمت
آقای نریمان یوسفی	رئیس
آقای محمدرضا انصاری	دبیر
آقای محمدعلی خطیبیون	عضو
آقای مرتضی طاهری فرد	عضو
آقای سید مهدی حسینی نژاد	عضو
خانم زهره طرانیان مشهدی	عضو
خانم دکتر فاطمه آدینه	عضو
خانم دکتر مرضیه دینداررستمی	عضو
خانم سارا حسینی فراهانی	عضو
خانم طاهره امینی	عضو

کمیته تخصصی حساب‌های اقتصادی

اعضا	سمت
خانم سپیده صالحی	رئیس
خانم مریم افشار	دبیر
خانم بنفشه نجفی	عضو
خانم فاطمه طالبی	عضو
خانم لیلا ابوالفتحی	عضو
خانم راضیه فرمهینی فراهانی	عضو
خانم مرجان کردیچه	عضو
آقای عزیزاله فرهادی	عضو
آقای فرشاد روشن	عضو

کمیته تخصصی شاخص قیمت‌ها

اعضا	سمت
خانم منصوره یزدانخواه	رئیس
آقای دکتر اسعد اله‌رضایی	دبیر
خانم فاطمه مالی	عضو
آقای رضا هادی‌زاده	عضو
آقای مصطفی فرخفال	عضو
آقای حجت اکبریان	عضو

کمیته تخصصی صنعت، معدن و زیربنایی

اعضا	سمت
آقای علیرضا رضایی	رئیس
آقای حمیدرضا پویان‌فر	دبیر
آقای مهدی فرحزادی	عضو
آقای مهدی مداح	عضو
آقای محمود غلامی مرادلو	عضو
خانم گلستان احسنی	عضو
خانم سحر صاحبی عراقی	عضو
آقای حمیدرضا سالاری	عضو
آقای مصطفی حسن‌آبادی	عضو
خانم هایده حجت‌الاسلامی	عضو
آقای کاظم نیازی	عضو

کمیته تخصصی جمعیت، نیروی کار و سرشماری

اعضا	سمت
آقای علی‌اکبر محزون	رئیس
خانم شکوفه قصوری	دبیر
آقای مجتبی نصیری‌پور	عضو
خانم مریم پوررضا	عضو
خانم الهام فتحی	عضو
خانم خدیجه کریمی	عضو
خانم معصومه محمدی	عضو
خانم سوزان رفیع	عضو

مرکز آمار ایران

کمیته تخصصی کشاورزی، جنگلداری و شیلات

اعضا	سمت
آقای ابوطالب عزیزی	رئیس
آقای سیدعلی میرابراهیمی	دبیر
آقای حمیدرضا جلالی	عضو
خانم ژیلا کمایی	عضو
خانم فرزانه جامعی	عضو
آقای علیرضا صفایی	عضو
آقای صابر محمد مقصودی	عضو

کمیته تخصصی فرهنگی، بازرگانی و خدمات

اعضا	سمت
آقای سید حسین پیمان	رئیس
آقای مصطفی دانش	رئیس سابق
آقای مجید ذبیحی	دبیر
آقای امیر شوکتی	عضو
خانم زهره چیت‌ساز	عضو
خانم شیما حسینی	عضو
خانم معصومه جعفری	عضو
خانم زهره لهراسبی	عضو
آقای سعید لطفی‌زاده	عضو

کمیته تخصصی نقشه و اطلاعات مکانی

اعضا	سمت
آقای بهنام نصحی دهنوی	رئیس
آقای حمیدرضا رادپی	دبیر
خانم مهرنوش بختیاری‌فر	عضو
خانم سارا ابدالی	عضو
آقای آرتین هوانسیان	عضو
خانم بهاره نعمایی	عضو

دفتر استاندارها و نظارت بر طرح‌های آماری

اعضا	سمت
آقای دکتر اشکان شباک	رئیس
خانم بنفشه نجفی	عضو
خانم آزاده برفی‌پور	عضو

دفتر برنامه‌ریزی، پایش عملکرد و دبیرخانه شورای عالی آمار

اعضا	سمت
آقای محمد غلامی	رئیس
آقای سعید عباسی	رئیس سابق
خانم جمیله عرفانی	عضو
آقای مفید قربانی	عضو
آقای محمد رضا گلندی	عضو
خانم معصومه احمدی	عضو

پژوهشکده آمار

اعضا	سمت
آقای دکتر علی‌پور	رئیس
آقای دکتر ایوب فرامرزی	عضو
خانم طاهره امینی	عضو
خانم مهرنوش میرمحمد	عضو
خانم پریسا گوانجی	عضو

مرکز آمار ایران

"برنامه ملی توسعه آمار کشور" ۱۳۹۶-۱۴۰۰

(NSDS)

با رویکرد نهادسازی تحول بنیادین در نظام ملی آمار ایران

مقدمه :

از سال ۱۳۸۳ و همزمان با تنظیم لایحه برنامه چهارم توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، رویکرد جدیدی در نگرش به نظام آماری در میان برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران کشور ایجاد شد و برای اولین بار نظام آماری نیز به طور مستقیم به متن قانون برنامه‌های توسعه کشور راه یافت. در نتیجه این رویکرد، ماده ۵۶ قانون برنامه چهارم توسعه، مختص نظام آماری کشور مورد تصویب قرار گرفت که در راستای اجرای آن، تهیه و تدوین **اولین برنامه ملی آمار (۱۳۸۸-۱۳۸۴)** نیز در دستور کار دولت قرار گرفت. با تصویب برنامه ملی آمار در شورای عالی آمار و عملیاتی شدن احکام اجرایی برنامه مذکور، اقدامات مطلوبی در ساماندهی نظام آماری کشور صورت پذیرفت و نقش بی‌بدیل آمار با کیفیت در تهیه و ارزیابی برنامه‌های توسعه کشور آشکارتر گردید تا جایی که با همت و تلاش همه دست‌اندرکاران نظام آماری کشور و به ویژه مرکز آمار ایران، حرکت ارزشمند گذشته استمرار یافت و جایگاه نظام آماری کشور در برنامه‌های توسعه کشور مورد تثبیت قرار گرفته و بیشتر از قبل تقویت شد به گونه‌ای که محاسبه بسیاری از شاخص‌های کلان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور از جمله شاخص‌های ارزیابی برنامه پنجم توسعه به آن سپرده شد و مرکز آمار ایران مرجع رسمی تهیه، اعلام و انتشار آمارهای رسمی در نظام آماری کشور تعیین گردید.

دومین برنامه ملی آمار (۱۳۹۴-۱۳۹۰)، پس از ابلاغ سند چشم‌انداز بیست ساله کشور است که در اجرای بند ب ماده ۵۴ قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران تهیه شد تا بسترهای لازم برای ارتقای وضعیت نظام آماری کشور در سطوح ملی و بین‌المللی را فراهم آورد. همچنین با اجرای کامل و دقیق این برنامه، انتظار می‌رفت ضمن رفع مشکلات و موانع گذشته، آمارهای مورد نیاز برنامه‌ریزان و تصمیم‌سازان کشور برای تهیه و ارزیابی برنامه‌های توسعه نیز با کیفیت مطلوب تولید شود. علی‌رغم دستیابی به برخی توفیقات و دستاوردها، بخش مهمی از اهداف اولین و دومین برنامه ملی آمار کشور به دلیل مواجهه با مشکلات ساختاری، کمبود اعتبارات و ضعف در ایجاد هماهنگی‌های لازم تحقق نیافتند.

با این حال اقدامات برجسته‌ای در **دهه اخیر** در این خصوص صورت گرفته است که در مقایسه با گذشته قابل تقدیر و افتخار است ولی در مقایسه با کشورهای پیشرو و نیازهای کشور، تناسبی ندارد؛ که اهم آنها به شرح زیر می‌باشند:

- تعیین تکلیف و مرجعیت رسمی آماری کشور در قانون برنامه پنجم و ششم توسعه کشور و تداوم آن در قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور

- اجرای اولین سرشماری ترکیبی اینترنتی - تبلتی کشور در سال ۱۳۹۵ و کسب رتبه اول جهانی ۴۸ درصدی سرشماری اینترنتی برای اولین حضور در این عرصه و نیز استقرار معنی‌دار روش‌های IT محور در گردآوری، پردازش و انتشار داده‌ها و اطلاعات آماری

- صدور بخشنامه معاون اول محترم رئیس‌جمهور و معاون محترم رئیس‌جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور مبنی بر الزام دستگاه‌های اجرایی به ارسال ریزداده‌های آماری به مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۶ و صدور بخشنامه‌های تکمیلی وزرای محترم در سال ۱۳۹۷ در این خصوص

- ایجاد باور و عزم مدیریتی و کارشناسی در بخش‌های مهمی از ارکان نظام آماری کشور در مورد نوین‌سازی نظام آماری کشور و افزایش معنی‌دار همکاری‌ها با مرکز آمار ایران

-افزایش کیفیت، سرعت و دقت در تولید آمارهای رسمی کشور به خصوص آمارهای اقتصادی و ارتقاء قابلیت اعتماد و پاسخگویی و همچنین ارائه تحلیل‌های تبیینی در مورد آمارهای منتشر شده به منظور افزایش فرهنگ و سواد آماری علیرغم اقدامات برجسته و پیشرفت‌های حاصله در نتیجه زیر ساخت‌های فراهم شده، سرعت نوین سازی نظام آماری کشور، کند و بطئی است و تعریف، تضمین و ظرفیت سازی قانونی و اداری و پیاده‌سازی برنامه و ایجاد امکانات و ابزارهای اجرایی برای نوین سازی نظام آماری کشور در همه ابعاد و در همه ارکان حاکمیت، دستگاه‌های اجرایی و نهادهای غیردولتی، ضرورت و فوریت تام دارد.

در اجرای ماده ۱۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، سومین برنامه ملی توسعه آمار کشور ۱۴۰۰-۱۳۹۶ با رویکرد نهاد سازی تحول بنیادین در نظام آماری کشور توسط مرکز آمار ایران و با همکاری دستگاه‌های اجرایی، تهیه و تدوین و به تصویب شورای عالی آمار می‌رسد.

در اولین گام تدوین این برنامه، عملکرد نظام آماری کشور طی سال‌های اجرای دومین برنامه ملی آمار ۱۳۹۴-۱۳۹۰ و همچنین نقاط قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌های پیش روی آن مورد بررسی و ارزیابی دقیق قرار گرفت. در گام بعدی و با تشکیل کارگروه‌های تخصصی و مشارکت دستگاه‌های اجرایی، چشم انداز و ماموریت نظام آماری و همچنین اهداف و راهبردهای کلان نظام آماری برای درج در برنامه ملی توسعه آمار کشور ۱۴۰۰-۱۳۹۶ (NSDS) ۱ تعیین شد و به منظور اجرایی شدن این راهبردها، برنامه ملی توسعه آمار کشور در محورهای اصلاح قوانین، مقررات و تشکیلات نظام آماری، تولید آمار و استقرار نظام آمارهای ثبتي مبنا، محاسبات ملی و شاخص‌های کلان، فناوری اطلاعات، پژوهش و آموزش آمار، نظارت و مدیریت کیفیت آمار و ترویج و اشاعه اعتماد عمومی به آمار و گسترش ارائه آمارهای ملی و بین‌المللی با همکاری دستگاه‌های اجرایی تدوین و ارائه شده است.

"برنامه ملی توسعه آمار کشور ۱۴۰۰-۱۳۹۶" (NSDS)

با رویکرد نهادسازی تحول بنیادین در نظام ملی آمار ایران

شورای عالی آمار در پنجاه و هشتمین جلسه تاریخ ۱۳۹۷/۰۸/۲۸ در اجرای ماده ۱۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور "برنامه ملی توسعه آمار کشور" را به شرح زیر تصویب کرد.

ماده (۱) - تعاریف و مفاهیم

به منظور برداشت یکسان از واژه‌ها و اصطلاحات به کار رفته در برنامه ملی توسعه آمار کشور، تعاریف و مفاهیم برخی واژه‌های کلیدی در زیر ارائه می‌شود:

نظام آماری:

در این برنامه منظور نظام ملی آمار ایران است.

¹ . National Strategies for the Development of Statistics

منظور استراتژی‌های ملی توسعه آمار است که در این برنامه معادل برنامه ملی توسعه آمار کشور می‌باشد.

برنامه ملی آمار:

در این برنامه منظور برنامه ملی توسعه آمار کشور است.

نظام ملی آمار ایران:

نظامی متشکل از دستگاه‌های اجرایی کشور با راهبری شورای عالی آمار و مرجعیت مرکز آمار ایران است که تولید، اطلاع‌رسانی و توسعه آمارهای رسمی کشور را با رعایت اصول بنیادین آمارهای رسمی و در چارچوب قوانین و مقررات کشور بر عهده دارد.

آمار رسمی:

آمار مورد نیاز تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی کشور است که توسط دستگاه‌های اجرایی تولید و اطلاع‌رسانی می‌شود و عنوان آن در «فهرست آمارهای رسمی ایران» قرار گرفته است.

فهرست آمارهای رسمی ایران:

فهرستی است حاوی عناوین و مشخصات شناسنامه‌ای آمارهای رسمی ایران که توسط مرکز آمار ایران، تهیه و بازنگاری می‌شود و به تصویب شورای عالی آمار می‌رسد.

مرجع رسمی نظام ملی آمار ایران:

نهادی حاکمیتی، بی‌طرف و حرفه‌ای است که به تهیه، انتشار و مستندسازی آمارهای رسمی کشور می‌پردازد. این مرجع مسئولیت یکپارچه‌سازی، ساماندهی و ظرفیت‌سازی در "نظام ملی آمار ایران" را بر عهده دارد و آمار مورد تأیید این مرجع به عنوان آمار رسمی کشور منتشر می‌شود.

دستگاه اجرایی:

همه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی و همه دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر و یا تصریح نام است از قبیل شرکت ملی نفت ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی، بانک‌ها و بیمه‌های دولتی، دستگاه اجرایی نامیده می‌شوند. (ماخذ: ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری)

داده:

واقعیتی است که نتیجه آن معمولاً به صورت کمی (عددی) قابل ارائه می‌باشد.

ریز داده:

داده‌ای در سطح واحد آماری است.

آمارگیری:

فعالیت نظام‌مند گردآوری یا دستیابی به ویژگی‌هایی از جامعه هدف در یک مقطع زمانی مشخص است که به سه روش عمده سرشماری، آمارگیری نمونه‌ای و آمارگیری ثبتی مبنای انجام می‌شود.

چارچوب آمارگیری:

فهرست، نقشه یا هر مشخصه‌ای مرتبط با "کل" جامعه آمارگیری است که برای دستیابی به واحدهای آن جامعه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جامعه هدف (جامعه آماری):

جامعه‌ای است که در یک آمارگیری، مطالعه و کسب اطلاعات در مورد حداقل یکی از مشخصه‌های آن، مد نظر است.

واحد آماری:

به هر یک از اعضای جامعه هدف، واحد آماری گویند.

ثبت:

فهرست کاملی از تمام واحدهای آماری یک جامعه هدف است. هر واحد آماری باید دارای یک شناسه باشد و امکان به روز شدن فهرست وجود داشته باشد.

ثبت آماری:

ثبتی است که عموماً از پردازش ثبتی آماری ثبت‌های اداری بدست می‌آید و در برخی موارد نیز این ثبت از ابتدا با هدف تولید آمار ایجاد می‌شود.

ثبت اداری:

ثبتی است درون سیستم اطلاعاتی یک سازمان که در راستای وظایف و اهداف اداری آن سازمان تشکیل شده است.

آمار ثبتی مبنای:

آمار است که از داده‌های یک ثبت آماری حاصل می‌شود.

پاسخگویان:

اشخاص حقیقی یا حقوقی هستند که در آمارگیری‌ها، داده‌هایی درباره واحد آماری ارائه می‌دهند.

محرمانگی آماری:

محافظت از داده‌های مربوط به هر واحد آماری (که به طور مستقیم برای مقاصد آماری یا به طور غیرمستقیم از منابع اداری جمع‌آوری می‌شوند) یا اطلاعات آماری در مقابل افشای غیرمجاز است که مصادیق و محدوده آن بر اساس قوانین و مقررات مربوط تعیین می‌شود.

ماده (۲) - چشم انداز و مأموریت نظام آماری

چشم انداز نظام آماری :

"نظامی یکپارچه ، پاسخگو، مورد اعتماد عموم مردم و متخصصان، تامین کننده آمارهای رسمی با کیفیت و پیشرو در آسیا"
مأموریت نظام آماری :

"تولید و انتشار آمارهای رسمی مورد نیاز ذینفعان داخلی و بین المللی با رعایت اصول بنیادین آمارهای رسمی و بکارگیری فناوری‌ها و روش‌های مدرن به ویژه ثبتي مبنا"

ماده (۳) - اهداف و راهبردهای کلان نظام آماری

اهداف کلان نظام آماری

- ۱) یکپارچه سازی نظام آماری
- ۲) افزایش پاسخگویی در نظام آماری
- ۳) جلب اعتماد عموم مردم و متخصصان به نظام آماری
- ۴) ارتقاء کیفیت آمارهای رسمی تولیدی نظام آماری

راهبردهای کلان نظام آماری

۱) اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با نظام آماری به منظور یکپارچه سازی ، ساماندهی و رفع موازی کاری در تولید و ارائه آمارهای رسمی، ایفای نقش مرجعیت آمار، توسعه کاربرد آمارهای رسمی در چارچوب ضوابط شورای عالی، پاسخگویی در ارائه اطلاعات و آمار، افزایش اعتماد کاربران و کاهش بار پاسخگویی و تقسیم کار تولید آمار با هدف جلوگیری از تولید آمارهای چندگانه

۲) تصویب قوانین و مقررات تضمین کننده‌ی جریان یکطرفه ریز داده‌های اداری مورد نیاز نظام جامع ثبت‌های آماری ایران به مرکز آمار ایران

۳) اصلاح تشکیلات و وظایف ارکان نظام آماری، تقویت و توسعه ظرفیت‌های منابع انسانی درحوزه آمار دستگاه‌های اجرایی و حضور در عرصه بین الملل در جهت افزایش کارایی و اثر بخشی آن و استفاده حداکثری از ظرفیت شورای عالی آمار و کمیته‌های آماربخشی در مدرن سازی نظام آماری

۴) ایجاد یکپارچگی و تمرکز در توزیع و تخصیص اعتبارات سالیانه طرح‌ها و فعالیتهای آماری کشور مبتنی بر مصوبات شورای عالی آمار

- ۵) کاهش تدریجی آمارگیریهای سنتی و جایگزینی آن با آمارهای ثبتي مبنا
- ۶) تامین، توسعه و استقرار زیر ساخت‌های فناوری در راستای مدرن سازی نظام آماری و تاکید بر پیاده سازی نظام جامع ثبتي‌های آماری ایران
- ۷) پیاده سازی نظام مدیریت کیفیت و رعایت استانداردهای آماری در پاسخگویی به تقاضاهای آماری
- ۸) نظام مندرکدن انتشار و اطلاع رسانی آمارهای رسمی در سطح ملی و بین المللی مطابق مصوبات شورای عالی آمار با استفاده از فناوریهای نوین و ساماندهی، تهیه و رعایت تقویم انتشاراتی آمارهای رسمی کشور
- ۹) ساماندهی و گسترش استفاده از ظرفیت دستگاه‌های اجرایی و رسانه‌های جمعی به ویژه رسانه ملی به منظور ترویج و ارتقای سواد و فرهنگ آماری و افزایش سرمایه اجتماعی
- ۱۰) گسترش ارائه تحلیل‌های آماری با هدف ارتقای سواد آماری و اعتماد سازی عمومی
- ۱۱) ساماندهی و توسعه استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی در انجام فعالیت‌های آماری
- ۱۲) تقویت مدیریت ارتباط با ذینفعان آمار
- ۱۳) توسعه کمی و کیفی ظرفیت‌های آموزشی و پژوهشی نظام آماری
- ۱۴) نظارت، پایش و ارزیابی مستمر نظام آماری کشور در راستای اجرای برنامه ملی آمار

اصلاح قوانین، مقررات و تشکیلات نظام آماری

ماده (۴) - به منظور اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با نظام آماری، اصلاح تشکیلات و وظایف ارکان نظام آماری، تقویت و توسعه ظرفیت‌های منابع انسانی در حوزه آمار رسمی:

الف) مرکز آمار ایران مکلف است حداکثر تا پایان آذر ماه ۱۳۹۷ پیش‌نویس لایحه قانون جدید آمار کشور را پس از بررسی در کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار به شورای عالی آمار ارائه نماید تا پس از تایید در شورای عالی، توسط سازمان برنامه و بودجه کشور به هیأت دولت ارسال گردد.

ب) مرکز آمار ایران مکلف است دستورالعمل‌ها، ضوابط، استانداردها و رویه‌های اجرایی متناسب با قوانین نظام آماری کشور را با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی حداکثر پس از ۶ ماه از تصویب قانون جدید آمار کشور، به شورای عالی آمار ارائه و پس از تصویب به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ نماید.

ج) مرکز آمار ایران مکلف است حداکثر ۳ ماه پس از تصویب برنامه ملی آمار در شورای عالی، پیشنهاد ساختار و تشکیلات اداری خود را به سازمان اداری و استخدامی کشور ارائه نماید و سازمان مذکور پس از تصویب ابلاغ نماید.

د) دستگاه‌های اجرایی مکلفند حد اکثر ۶ ماه پس از تصویب برنامه ملی آمار در شورای عالی، ساختار و تشکیلات واحد آمار خود را متناسب با اهداف این برنامه و با همکاری مرکز آمار ایران تهیه و به سازمان اداری و استخدامی کشور پیشنهاد دهد و سازمان مذکور پس از تصویب ابلاغ نماید.

ه) دستگاه‌های اجرایی مکلفند در تدوین "سند جامع نیروی انسانی" خود، تقویت واحدهای آمار و جذب و نگهداشت و ترمیم (تقویت) نیروهای متخصص آمار را در اولویت قرار دهند و سازمان اداری و استخدامی کشور نیز همکاری و تمهیدات لازم برای تحقق این هدف به عمل آورد.

و) دستگاه‌های اجرایی مکلفند نسبت به برقراری فوق العاده‌ای ویژه مشاغل آماری در سقف ۲۵٪ بند ب ماده ۶۸ قانون خدمات کشوری و قوانین مربوط دیگر اقدام نمایند و فرایند اجرایی آن را با پیشنهاد کمیته آمار بخشی دستگاه به انجام برسانند و سازمان اداری و استخدامی کشور نیز همکاری و تمهیدات لازم برای تحقق این هدف به عمل آورد.

ز) مرکز آمار ایران مکلف است با همکاری پژوهشکده آمار و دستگاه‌های اجرایی حد اکثر یک سال پس از تصویب برنامه ملی آمار طرح "ساماندهی و توسعه استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی در انجام فعالیت‌های آماری" را تهیه و به شورای عالی آمار ارائه نماید.

تولید آمار و استقرار نظام آمارهای ثبتي مبنا

ماده (۵) - به منظور استقرار نظام جامع ثبت‌های آماری ایران (ایران استارز) و با هدف تأمین نیازهای پایگاه اطلاعات آماری ایران:

الف) دستگاه‌های اجرایی مکلفند در اجرای بند ت ماده ۶۷ قانون ۵ ساله ششم توسعه، ارسال ریز داده‌های مورد نیاز و سایر همکاری‌های لازم را در جهت راه‌اندازی و اتصال چهار ثبت آماری پایه شامل: ثبت‌های آماری جمعیت، فعالیت، کسب و کار و املاک و مستغلات مطابق با اعلام نیاز مرکز آمار ایران انجام دهند.

ب) سازمان نقشه برداری کشور مکلف است نسبت به تهیه و بهنگام‌سازی حداقل ۵۰ درصد نقشه‌های پارسل شهرهای کشور، تا پایان برنامه اقدام نماید.

ج) شرکت ملی پست جمهوری اسلامی ایران مکلف است حداقل ۵۰ درصد باقی مانده از اجرای عملیات پلاک کوبی کدپستی و اتصال کدپستی به نقشه های پارسل تا پایان برنامه را اجرا نماید.

د) وزارت کشور (سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور) مکلف است تا پایان برنامه نسبت به ساماندهی نام های معابر فاقد نام، تولید لایه اطلاعات مرزهای محلات و نصب پلاک های آبی (شهری، روستایی) ساختمان ها اقدام نماید. لازم است اعتبارات مورد نیاز نصب پلاک ها توسط شهرداریها و دهیاری ها در اعتبارات طرح های عمرانی پیش بینی شود.

ه) دستگاه های اجرایی مکلفند به منظور استقرار و بهره برداری از زیر ساخت داده های مکانی (SDI) و تبادل داده های مکانی مورد نیاز برنامه های توسعه و برنامه ملی آمار با مسئولیت سازمان نقشه برداری کشور حد اکثر یک سال پس از تصویب این برنامه اقدامات لازم در خصوص ایجاد سامانه ها، شبکه های دسترسی و سرویس های مورد نیاز و بهره برداری از سامانه مذکور را عملیاتی نماید.

و) اعتبار مورد نیاز دستگاه های اجرایی برای اجرای مفاد این ماده با پیشنهاد دبیرخانه شورای عالی آمار و تایید سازمان برنامه و بودجه کشور در قانون بودجه سنواتی تامین خواهد شد.

ز) مرکز آمار ایران مکلف است با هدف ایجاد و اختصاص شناسه یکتا به کسب و کارهای کشور به منظور استقرار نظام جامع ثبت های آماری ایران برای یکپارچه سازی تمامی اطلاعات آماری مورد نیاز کشور و به استناد ماده ۶ قانون بهبود محیط کسب و کار و قانون اصلاح مواد ۱، ۶ و ۷ قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مراحل تصویب " تصویب نامه اختصاص شناسه ملی به مجوزها و کسب و کارهای کشور" پیشنهادی شورای عالی آمار، وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات را تا ۶ ماه پس از تصویب این برنامه پیگیری نماید.

ح) در اجرای مفاد این ماده، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است بستر لازم را به منظور امکان انتقال امن داده ها مطابق با نیاز مرکز آمار ایران، بر بستر شبکه ملی اطلاعات حداکثر تا پایان نیمه اول سال ۱۳۹۸ فراهم نماید.

ط) مرکز آمار ایران مکلف است، "برنامه بهنگام سازی چارچوب های آمارگیری های کشور" را حداکثر یک سال پس از تصویب این برنامه تهیه و به تصویب شورای عالی آمار برساند.

تبصره: تمام دستگاه های اجرایی مکلفند داده ها، ریز داده ها و اطلاعات هویتی کارگاه های خود را در اختیار مرکز آمار ایران قرار دهند.

محاسبات ملی و شاخص های کلان

ماده(۶) - به منظور مقایسه پذیری و جمع پذیری اطلاعات آماری و ایجاد یکپارچگی در تولید، توسعه و ارتقای کیفیت آمارهای رسمی:

الف) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاههای اجرایی مکلف است حداکثر یک سال پس از تصویب این برنامه "فهرست آمارهای رسمی ایران" و "آیین نامه کیفیت آمارهای رسمی ایران" را تهیه و پس از تصویب شورای عالی آمار ابلاغ کند و بر اساس آن فرایند تولید همه آمارهای رسمی کشور را مورد بررسی و ارزیابی کیفی قرار دهد و در صورت تایید، به هر یک از آنها "نشان کیفیت آمارهای رسمی ایران" را اعطا کند. ممیزی دوره ای کیفیت آمارهای رسمی ایران بر اساس "آیین نامه کیفیت آمارهای رسمی ایران" صورت خواهد گرفت.

ب) دستگاههای اجرایی، موسسات، شرکتها و نهادهای دولتی و غیردولتی مکلف اند آمار و اطلاعات مورد نیاز تهیه حسابهای ملی و منطقه ای، شاخص های قیمت، شاخص های برنامه های توسعه و سیاست های کلان، سالنامه ها و سایر نشریات ادواری آماری را در بازه های زمانی مورد نظر در اختیار دستگاه اجرایی مسئول تهیه آمار رسمی موضوع بند الف قرار دهند.

ج) مرکز آمار ایران مکلف است با همکاری دستگاههای اجرایی شاخص های آماری مورد نیاز برای تهیه و رصد برنامه های توسعه و سیاست های کلان کشور را شناسایی، تهیه و در قالب سامانه نیاز سنجی و شناسنامه شاخص های آماری منتشر نماید.

د) دستگاههای اجرایی مکلف اند تهیه حساب های اقماری مرتبط با حوزه خود را از محل منابع اعتباری در اختیار، با هدایت و نظارت مرکز آمار ایران تهیه نمایند.

ه) وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است با استفاده از روش ها و فناوری های نوین، زیر ساخت های لازم برای دسترسی به داده ها و ریزداده ها و اطلاعات آماری مورد نیاز دستگاه اجرایی مسئول تهیه آمار رسمی موضوع بند الف قرار دهد.

و) مرکز آمار ایران مکلف است با همکاری دستگاههای اجرایی طی سال های برنامه زمینه یکپارچه سازی سالنامه های آماری کل کشور، دستگاههای اجرایی و استان ها را فراهم نماید.

تبصره ۱: مرکز آمار ایران مکلف است استانداردهای لازم برای تهیه و انتشار سالنامه آماری دستگاههای اجرایی را تهیه و پس از تصویب شورای عالی آمار به منظور اجرا به دستگاههای اجرایی ابلاغ نماید.

تبصره ۲: دستگاههای اجرایی مکلف اند استانداردهای ابلاغی مرکز آمار ایران را در تهیه سالنامه های آماری خود رعایت نمایند.

تبصره ۳: مرکز آمار ایران مکلف است تا پایان برنامه نسبت به تهیه سامانه یکپارچه سالنامه آماری اقدام نماید.

فناوری اطلاعات

ماده (۷) - به منظور تامین، توسعه و استقرار زیر ساخت‌های فناوری در راستای مدرن سازی نظام

آماري:

الف) دستگاه‌های اجرایی مکلفند در سقف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، هزینه‌ای و ردیف‌های متفرقه سنواتی مربوط به خود، فعالیت‌ها و طرح‌های آماری دستگاه را با تاکید بر ایجاد یا توسعه سامانه‌های اطلاعاتی پوشش دهنده وظایف جاری و اداری با اولویت تامین ریز داده‌های مورد نیاز نظام جامع ثبت‌های آماری ایران (ایران استارز) را در موافقتنامه‌های متبادله منظور و گزارش پیشرفت این فعالیت‌ها را هر شش ماه یک بار به دبیرخانه شورای عالی آمار ارائه نمایند.

ب) مرکز آمار ایران و سایر دستگاه‌های اجرایی مکلفند است در طول اجرای برنامه ملی آمار، به منظور حصول اطمینان از حفظ امنیت اطلاعات و پایدار نگاه داشتن زیرساخت‌های حیاتی مرتبط با آن، مستمراً نسبت به ارتقا، توسعه و نگهداری زیرساخت‌های سخت‌افزاری و مرکز داده، زیرساخت‌های ارتباطی و امنیتی و نیز زیرساخت‌های نرم‌افزاری مرتبط با فعالیت‌های آماری خود منطبق با استانداردهای ابلاغی از مراجع ذی‌ربط اقدام نماید.

ج) مرکز آمار ایران مکلف است ذخایر اطلاعاتی موجود خود را طی سه سال اول برنامه و به تدریج به صورت رقومی تبدیل و با رعایت قوانین و مقررات مربوطه در دسترس کاربران در سطوح مختلف قرار دهد. به منظور توسعه تعامل با تولیدکنندگان آمارهای رسمی بر بستر شبکه‌ی ملی اطلاعات، مرکز آمار ایران می‌تواند از طریق مبادله‌ی تفاهم‌نامه همکاری با دستگاه‌های اجرایی اقدام نماید.

د) مرکز آمار ایران مکلف است طی سال‌های برنامه، در اجرای ماده ۶۷ قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر الکترونیکی کردن خدمات دولت، از طریق پنجره‌ی واحد درگاه ملی آمار خدمات خود را در راستای ارتقای دولت الکترونیک (از جمله پایگاه اطلاعات آماری ایران و دولت همراه) ارائه نموده و نسبت به توسعه و نگهداری آن‌ها اقدام نماید.

ه) دستگاه‌های اجرایی مکلفند طی سال‌های برنامه، در اجرای ماده ۶۷ قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر الکترونیکی کردن خدمات دولت در راستای ارتقای دولت الکترونیک نسبت به توسعه و نگهداری خدمات خود اقدام نمایند.

پژوهش و آموزش آمار

ماده (۸) - به منظور یکپارچه‌سازی نظام برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری فعالیت‌ها و ظرفیت‌های آموزشی و پژوهشی نظام آماری و تامین نیازهای تحلیلی و پژوهشی تصمیم‌گیران و ذینفعان و گسترش تحلیل‌های کاربردی:

الف) دستگاه‌های اجرایی کشور بخشی از اعتبارات پژوهشی و نیز سهمی از یک درصد اعتبارات هزینه‌ای موضوع بند ب ماده ۶۴ قانون برنامه ششم را به فعالیت‌های پژوهشی نظام آماری خود اختصاص داده و گزارش عملکرد خود را به دبیرخانه شورای عالی آمار ارائه نمایند.

ب) به منظور هدایت و راهبری فعالیت‌ها و طرح‌های آموزشی و پژوهشی حوزه آمارهای رسمی، "شورای راهبری آموزش و پژوهش نظام آماری" به ریاست مرکز آمار ایران و عضویت نمایندگان دستگاه‌های عضو شورای عالی، انجمن آمار و سایر دستگاه‌های اجرایی حسب تشخیص مرکز آمار ایران تشکیل شود.

تبصره - دبیرخانه شورای آموزش و پژوهش نظام آماری در پژوهشکده آمار مستقر است. (ج) مرکز آمار ایران مکلف است تا سه ماه پس از ابلاغ برنامه ملی آمار، پیش‌نویس دستورالعمل اجرایی شورای راهبری آموزش و پژوهش نظام آماری را تهیه و برای تصویب به شورای عالی آمار ارایه نماید.

د) برنامه‌های جامع پژوهش و آموزش‌های تخصصی آمار رسمی که به تصویب شورای راهبری آموزش و پژوهش نظام آماری می‌رسد برای تمامی دستگاه‌های اجرایی لازم الاجراست.

ه) پژوهشکده آمار متناسب با اهداف و مأموریت‌های نظام آماری، تا شش ماه پس از ابلاغ برنامه ملی آمار، پیشنهاد اصلاح ساختار و تشکیلات خود را پس از تایید هیئت امنای پژوهشکده برای تصویب، ابلاغ و اجرا پیگیری نماید.

و) پژوهشکده آمار مکلف است نسبت به ایجاد سامانه اطلاع‌رسانی نتایج و مستندات طرح‌های پژوهشی آمارهای رسمی اقدام و دستگاه‌های اجرایی مکلفند حداکثر یک ماه پس از پایان طرح پژوهشی حوزه آمار رسمی نسبت به ارسال مستندات طرح برای بارگذاری در سامانه اقدام نمایند.

ز) پژوهشکده آمار مکلف است حسب درخواست و تامین اعتبارات توسط دستگاه‌های اجرایی نسبت به "پیش‌بینی‌های آمارهای رسمی" از شاخص‌های کلان اقتصادی - اجتماعی (تورم، رشد اقتصادی، نرخ بیکاری، مخارج مصرفی خانوار و جمعیت و ...) با همکاری دستگاه‌های اجرایی و در صورت نیاز مراکز علمی و پژوهشی اقدام نماید.

نظارت و مدیریت کیفیت آمار

ماده(۹) - به منظور پیاده سازی نظام مدیریت کیفیت و رعایت استانداردهای آماری و نظارت، پایش و ارزیابی مستمر نظام آماری کشور در راستای اجرای برنامه ملی توسعه آمار کشور:

الف) مرکز آمار ایران مکلف است حد اکثر ۳ ماه پس از تصویب برنامه، چارچوب کلی مدیریت کیفیت آمارهای رسمی نظام آماری را تهیه و به دستگاه های اجرایی تولید کننده آمارهای رسمی ابلاغ نماید.

ب) دستگاه های اجرایی مکلفند طی سال های برنامه با همکاری و نظارت مرکز آمار ایران نسبت به تدوین و استقرار نظام مدیریت کیفیت آمارهای رسمی دستگاه خود در راستای چارچوب ابلاغ شده توسط مرکز آمار ایران اقدام نمایند.

ج) مرکز آمار ایران موظف است، در قالب روش های اجرایی مدون اعلام شده با دستگاه های اجرایی نسبت به پایش و ارزیابی عملکرد دستگاه ها در اجرای نظام مدیریت کیفیت آمارهای رسمی هر دستگاه اقدام نماید.

د) دبیرخانه شورای عالی آمار موظف است به منظور رصد و ارزیابی پیشرفت برنامه های اجرایی برنامه ملی آمار حد اکثر شش ماه پس از تصویب برنامه ملی آمار، سامانه رصد و ارزیابی پیشرفت برنامه ملی آمار را راه اندازی نماید و گزارش شش ماهه عملکرد دستگاه های اجرایی و کمیته های آمار بخشی را به شورای عالی آمار ارائه نماید.

ترویج و اشاعه اعتماد عمومی به آمار و گسترش ارائه آمارهای ملی و بین المللی

ماده(۱۰) - به منظور گسترش استفاده از ظرفیت دستگاه های اجرایی و رسانه های جمعی به ویژه

رسانه ملی در ترویج و ارتقای سواد و فرهنگ آماری و افزایش سرمایه اجتماعی:

الف) دستگاه های اجرایی مکلفند با استفاده از انواع شیوه های اطلاع رسانی، نسبت به اطلاع رسانی جامع و مؤثر آمارهای رسمی مربوط به خود و ارائه تحلیل های تبیینی آن ها با رویکرد افزایش سواد و فرهنگ آماری و جلب اعتماد عمومی، اقدام نمایند.

ب) صداوسیما جمهوری اسلامی ایران مکلف است با استفاده از ظرفیت های موجود خود و با همکاری مرکز آمار ایران نسبت به تهیه و تولید اثر بخش برنامه های جذاب و جریان ساز، با رویکرد افزایش سواد و فرهنگ آماری و جلب اعتماد عمومی و ارتقای سرمایه اجتماعی اقدام و گزارش فعالیت های خود را هر شش ماه یک بار به دبیرخانه شورای عالی آمار ارائه نماید.

ج) کمیته‌های آمار بخشی به ویژه در وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت کشور، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و نیز سازمان تبلیغات اسلامی و دیگر دستگاه‌های اجرایی مکلفند با هماهنگی و همکاری مرکز آمار ایران در حوزه‌های تخصصی خود برنامه‌های افزایش سواد و فرهنگ آماری و جلب اعتماد عمومی و ارتقای سرمایه اجتماعی را ارائه و اجرا نمایند و گزارش فعالیت‌های خود را هر شش ماه یک بار به دبیرخانه شورای عالی آمار ارائه دهند.

اعتبارات

ماده (۱۱) - به منظور ایجاد یکپارچگی و تمرکز در توزیع و تخصیص اعتبارات سالیانه طرح‌ها و فعالیت‌های آماری کشور

سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است نسبت به تقویت و ترمیم اعتبارات ردیف متفرقه ساماندهی آمارهای ثبتي دستگاه‌های اجرایی به شماره طبقه بندی ۵۱-۵۵۰۰۰۰۰ به میزان ۳۰۰ میلیارد ریال اعتبارات هزینه‌ای و ۵۰۰ میلیارد ریال اعتبارات تملک در لایحه قانون بودجه سال ۱۳۹۸ منظور نموده و برای سال‌های بعدی برنامه به قیمت ثابت سال ۱۳۹۸ تعدیل نماید. اعتبارات این ردیف به پیشنهاد دبیرخانه شورای عالی آمار و تایید سازمان برنامه و بودجه کشور اختصاص یافته و سازمان برنامه و بودجه کشور بر اساس گزارش‌های دبیرخانه شورای عالی آمار نسبت به تخصیص اعتبارات به دستگاه‌های مربوط اقدام نماید.

سایر

ماده (۱۲) - مدارک پیوست این برنامه به عنوان "اسناد پشتیبان تدوین برنامه ملی آمار" محسوب می‌شود و ضروری است دستگاه‌های اجرایی با اولویت ویژه آنها را در برنامه‌های سالانه خود منظور و گزارش پیشرفت فعالیت‌ها و طرح‌های آماری خود را در مقاطع شش ماهه به دبیرخانه شورای عالی آمار ارائه نمایند.